Meeting Book: Nome kontrollutvalg (19.09.2019)

Nome kontrollutvalg

Date: 2019-09-19T09:00:00

Location: Møterom, Vrangfoss

Note:

Dato: 19.09.2019 kl. 9:00 – 12:00
Møtested: Møterom, Vrangfoss
Arkivsak: 19/00012
Arkivkode: 033

Forfall meldes til marianne.lundeberg@temark.no
eller pr tlf 90 11 45 43

Innkalles:
Sak 21-22/19 Leder for helsetjenesten Janne Ljosåk Kl: 09:00

Saksliste

Møteinnkalling

3/19 Godkjenning av møteinnkalling 19.09.2019 3

Møteprotokoll

3/19 Godkjenning av protokoll 29.04.2019 4

Saker til behandling

21/19 Andregangs oppfølging av Forvaltningsrevisjonsprosjekt Midt-Telemark barnevernssamarbeid del 2 - Nome kommune 20

22/19 Andre gangs oppfølging - Forvaltningsrevisjonsprosjekt Midt-Telemark barnevernssamarbeid del 1 - Nome kommune 79

23/19 Henvendelse av 09.08.2019 Tamender 136

24/19 Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for eierskapskontroll 2020-2023 - Nome kommune 187

25/19 Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023 - Nome kommune 189

26/19 Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon- Nome kommune 191

27/19 Uavhengighetserklæring oppdragsrevisor og oppdragsansvarlig revisor - Nome kommune 204

28/19 Budsjett for kontroll, tilsyn og revisjon 2020 - Nome kommune 207

29/19 Referatsaker 19.09.2019 - Nome kontrollutvalg 212

30/19 Eventuelt 19.09.2019 - Nome kontrollutvalg 213

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00012-21
Sakshandsamar Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	12.09.2019

Godkjenning av møteinnkalling 19.09.2019

Forslag frå sekretariatet:
Møteinnkalling 19.09.2019 godkjennes.

Saksopplysningar:
Møteinnkalling 19.09.2019 legges frem for godkjenning.

Vedlegg:
-møteinnkalling 19.09.2019

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00012-22
Sakshandsamar Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	12.09.2019

Godkjenning av protokoll 29.04.2019

Forslag frå sekretariatet:
Protokoll 29.04.2019 godkjennes.

Saksopplysningar:
Protokoll 29.04.2019 legges frem for godkjenning.

Vedlegg:
- Protokoll 29.04.2019

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Møteprotokoll

Nome kontrollutvalg

Dato:	29.04.2019 kl. 9:00 -13:00
Sted:	Møterom, Vrangfoss
Arkivsak:	19/00012
Til stede:	Leder Sveinung Kjellemo, nestleder Bjørn Ove Nordskog, medlem Ole Melteig, medlem Ruth Halvorsen, sekretær Marianne Lundeberg, oppdragsrevisor Hilde Vatnar
Møtende varamedlemmer:	Thor Johnsen Ullensvang
Forfall:	medlem Aina Milevasslien
Andre:	Rådmann Bjørn G. Andersen, økonomisjef Roar Lindstrøm, Personvernombud Midt-Telemark Anne Guri Barsgård, Avdelings leder overordnet planlegging og arealforvaltning Bjørn Erik Lona, HO-sjef Ellen Moen, leder for helsetjenesten Janne Ljosåk.
Protokollfører:	Marianne Lundeberg

Sakskart			Side
		Møteinnkalling	
2/19	19/00012-10	Godkjenning av møteinnkalling 29.04.2019	3
		Møteprotokoll	
2/19	19/00012-11	Godkjenning av protokoll 14.02.2019	4
		Saker til behandling	
11/19	19/03498-1	Årsregnskap og årsmelding 2018 for Nome kommune - Uttalelse fra kontrollutvalget	5

12/19	19/02611-11	Videre orientering i sak om Nome kommunes implementering av GDPR	7
13/19	19/02570-6	Videre orientering i sak om Nome kommune som skogeier	8
14/19	17/03755-36	Oppfølging av del 2 - Forvaltningsrevisjonsprosjekt Midt-Telemark barnevernssamarbeid - Nome kommune	9
15/19	19/04499-2	Selskapskontroll - selvkost i IATA IKS - Nome kommune	10
16/19	19/03450-2	Årsrapport med årsregnskap og kontrollrapport vedrørende skatteoppkreverfunksjonen 2018 – Nome kommune	11
17/19	19/00022-4	Orientering fra revisor 29.04.2019 - Nome kontrollutvalg	12
18/19	19/00030-3	Referatsaker 29.04.2019 - Nome kontrollutvalg	13
19/19	19/00038-4	Eventuelt 29.04.2019 - Nome kontrollutvalg	14
20/19	19/08946-1	Orientering om etablering av Vestfold og Telemark revisjon IKS - Nome kommune	15

Ulefoss 29.04.2019

Kontrollutvalgsleder
Sveinung Kjellemo

Sekretær
Marianne Lundeberg

Møteinnkalling

2/19 Godkjenning av møteinnkalling 29.04.2019

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	2/19

Forslag fra sekretariatet:

Møteinnkalling 29.04.2019 godkjennes.

Møtehandsaming
Møteinnkalling 29.04.2019 ble lagt frem for godkjenning.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Møteinnkalling 29.04.2019 godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Møteprotokoll

2/19 Godkjenning av protokoll 14.02.2019

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	2/19

Forslag fra sekretariatet:

Protokoll 14.02.2019 godkjennes.

Møtehandsaming
Protokoll 14.02.2019 ble lagt frem for godkjenning.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Protokoll 14.02.2019 godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Saker til behandling

11/19 Årsregnskap og årsmelding 2018 for Nome kommune - Uttalelse fra kontrollutvalget

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	11/19

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalgets uttalelse til Nome kommunes årsregnskap for 2018:

Kontrollutvalget har behandlet årsregnskapet for 2018. Sammen med årsregnskapet forelå rådmannens årsmelding. Revisor har avlagt revisjonsberetning for 2018 og rapport til kontrollutvalget.

Årsregnskapet viser 446 111 000 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 5 058 000.

Driftsregnskapet viser et netto driftsresultat på kr 3 320 535 mot kr 13 958 592 i 2017. mindreforbruk for 2018 er på kr 5 058 207.

Positivt brutto driftsresultat i 2018 på kr 2 348 931. Kommunen er ute av ROBEK registeret.

Investeringsregnskapet viser investeringer for 51,3 mill.
.
Kontrollutvalget viser til revisjonsberetningen der revisor mener at årsregnskapet er avlagt i samsvar med lover og forskrifter og gir et uttrykk for kommunens økonomiske stilling per 31.12.19 og for at resultatet i regnskapsåret er i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Revisors rapport til kontrollutvalget om årsregnskapet for 2019 følger vedlagt.

Uttalelsen sendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

Møtehandsaming
Rådmann Bjørn G. Andersen og økonomisjef Roar Lindstrøm la frem årsregnskapet 2018 for utvalget.

Oppdragsrevisor Hilde Vatnar la frem rapport til kontrollutvalget, om revisjon av regnskapet for Nome kommune 2019.

Votering
Enstemmig.

Vedtak

Kontrollutvalgets uttalelse til Nome kommunes årsregnskap for 2018:

Kontrollutvalget har behandlet årsregnskapet for 2018. Sammen med årsregnskapet forelå rådmannens årsmelding. Revisor har avlagt revisjonsberetning for 2018 og rapport til kontrollutvalget.

Årsregnskapet viser 446 111 000 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 5 058 000.

Driftsregnskapet viser et netto driftsresultat på kr 3 320 535 mot kr 13 958 592 i 2017. mindreforbruk for 2018 er på kr 5 058 207.

Positivt brutto driftsresultat i 2018 på kr 2 348 931. Kommunen er ute av ROBEK registeret.

Investeringsregnskapet viser investeringer for 51,3 mill.

.

Kontrollutvalget viser til revisjonsberetningen der revisor mener at årsregnskapet er avlagt i samsvar med lover og forskrifter og gir et uttrykk for kommunens økonomiske stilling per 31.12.19 og for at resultatet i regnskapsåret er i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Revisors rapport til kontrollutvalget om årsregnskapet for 2018 følger vedlagt.

Uttalelsen sendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

12/19 Videre orientering i sak om Nome kommunes implementering av GDPR

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	12/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Møtehandsaming
Kontrollutvalget ønsket en muntlig orientering og dialog med rådmann i saken, i tillegg til den skriftlige orienteringen i forrige møte.
Personvernombud Midt-Telemark Anne Guri Barsgård og rådmann Bjørn G. Andersen møtte for videre orientering i saka..

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

13/19 Videre orientering i sak om Nome kommune som skogeier

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	13/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Møtehandsaming
Avdelings leder overordnet planlegging og arealforvaltning Bjørn Erik Lona, møter for å orientere om «fullmakter og avtaler vedrørende avvirkning av skog». Rådmann Bjørn G. Andersen var tilstede i saken.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Ved inngåelse av avtaler ved avvirkning av skog bør avtalene formaliseres.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

14/19 Oppfølging av del 2 - Forvaltningsrevisjonsprosjekt Midt-Telemark barnevernssamarbeid - Nome kommune

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	14/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Møtehandsaming
HO-sjef Ellen Moen og leder for helsetjenesten Janne Ljosåk møtte og orienterte i saken.
Rådmann Bjørn G. Andersen var tilstede i saken.

Skriftlig tilbakemelding er oversendt sekretariatet og arkivers som tilbakemelding i saken.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

15/19 Selskapskontroll - selvkost i IATA IKS - Nome kommune

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	15/19

Forslag fra sekretariatet:

Nome kontrollutvalg ønsker å bli med på en felles selskapskontroll av selvkost i IATA IKS sammen med de andre eierkommunene.
Nome kontrollutvalg godkjenner prosjektplan fra Telemark kommunerevisjon IKS, som det foreligger med alle tre problemstillingene, med en pris på 45 950,-

Møtehandsaming
Sekretariatet la frem forslag om deltakelse i felles selskapskontroll av selvkost i IATA IKS, med de andre eierkommunene. Etter forespørsel fra Drangedal kontrollutvalg og prosjektplan med pristilbud fra TKR IKS, med en pris fordelt mellom kommunene på 50% av eierandel og 50% av flat fordeling, med kommunedel.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Nome kontrollutvalg ønsker å bli med på en felles selskapskontroll av selvkost i IATA IKS sammen med de andre eierkommunene.
Nome kontrollutvalg godkjenner prosjektplan fra Telemark kommunerevisjon IKS, som det foreligger med alle tre problemstillingene, med en pris på 45 950,-

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

16/19 Årsrapport med årsregnskap og kontrollrapport vedrørende skatteoppkreverfunksjonen 2018 – Nome kommune

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	16/19

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar «Kontrollrapport 2018 vedrørende skatteoppkreverfunksjon for Nome kommune» og Årsrapport med årsregnskap fra skatteoppkreveren for 2018» til orientering.

Møtehandsaming
Årsrapport og årsregnskapet for 2018 fra skatteoppkrever i Nome, samt kontrollrapport 2018 vedrørende skatteoppkreverfunksjonen for Nome kommune ble lagt frem for kontrollutvalget til orientering.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Kontrollutvalget tar «Kontrollrapport 2018 vedrørende skatteoppkreverfunksjon for Nome kommune» og Årsrapport med årsregnskap fra skatteoppkreveren for 2018» til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

17/19 Orientering fra revisor 29.04.2019 - Nome kontrollutvalg

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	17/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Møtehandsaming
Revisor opplyste om en mislighet «mulig stjeling av A-preparat» som var rapportert fra kommunen til revisor.
Nome kommune har rapportert om deres håndtering av saken i brev til revisor, som ble fremlagt muntlig for kontrollutvalget.
Saken ble lukket etter KL § 31 punkt 4 jmf. FVL § 13 punkt 1. ved fremleggelse av saken.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

18/19 Referatsaker 29.04.2019 - Nome kontrollutvalg

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	18/19

Forslag fra sekretariatet:

Sakene tas til orientering.

Møtehandsaming

Betraktninger fra Temark sin Vårkonferanse 26.04.2019

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

19/19 Eventuelt 29.04.2019 - Nome kontrollutvalg

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	19/19

Forslag fra sekretariatet:

Møtehandsaming

- Bytte av møtedato 12.09.2019

Votering

Enstemmig.

Vedtak

Kontrollutvalget endrer møtedato fra 12.09.2019 til 19.09.2019

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

20/19 Orientering om etablering av Vestfold og Telemark revisjon IKS - Nome kommune

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	29.04.2019	20/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Møtehandsaming
Kontrollutvalget bes om å ta stilling til informasjonen om etablering av Vestfold og Telemark Revisjon IKS. Sekretariatet legger frem forslag om å ta saken til orientering.
Informasjon i saksframlegget ble lagt fram i møtet.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 17/03755-44
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	19.09.2019

Andregangs oppfølging av Forvaltningsrevisjonsprosjekt Midt-Telemark barnevernssamarbeid del 2 - Nome kommune

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Bakgrunn for saken:

Vedtak i Ku møtet 11.06.2018 sak 11/18

Nome kontrollutvalg tar forvaltningsrevisjonsrapport del 2 Midt-Telemark barnevernssamarbeid – forebyggende arbeid for barn og unge til orientering.
Kontrollutvalget oppfordrer vertskommunesamarbeidet til å gjennomføre anbefalingene fra rapporten.
kommunen bør:

- utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
- styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinere tjenester
- sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
- sørge for at alle ansatte som jobber i tjenester med barn, har kunnskap om meldeplikten
- vurdere å informere lag, organisasjoner og foreninger derunder også velforeninger og grendelag om hva de gjør dersom de er bekymret for et barn.
- Involvere og informere flyktningetjenesten/asylmottak, i barnevernstjenesten og tas med i alle anbefalingene fra rapporten

Kontrollutvalget i Nome kommune ber om at kontrollutvalget i Sauherad kommune (vertskommunen) sender sin innstilling til kommunestyret i vertskommunen (Sauherad) og samarbeidskommunene (Bø og Nome).
Kontrollutvalget ber om å bli holdt orientert om videre framdrift i forbindelse med oppfølgingene av anbefalingene i rapporten, i løpet av høsten 2018.
Rådmannen bes komme tilbake til kontrollutvalget med en skriftlig plan for tiltak som settes i gang for å følge opp vedtaket og rapportens anbefalinger i utvalgets første møte i 2019. Senest i august 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Kommunestyret vedtok i sak 37/18
Innstilling fra Kontrollutvalget (Sauherad)

Kommunestyret tar rapporten «forebyggende arbeid for barn og unge» til orientering og ber rådmann følge opp revisjonens anbefalinger om å:

- utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
- styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinere tjenester
- sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
- sørge for at alle ansatte som jobber i tjenester med barn, har kunnskap om meldeplikten
- vurdere å informere lag, organisasjoner og foreninger derunder også velforeninger og grendelag om hva de gjør dersom de er bekymret for et barn.
- Involvere og informere flyktningetjenesten/asylmottak, i barnevernstjenesten og tas med i alle anbefalingene fra rapporten.

Rådmannen bes komme tilbake til kontrollutvalget med en skriftlig plan for tiltak som settes i gang for å følge opp vedtaket og rapportens anbefalinger i utvalgets første møte i 2019. Senest i august 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Siste punkt omfatter også Voksenopplæringen.

Saksopplysninger:

HO-sjef Ellen Moen og leder for helsetjenesten Janne Ljosåk møter for orientering i saken. Rådmann Bjørn G. Andersen er tilstede i saken.

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet legger frem saken med forslag om å ta den til orientering. Da orientering vil bli gitt i møtet.
Vedlegg:
- forvaltningsrevisjonsrapport del 2 Midt-Telemark barnevernssamarbeid – forebyggende arbeid for barn og unge

Nome kontrollutvalg har handsama saken i møte 29.04.2019 sak 14/19

Møtehandsaming
HO-sjef Ellen Moen og leder for helsetjenesten Janne Ljosåk møtte og orienterte i saken. Rådmann Bjørn G. Andersen var tilstede i saken.
Skriftlig tilbakemelding er oversendt sekretariatet og arkivers som tilbakemelding i saken.
Votering
Enstemmig.
Vedtak
Saken tas til orientering.

Bakgrunn for saken gjelder alle opplysningene gitt ovenfor!
Opplysninger til møtet 19.09.2019 følger nedenfor!

Saksopplysninger:

Leder for helsetjenesten Janne Ljosåk møter for å gi en videre orientering av hvordan rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Skriftlig tilbakemelding fra tidligere oppfølging 29.04.2018 er vedlagt.

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet anbefaler å ta saken til orientering.

Vedlegg:

- TKR-rapport-del 2 Forebyggende arbeid for barn og unge-Bø Sauharad Nome
- Skriftlig tilbakemelding - Forvaltningsrevisjon del 2 barnevern Nome kommune

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Forebyggende arbeid for barn og unge

Forvaltningsrevisjon – Sauherad, Bø og Nome kommune

2018 :: 750 016

Klikk her for tips til å lese rapporten elektronisk

Forord

Telemark kommunerevisjon IKS er et av landets største interkommunale revisjonsselskaper. Alle de 18 kommunene i Telemark, kommunene Larvik og Lardal i Vestfold og Telemark fylkeskommune er eiere av selskapet. Vi utfører revisjon og andre tjenester for våre eiere og andre kommunale/fylkeskommunale aktører.

Telemark kommunerevisjon IKS utfører forvaltningsrevisjon innenfor en rekke områder, og med forskjellige innfallsvinkler. Våre ansatte har samfunnsfaglig, økonomisk og juridisk utdanning på mastergradsnivå, og har bred kompetanse innen offentlig forvaltning. Vi gjennomfører oppdragene i samsvar med Norges kommunerevisorforbunds standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001). Vi samarbeider faglig og administrativt med Buskerud kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon.

Denne forvaltningsrevisjonen er gjennomført av forvaltningsrevisor Anne Hagen Stridsklev med Kirsti Torbjørnson som oppdragsansvarlig.

Vi har gjennomført flere forvaltningsrevisjoner i Sauherad, Bø og Nome kommune. Du kan finne alle våre rapporter på vårt nettsted www.tekomrev.no, der du også kan lese mer om forvaltningsrevisjon generelt.

Innhold

Sammendrag iii

1 Innledning 1
- 1.1 Kontrollutvalgets bestilling 1
- 1.2 Bakgrunn 1
- 1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier 2
- 1.4 Avgrensning 2
- 1.5 Metode og kvalitetssikring 2
- 1.6 Høring 3

2 Forebyggende arbeid 4
- 2.1 Ledelse og planlegging av det forebyggende arbeidet 4
- 2.2 Forebyggende arbeid i kommunene 8
- 2.3 Samarbeid mellom kommunen og barnevernet 21

3 Meldeplikten 27
- 3.1 Rutiner og tiltak om meldingsplikten 27

4 Konklusjoner og anbefalinger 34
- 4.1 Konklusjoner 34
- 4.2 Anbefalinger 35

Litteratur og kildereferanser 36

Tabelloversikt 37

Figuroversikt 37

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse 38

Vedlegg 2: Revisjonskriterier 40

Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring 44

Leser du dokumentet elektronisk? 47
- For PC, android nettbrett eller Mac 47
- Lese på iPad? 47

Foto forside: Prawny/FreeDigitalPhotos.net

Sammendrag

Bestilling, bakgrunn og problemstillinger

Kontrollutvalgene i Bø, Sauherad og Nome har vedtatt å samarbeide om forvaltnings-revisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge. Forvaltnings-revisjonen gjennomføres som to delprosjekter. Det første delprosjektet omhandlet Midt Telemark Barnevernstjeneste og er avsluttet. Dette er det andre delprosjektet og det omhandler forebyggende arbeid for barn og unge.

Forvaltningsrevisjonen ble bestilt i Sauherad kontrollutvalg i sak 17/17, i Bø kontrollutvalg i sak 11/17 og i Nome kontrollutvalg i sak 17/17.

Kommunen har ansvar for at barn og unge har gode og trygge oppvekstforhold. I kommunen er det flere tjenester for barn og unge, blant annet skoler, barnehager, helsestasjon og barnevern. Godt forbyggende arbeid vil ofte forutsette samarbeid på tvers av fagområder og forvaltningsnivå, og slikt samarbeid forutsetter gode rutiner. Kommunen har ansvar for at tjenestene til barn og barnefamiliene er koordinerte.

I denne forvaltningsrevisjonen undersøker vi følgende problemstillinger:

- **I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?**

- **I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?**

Problemstilling 1 – kommunenes forebyggende arbeid

Våre undersøkelser viser at kommunene arbeider forebyggende rettet mot barn og unge, men vi mener at det forebyggende arbeidet i kommunene har mangler når det gjelder planlegging, styring og samordning.

Kommunene har ikke helhetlige planer for sitt forebyggende arbeid for barn og unge, og arbeidet med forebygging har ikke en tydelig ledelse i kommunene. Det kan føre til at det forbyggende arbeidet ikke er tilstrekkelig målrettet og samordnet.

Alle tre kommunene har ulike forebyggende tiltak for barn og unge. Dette er tiltak i regi av helsestasjonen, PPT, skoler og barnehager og kultur. Det er ikke avklart og til

dels ikke enighet om hva som er barnevernstjenestens rolle i det forebyggende arbeidet.

Problemstilling 2 - Meldeplikten

Alle kommunene har rutiner som skal sikre samarbeid mellom tjenester og koordinering av tiltak, men rutinene fungerer ikke alltid som forutsatt. Det er ulik forståelse av hva taushetsplikt innebærer, og det gir grobunn for misforståelser i samarbeidet mellom tjenestene.

Alle kommunene har rutiner for de ansatte om plikten til å melde bekymringer til barnevernet, men rutinene er ikke alltid kjent eller brukt av de ansatte som jobber med barn og unge.

Plikten om å melde fra til barnevernet dersom man er bekymret for et barn, er i stor grad kjent av de som jobber med barn og kommunene, men mange gir uttrykk for at de ønsker/trenger mer informasjon om dette temaet.

Anbefalinger

Vi mener at kommunene bør

- utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
- styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinerte tjenester
- sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
- sørge for alle ansatte som jobber i tjenester for barn, har kunnskap om meldeplikten
- vurdere å informere lag og organisasjoner om hva de bør gjøre dersom de er bekymret for et barn

Bø, 25. mai 2018
Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Kontrollutvalgets bestilling

Kontrollutvalgene i Bø, Sauherad og Nome har vedtatt å samarbeide om forvaltningsrevisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge. Forvaltningsrevisjonen gjennomføres som to delprosjekter. Det første delprosjektet omhandlet Midt Telemark Barnevernstjeneste og er avsluttet. Dette er det andre delprosjektet og det omhandler forebyggende arbeid for barn og unge.

Forvaltningsrevisjonen ble bestilt i Sauherad kontrollutvalg i sak 17/17, i Bø kontrollutvalg i sak 11/17 og i Nome kontrollutvalg i sak 17/17.

Hjemmel for forvaltningsrevisjon er gitt i kommunelovens § 77 nr. 4, jamfør forskrift om kontrollutvalg kapittel 5 og forskrift om revisjon kapitel 3.

1.2 Bakgrunn

Kommunen har ansvar for at barn og unge skal ha gode og trygge oppvekstforhold. Det er flere tjenester i kommunene som har ansvar for barn og unge, blant annet helsestasjon, barnehager, skoler og barnevern. Godt forebyggende arbeid vil ofte forutsette samarbeid på tvers av fagområder og forvaltningsnivå, og kommunen må ha rutiner og systemer som gjør det enkelt å samarbeide. Kommunen har ansvar for at de ulike tjenestene til barnefamiliene er godt koordinerte.

Vi skiller mellom tre nivåer av forebyggende arbeid, nemlig universell, selektiv og indisert forebygging.[1]

Universell forebygging omfatter tiltak rettet mot hele befolkningsgrupper, som for eksempel alle barn og unge. Eksempler på slike tiltak er antimobbeprogram, skolehelsetjeneste og god tilrettelegging for fysisk aktivitet.

Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med kjent og eller forhøyet risiko for å utvikle problemer. Tiltakene skal her skal motvirke negativ utvikling hos barn og unge og/eller deres foreldre. Eksempel på selektiv forebygging er gratis kjernetid i barnehage for barn med minoritetsspråklig bakgrunn, og ulike program for barn og unge i risiko med å utvikle atferdsvansker, for eksempel Parent Management Training (PMTO) og De urolige årene.

[1] Jf. Rundskriv Q-16/2013

Indisert forebygging er tiltak rettet mot individer med høy risiko eller klare tegn på problemer. Tiltak rettet mot ungdom med begynnende rusproblemer eller tiltak rettet mot barn og unge med alvorlige symptomer på psykiske vansker er eksempler på indisert forebygging.

1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

- I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?
- I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

Revisjonskriteriene[2] i denne forvaltningsrevisjonen er primært hentet fra barnevernloven og rundskriv Q-16/2013 *Forebyggende innsats for barn og unge*. Kriteriene framgår under hver problemstilling nedenfor, og er nærmere omtalt i vedlegg 2 til rapporten.

1.4 Avgrensning

Vi vurderer ikke effekten eller kvaliteten av kommunenes forebyggende tiltak.

1.5 Metode og kvalitetssikring

Vi har gjennomført møter og intervju med ansatte i Bø, Sauherad og Nome kommune som jobber med tjenester rettet mot barn og unge. Vi har også gjennomgått relevante planer og rutiner i kommunene om barn og unge, og vi har gjennomført en spørreundersøkelse blant ansatte i skoler og barnehager om forebyggende tiltak og om plikten til å melde bekymring til barnevernet.

Metode og tiltak for kvalitetssikring er omtalt nærmere i vedlegg 3 til rapporten.

[2] Revisjonskriterier er de regler og normer som gjelder innenfor det området vi skal undersøke. Revisjonskriteriene er grunnlaget for revisors analyser, vurderinger og konklusjoner. Revisjonskriteriene er et viktig grunnlag for å kunne dokumentere samsvar, avvik eller svakheter.

1.6 Høring

Rapporten er presentert i et høringsmøte med administrasjonene i kommunene og sendt på høring 26. april. Rådmennene har avlagt felles høringsuttalelse som ligger i vedlegg 1. Feil påpekt i høringsuttalelsen er korrigert.

2 Forebyggende arbeid

I hvilken grad arbeider kommunen systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?

2.1 Ledelse og planlegging av det forebyggende arbeidet

2.1.1 Revisjonskriterier

- Kommunen bør ha plan for sitt arbeid med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater.
- Arbeidet med forebygging bør ha en tydelig ledelse

2.1.2 Planlegging av det forebyggende arbeidet

Ingen av kommunene har sektorovergripende planer om forebyggende arbeid for utsatte barn og unge. Kommunene har planer som omtaler forebyggende arbeid i ulik grad. I tabellen under har vi listet de mest relevante planene.

Tabell 1 Planer

Sauherad	Nome	Bø
Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2025	Kommuneplanens samfunnsdel 2009-2018	Kommuneplanens samfunnsdel 2013-2025
Temaplan for oppvekst 2017-2020	Flyktningeplan 2015-2019	Kommunedelplan helse og omsorg 2016-2028 med handlingsplan
Budsjett og økonomiplan	Ruspolitisk handlingsplan 2017-2022	Kommunedelplan oppvekst 2016-2028 med handlingsplan
Virksomhetsplan (enhet)	Budsjett og økonomiplan	Budsjett og økonomiplan

Bø kommune sier i kommuneplanen at kommunen skal ha en oppvekstpolitikk der det langsiktige målet er at barn som vokser opp i Bø gjennom grunnskolen er rusta til å fullføre videregående skolen. Bø har kommunedelplan for oppvekst og kommunedelplan for helse og omsorg. Det er strategier om forebyggende arbeid og tidlig innsats i begge kommunedelplanene. Følgende strategi er felles i planene:

> *Tidleg innsats og godt samarbeid mellom familiar, helsestasjon, skulehelsetenesta, barnehage, skule og andre instansar som t.d. barnevern for å på tidlegst muleg tidspunkt sette i verk tiltak for familiar og ungar som slit.*

Det er utarbeidet handlingsplaner til hver av kommunedelplanene, som plasserer ansvar og fastsetter tidsramme for de ulike tiltakene.

Sauherad kommune har som mål i kommuneplanen at det skal oppleves som trygt og utviklende å vokse opp i Sauherad. Det skal bl.a. skje gjennom å ha forebyggende innsats både i et barneverns- og folkehelseperspektiv. Ett av tiltakene for å oppnå dette er:

> *Tidlig innsats og godt samarbeid mellom familier, helsestasjoner, skolehelsetjenesten, barnehage, skole og andre instanser som f.eks. barnevern for på et tidligst mulig tidspunkt sette i verk tiltak for familier og barns som strever. Tidlig innsats handler om å gi hjelp så tidlig som mulig i livet til et menneske, enten vanskene oppstår i førskolealder eller senere i livet.*

Sauherad har en temaplan for oppvekst som beskriver hvilke tiltak de har innenfor oppvekst.

Nome kommune har ikke oppvekstplan. Kommuneplanens samfunnsdel er fra 2009, og ny kommuneplan er under arbeid. I den eksisterende kommuneplanen er det et hovedmål om aktivitet og trygghet for barn og ungdom. Forebyggende arbeid eller tidlig innsats fremkommer ikke som satsningsområder. Ruspolitisk handlingsplan har tiltak for ungdom og tiltak for barn som pårørende til foreldre med rusproblemer. Flyktningeplanen har også tiltak som er rettet mot flyktningbarn og foreldre, som f.eks. foreldreveiledningsprogram.

2.1.3 Ledelse av det forebyggende arbeidet

Rådmennene har det overordnede ansvaret for alle tjenester som kommunen yter.

Lederansvaret for forebyggende arbeid er fordelt på flere kommunalsjefer og enhetsledere. Bø og Sauherad har felles kommunalsjef for oppvekst. Oppvekstsjefene i alle tre kommunene har ansvar for skoler og barnehager. Oppvekstsjefen i Sauherad har ansvaret for vertskommuneordningene Midt-Telemark barnevernstjeneste og Midt Telemark PPT.

Helsestasjonen og skolehelsetjenesten ligger under helse- og omsorgssjefens i Nome og helse- og velferdssjefenes i Bø og Sauherad ansvarsområde.

2.1.4 Styrende/strategiske grupper

Alle rådmennene har faste møter med sine kommunal- eller etatsjefer, og kommunalsjefer/etatsjefer har videre faste møter med sine enhetsledere, rektorer og styrere.

Oppvekstsjefen for Bø og Sauherad har sektormøte der rektorer og styrere fra begge kommunene deltar, i tillegg til PPT og barnevernet. Styrere fra de private barnehagene og skolene deltar også på disse møtene. I Nome har oppvekstsjefen møter med rektorer og barnehagestyrere hver for seg.

Lederteam for barn og unge

Nome har etablert et lederteam for barn og unge. Teamet består av helse- og omsorgssjef, oppvekstsjef, avdelingsleder psykisk helse, leder for helsetjenesten, NAV-leder, kultur-, plan og utviklingsavdelingen ved ass. rådmann, barnevernsleder og leder PPT. Lensmannen deltar to ganger i året. Andre innkalles også ved behov. Teamet skal møtes fire ganger i året. Teamet skal ha oversikt over kommunens samlede tilbud og tiltak rettet mot målgruppa, og skal evaluere samarbeidet mellom tjenestene. Teamet skal ha oversikt over klager og anvende disse til å forbedre tjenestene.

Sauherad hadde tidligere et tverrfaglig lederforum for barn og unge, men den gruppa er ikke i funksjon lenger. I Bø har politirådet og SLT hatt bredere perspektiv enn bare kriminalitetsforebygging (se punkt 2.1.5).

2.1.5 Politiråd og SLT

Politiråd er et samarbeidsforum for den øverste ledelsen i politiet og kommunene. Politirådet skal bidra til redusert kriminalitet, god beredskap og økt trygghet i lokalsamfunnene. Politirådet tar opp saker som gjelder alle innbyggere uansett alder, og drøfter primært prioriteringer og beslutninger på overordnet nivå.

Fra 2018 har Bø og Sauherad felles politiråd. Nome har eget politiråd. I politirådene sitter kommunenes politiske og administrative ledelse og representanter fra politiet. Politirådene skal ha minst to møter i året.

Alle kommunene har SLT- grupper (SLT= Samarbeidsmodell for Lokale kriminalitet og rus forebyggende Tiltak). SLT er en samordningsmodell for rus- og kriminalitets-forebyggende innsatsen hos politiet og kommunen. SLT er i hovedsak rettet mot barn

og unge og deres foreldre. Bø og Sauherad har utarbeidet og vedtatt ny felles modell for politiråd og SLT som skal tre i kraft i 2018.

I Nome består SLT av SLT-koordinator, representanter fra skolene inkl. videregående skole, skolehelsetjenesten, kultur, NAV, PPT, barnevern og politi. I Bø og Sauherad deltar representant for barnehagene i SLT gruppa, mens PPT og barnevern er ikke med. Leder for helsetjenesten i Nome sier at barnehage ikke er med i SLT, fordi målgruppa for SLT er barn og unge i alderen 13-20 år.

SLT-gruppene skal ha fire møter i året.

2.1.6 Revisors vurdering

Planlegging
Alle kommunene har kommuneplaner med overordna mål om at barn og unge skal ha gode og trygge oppvekstmiljø. Bø og Sauherad har oppvekstplaner, men Nome har det ikke. Ingen av kommunene har helhetlige planer for sitt arbeid med barn og unge. samordnet. Kommunene er anbefalt å ha slike planer, og det kan bli pålegg om dette når ny barnevernslov blir vedtatt. Planene bør beskrive ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom de ulike etatene. Vi mener at slike planer vil styrke kommunenes forebyggende arbeid og sikre tverrfaglig samarbeid.

Per i dag er det Bø som har kommet lengst med å vedta helhetlige og forpliktende planer for arbeidet med barn og unge. Sauherad har også en temaplan for oppvekst. Bortsett fra det som inngår i flyktningeplanen og den ruspolitiske handlingsplanen, har ikke Nome har planer for arbeidet med barn. Det innebærer at det forebyggende arbeidet er mindre planlagt og mindre forankret i ledelsen i Nome enn i de andre kommunene.

Ledelse
Vi mener at det forebyggende arbeidet i kommunene ikke har en tydelig ledelse. Det er flere ledere som har ansvar for forebygging innenfor sitt fagområde, men det er ingen tydelige ledelse av det forebyggende arbeidet som går på tvers av fagområder. For å sikre prioritering av ressurser og koordinering av tjenester er det viktig at det forebyggende arbeidet ledes og ses på tvers av etater/avdelinger.

2.2 Forebyggende arbeid i kommunene

2.2.1 Revisjonskriterier

- Kommunen skal ha tiltak for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer hos barn og unge.
- Tiltakene bør være tverrfaglige og koordinerte
- Det bør være formelle rutiner og tiltak som sikrer tverrfaglig og systematisk samarbeid om forebyggende arbeid.

2.2.2 Helsestasjon og skolehelsetjenesten

Kommunene skal tilby skolehelsetjeneste og helsestasjonstjeneste. Dette er følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1. Disse tjenestene er i loven definert som helsefremmende og forebyggende. Kommunene skal også tilby svangerskaps- og barselomsorgstjenester.

Alle helsestasjonene har ansatt helsesøstre, jordmor og familieveileder. I tillegg har lege og fysioterapeut en mindre stillingsressurs avsatt til helsestasjonene. I Nome har helsestasjonen også ansatt en psykiatrisk sykepleier som jobber med å følge opp barn og unge med psykiske vansker (eks. depresjon, skolevegring og spiseforstyrrelser). Bø har ikke tilsvarende tilbud til barn/unge med psykiske vansker som Nome. Helsestasjonen i Bø samarbeider med avdeling for psykisk helse og rusarbeid i forbindelse med prosjektet «Tidlig innsats og livsmestring». Det innebærer at avdelingen stiller med en fagperson med trefftid på ungdomskolen én gang i uken.

I Sauherad bruker helsesøstrene som jobber i skolehelsetjenesten mye av tiden sin på å følge opp barn og foreldre i forhold til psyko-sosiale problemstillinger. En av helsesøstrene er utdannet som psykiatrisk sykepleier. Ifølge ledende helsesøster bruker helsesøstrene så mye tid på denne typen arbeid, at det går på bekostning av det primærforebyggende arbeidet som omfatter alle barna.

Nome har en koordinator for barn med behov for langvarige og koordinerte tjenester.

Svangerskapsomsorg, helsestasjon for barn 0-5 år

Alle kommunene har fødselsforberedende kurs og oppfølging av fødende. Det er faste konsultasjoner og hjemmebesøk for nyfødte og helseundersøkelser for barn 0-5 år.

Tabell 2 Årsverk forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste (funksjon 232)

KOSTRA 2017	Bø	Sauherad	Nome
Stillinger funksjon 232	6,7	4,1	6,1
Antall barn 0-5 år	440	269	380
Årsverk per 10 000 barn	**151,4**	**152,5**	**160,5**
Landsgjennomsnittet		148,4	

Samarbeid med barnehager og skoler (skolehelsetjenesten)

Figuren under viser hvor stor andel av ansatte i skoler og barnehager som har svart at helsesøster er viktig eller svært viktig i skolens/barnehagens forebyggende arbeid.

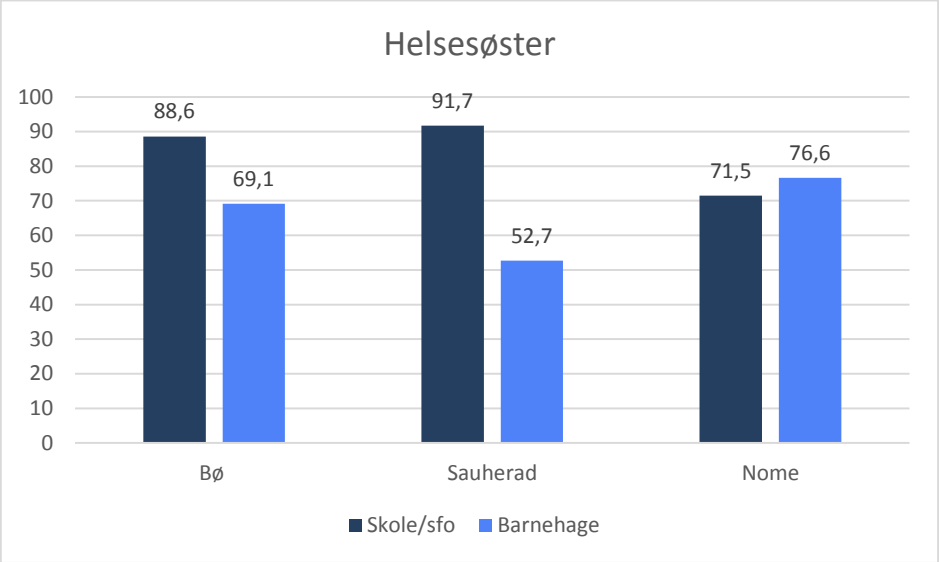

Figur 1 Vurdering av helsesøster i skole og barnehage

Helsesøster har fast møtetid på skolene (inkl. videregående skole). Helsesøster er mye brukt av lærere, foreldre og elever i alle tre kommunene. Helsesøstrene orienterer på foreldremøter og personalmøter i skolene, dersom skolene ønsker dette.

Tabell 3 Ressurser i skolehelsetjenesten

Elevtall 2017/18[3]	Bø	Sauherad	Nome
Videregående skole	375		396
Grunnskole	752	494	738
Sum elever	**1127**	**494**	**1134**
Årsverk i skolehelsetjenesten[4]	3,1	1,55	3,07
Årsverk per 1000 elev	**2,8**	**3,1**	**2,7**

De ansatte i skolene er i stor grad fornøyd med samarbeidet med helsesøster. Mange gir uttrykk for at de ønsker at helsesøster kunne være mer på skolene, gjerne hver dag. Noen gir uttrykk for at de opplever helsesøsters taushetsplikt som for streng.

Helsesøster er ikke fast ute i barnehagene slik som de er i skolene. I alle tre kommunene deltar helsesøster i de faste tverrfaglige møtene i barnehagene. I tillegg er det samarbeid om enkeltbarn.

Barnehagene i Nome har fast temauke for 4-åringer om helse, ernæring og fysisk aktivitet. Her deltar helsesøster sammen med tannhelsetjenesten og fysioterapeut.

De ansatte i barnehagene er i stor grad fornøyd med samarbeidet med helsesøster, men mange ønsker tettere og mer samarbeid med helsesøster. Noen gir uttrykk for at informasjon fra helsesøster bare går til avdelingsledere/barnehagelærere og ikke til assistentene.

Familieveileder

Familieveileders oppgave er primært å veilede og støtte foreldre som f.eks. trenger hjelp i vanskelige situasjoner, til grensesetting og til barn med særskilte behov.

Nome har hatt familieveileder siden 2005 og det er lenger enn de andre kommunene. 20 % av stillingen skal brukes til mekling etter lov om barn og foreldre. Resten av stillingen skal brukes til veiledning i sårbare familier. Familieveileder rapporterer at hun har jobbet med 55 familier med til sammen 74 barn i 2017. Ifølge kommunens nettsider er familieveiledertjenesten beregnet for foreldre med barn i alderen 1-12 år. Ledende helsesøster sier at ca. 50 % av stillingen brukes til veiledning til familier med barn under grunnskolealder, og 30 % av stillingen går til familier med barn i grunnskolealder.

[3] Elevtall er hentet fra Skoleporten.no

[4] Vi har fått antall årsverk i skolehelsetjenesten fra ledende helsesøster i hver av kommunene.

Sauherad hadde familieveileder fram til 2011. Kommunen var uten familieveileder fram til nåværende familieveileder startet 1. september 2017. I Sauherad skal familieveileder ha fokus på de minste barna. Men familieveileder har også kontakt med flere gutter på ungdomsskolen som har behov for oppfølging, og jobber aktivt med veiledning av flere familier.

Bø har hatt familieveileder siden 2016. Ifølge kommunens nettsider prioriterer familieveileder veiledning til familier med barn i alderen 0-6 år. Ledende helsesøster sier at etter familieveilederes stilling ble utvidet i 2017, tar familieveileder også imot familier med eldre barn. Familieveileder har faste oppgaver på helsestasjonen, men skal også være ute på skolene. Han skal være på ungdomskolen i 20 % av sin stilling, på Bø skole i 20 % og på Folkestad skole i 10 % av stillingen. Han har fokus på veiledning av foreldre i barneskolene og på veiledning av ungdom og lærere på ungdomskolen.

I alle tre kommunene har familieveileder konsultasjon med familien når barnet er 18 måneder.

Barnevernstjenesten mener at familieveiledning er et særlig bra forebyggende tiltak. Barnevernstjenesten har innvilget foreldreveiledning som hjelpetiltak i noen saker, og mener at i de mindre alvorlige sakene kunne familieveiledningen vært gitt i kommunene i stedet for i barnevernet. Barnevernstjenesten mener at fordi det oppleves som mindre stigmatiserende, kan foreldre ofte kan samarbeide bedre med andre tjenester enn med barnevernet. I tillegg er det mindre byråkratisk og billigere om andre tjenester i kommunen gir veiledningen.

Barnevernstjenesten har likevel ikke bare positive erfaringer med familieveiledning. De har erfart at foreldreveileder ikke vil ta saken fordi barnet er for gammelt, og stiller på spørsmål om hvem som skal fange opp de barna som faller utenfor den aldersgruppa som familieveileder skal konsentrere seg om. Barnevernsleder mener at tilbudet til eldre barn er dårligere enn tilbudet til yngre.

Helsestasjon for ungdom

Alle tre kommunene har helsestasjon for ungdom. Det vil si at helsestasjonen er åpen noen timer hver uke, slik at unge kan droppe inn uten timeavtale og møte lege eller helsesøster. Helsestasjonen for ungdom er rettet mot unge i alderen 13-23 år. Fordi Bø har både videregående skole og høgskole er helsestasjonen der mere brukt enn helsestasjonene i de andre kommunene. Det er mange studenter som bruker tilbudet, og helsestasjonen tar også imot studenter som er eldre enn 23 år. Helsestasjonen i Bø

skal begynne å tilby langtidsvirkende prevensjon i år. Ledende helsesøster regner med at de da må øke åpningstiden.

2.2.3 Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)

Kommunene skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste. Det følger av opplæringsloven § 5-6. Midt-Telemark PPT er et vertskommunesamarbeid der Sauherad er vertkommune, og Bø og Nome er deltakerkommuner. Midt-Telemark PPT har også ansvar for de videregående skolene i Bø og Nome etter avtale med fylkeskommunen.

Midt-Telemark PPT skal veilede kommunen i spørsmål som omhandler barn og unge med særlige utfordringer knyttet til opplærings- eller oppvekstsituasjonen. PPT skal utrede om barn har behov for spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning. PPT kan også gi råd og veiledning om barn og unge som har utfordringer som kan få konsekvenser for læringer. Eksempler på utfordringer er

- konsentrasjonsvansker
- sosiale og emosjonelle vansker
- atferdsvansker

Midt Telemark PPT har i dag 10 årsverk i alt, men skal øke bemanningen med 1,5 årsverk. Vi har ikke sammenligningstall som kan si noe om nivået på bemanningen i Midt-Telemark PPT. PPT-leder mener at bemanningen en lav. Det er avsatt 3 rådgiverstillinger til de videregående skolene, og 6 rådgiverstillinger til kommunene (skoler og barnehager). PPT-leder mener at ut ifra innbyggertallet i de tre kommunene, burde de ha hatt 10 -11 stillinger til grunnskoler og barnehager.

Skolene og barnehagene har faste kontaktpersoner i PPT. PPT skal også bistå skolene og barnehagene i systemsaker, dvs. dersom skolen/barnehagen opplever utfordringer i klassen/ gruppa som helhet f.eks. mobbing.

PPT har fast tilstedeværelse på skolene. Det varierer med størrelsen av skolen hvor mye PPT er der. Det er inngått samarbeidsavtale med hver enkelt skole om hva skolen og PPT skal samarbeide om. Gjennom denne ordningen skal PPT være tilgjengelige for lærerne. PPT opplyser at de jobber mye med pedagogisk systemarbeid i skolene. For skoleåret 2017/2018 er arbeid med atferdsproblematikk, skolefravær og minoritetsspråklige elever prioritert.

PPT har ikke fast tilstedeværelse i barnehagene, slik de har i skolene. PPT er i barnehagene dersom barnehagene ber om råd knyttet til enkelte barnegrupper. Da blir inngått veiledningsavtaler. Det hender også at PPT samarbeider med barnehagene

om prosjekter, f.eks. prosjekt om språkstimulering. PPT planlegger å øke arbeidet inn mot barnehagene når nytilsettingene er gjennomført.

PPT er opptatt av å få ned antall henvisninger. De får mange henvisninger fra skolene som ikke resulterer i spesialundervisning. PPT ønsker å veilede og jobbe mer systemrettet i skoler og barnehager.

Figuren under viser hvor stor andel av ansatte i skoler og barnehager som har svart at PPT er viktig eller svært viktig i skolens/barnehagens forebyggende arbeid.

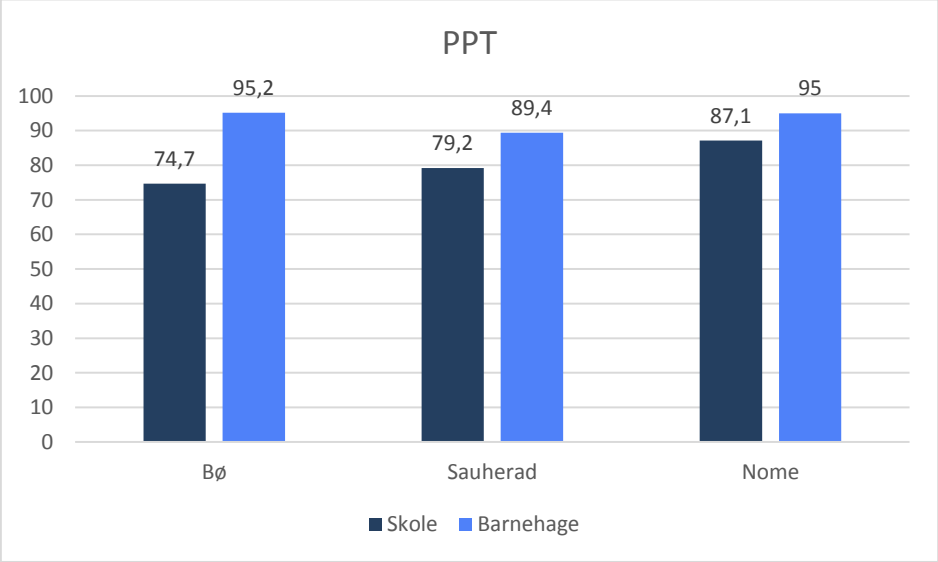

Figur 2 Vurdering av PPT i skole og barnehage

De ansatte i skoler og barnehager er i stor grad fornøyde med samarbeidet med PPT, men mange gir uttrykk for at PPT burde bruke mere tid på å observere barna/elevene og at saksbehandlingstiden er for lang.

2.2.4 Tilbud i skole og barnehage

Skolene og barnehagene har egne prosjekter/tiltak som enten er rettet mot barn med spesielle problemstillinger eller som skal øke kompetansen til de ansatte. Dette er bl.a. følgende prosjekter:

- *Zippis venner* er et undervisningsopplegg rettet mot barn i 1-4. klasse, og har som formål å fremme psykisk helse og å forebygge emosjonelle vansker gjennom å styrke barns evne til å mestre dagliglivets problemer (stressmestring). Skolene i Nome har dette tiltaket.

- *ART* er et tiltak som skal gi barn med aggresjonsproblemer bedre sosial kompetanse. Skolen i Sauherad har egne ART-grupper.

- *Aktiv 365* på ungdomstrinnet og *trivselsledere* på barnetrinnet – dette er tiltak der elever får at ansvar i forhold til ulike aktiviteter. Skolene i Nome har både Aktiv 365 og trivselsledere. Skolen i Sauherad har trivselsledere.

- *De utrolige årene* er et prosjekt som skal øke ansattes kompetanse i voksenrollen og i det å møte barn. Barnehagene i Bø har dette prosjektet.

Vi har ikke nevnt alle prosjektene/tiltakene som skolene og barnehagene har. Skolene og barnehagene bestemmer stort sett selv hvilke prosjekter de vil ha på deres skole eller barnehage.

Tilbakemeldingen fra rektorer og styrere er at dette stort sett er gode og nyttige tiltak.

2.2.5 Barns fritid

Tiltak som skal gi barn anledning til å delta i organiserte fritidstiltak uavhengig av foreldrenes økonomiske og sosiale stilling, kan regnes som forebyggende. Vi har ikke gjort noen fullstendig kartlegging av fritidstilbud for barn og unge i kommunene, og heller ikke noen fullstendig kartlegging av hva kommunene gjør for at flest mulig barn og unge skal få tilgang til tilbudene. Kommunene har bl.a. følgende tilbud/ordninger:

- Friplasser i kulturskolene. Både Sauherad og Bø tildeler friplasser i kulturskolene. Bø har en ramme for friplasser som tilsvarer ca. 10 plasser i året. Sauherad har ingen ramme for friplasser. Kultursjefen har tildelt etter skjønn 1-2 friplasser i året. I Nome må familier søke NAV om å få dekket utgifter til kulturskole.

- Aktivitetskort i Bø. Det er NAV som håndterer denne ordningen, som gir barn fra familier med svak økonomi tilgang til aktivitetstilbud i Gullbring eller inngang i Telemark Sommerland. Aktivitetskortet er finansiert med barnefattigdomsmidler[5] og sponset av Gullbring og Telemark Sommerland.

[5] Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom (barnefattigdomsmidlene) forvaltes av Bufdir. Formålet med ordningen er at alle barn uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal ha mulighet til å delta i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre. Kommunene søkes om midler til konkrete prosjekter, og ubenyttede midler må som hovedregel betales tilbake.

- Gavekort til Gullbring. NAV i Sauherad gir gavekortet til barn fra familier med svak økonomi. Gavekortene er finansiert av barnefattigdomsmidler.

- Fritidsklubber i Nome (Ulefoss og Lunde). Bø og Sauherad har ikke fritidsklubber.

- Ferie for alle. Samarbeid mellom kommunene og Røde Kors.

- Kulturkortet i Nome. Kulturkortet fungerer tilsvarende som aktivitetskortet i Bø og er en ny ordning fra 2018. Ordningen er finansiert med barnefattigdoms-midler.

- Vinter og sommer i Sauherad. Dette er en uke med aktiviteter som blir kjøpt inn i sommer- og vinterferien, og som er tilgjengelige for alle barn i kommunen. Tiltakene er finansiert av barnefattigdomsmidlene.

- Alle kommunene tilbyr leksehjelp, enten i regi av Røde Kors eller i regi av Frivillighetssentralen.

Ingen av kommunene har noe samarbeid med idrettslagene om friplasser. Kultursjefen i Bø er kjent med at idrettslaget i praksis gir friplasser. I Sauherad er idrettslaget fleksibelt når det gjelder å ettergi utbetalte kontingenter.

2.2.6 Tverrfaglig samarbeid

I alle kommunene er det samarbeid på tvers av fagområdet på saksnivå etter behov. De formaliserte tverrfaglige samarbeidstiltakene som alle kommunene har i noe ulik grad, er ressursgruppe for barn og unge, tverrfaglige møter i skoler og barnehager og konsultasjonsteam.

Ressursgruppe for barn som bekymrer

Alle tre kommunene har ressursgrupper for barn og unge. Gruppene har hatt litt forskjellige arbeidsområder.

Bø og Sauherad opprettet sine ressursgrupper i 2014 i forbindelse med «barn som bekymrer-prosjektene», se punkt 3.1.2, og gruppene utarbeidet handlingsveilederne om barn som bekymrer. Ressursgruppa i Bø møtes månedlig og jobber med kompetanseheving og kursing av ansatte. Ressursgruppa besøker skoler og barnehager hver høst for å følge opp deres forebyggende arbeid. Ressursgruppa lager foldere med informasjon om forebyggende arbeid, og sørger for informasjon om temaet på

campingplasser og kino. Oppvekstsjef er ansvarlig for ressursgruppa i Bø, som er sammensatt av ansatte fra skole, barnehage, PPT, helsestasjonen og barnevern.

Ressursgruppa i Sauherad er ikke i funksjon i dag. Det utredes nå hvordan gruppa skal fungere. Felles ressursgruppe for Bø og Sauherad er et av alternativene som vurderes. Da gruppa var i funksjon, hadde den bla. ansvaret for barnefattigdomsmidlene i kommunen. Gruppa besøkte ikke skoler og barnehager, slik som ressursgruppa i Bø. Ifølge ledende helsesøster fungerte gruppa godt i starten, men etter hvert ble det utydelig hva som var gruppas mandat og ansvarsområde.

Nome har hatt ressursgruppe fra 2008/2009 som har jobbet med ulike prosjekter rettet mot barn og unge. Ressursgruppa hadde ansvaret for å utarbeide handlingsveilederen om barn som bekymrer. Gruppa har hatt litt forskjellige deltakere i de årene den har bestått. Det er utarbeidet skriftlige rutiner for gruppa. Ifølge rutinene skal gruppa nå bestå av deltakere fra helsestasjonen, skolehelsetjenesten, avdeling for psykisk helsearbeid, NAV, barnevernstjenesten, PPT, skole, barnehage og politi. Gruppa har som mål bl.a. å heve kompetansen blant ansatte og utvikle gode rutiner i etatene i kommunen. Gruppa har tidligere hatt fire møter i året, men for at gruppa skal bli mer operativ ønsker man nå å ha månedlige møter. Ifølge ledende helsesøster har man foreløpig ikke fått til å ha så hyppige møter.

Vi har ikke kartlagt hvor mange ressursgruppemøter barnevernstjenesten har vært med på.

Tverrfaglig møte

Alle tre kommunene har tverrfaglige møter i skoler og barnehager. Bø og Nome har skriftlige rutiner for disse møtene, men Sauherad har det ikke. Ledende helsesøster i Sauherad mener det hadde vært nyttig med retningslinjer for de tverrfaglige møtene.

Sauherad barne- og ungdomsskole opplyser at de har tverrfaglige møter ca. én gang i måneden, og at barnehagene (private barnehager) har 5-6 møter i året. Helse-stasjonen og PPT deltar på alle møter, og barnevern og politiet møter to ganger i semesteret. Det er ikke regelmessige tverrfaglige møter i de private skolene.

Nome og Bø har skriftlige rutiner om tverrfaglige møter. Kommunene har like rutiner. Ifølge rutinene skal hver skole og barnehage ha tverrfaglige møte hver 4.- 6. uke. Rektor og barnehagestyrer har ansvar for å kalle inn til møte. Fra skolen eller barnehagen deltar rektor ev. styrer og annet pedagogisk personell. I tillegg skal helsesøster og PPT delta. Barnevernet skal delta på ett til to møter i halvåret. Annet

helsepersonell kan også delta i møtene dersom det er behov for det. Foreldre kan også delta i saker der det er aktuelt.

Hensikten med de tverrfaglige møtene er å styrke det systemrettede arbeidet, og å være en arena for generell og gjensidig informasjon og veiledning. Enkeltsaker kan drøftes anonymt eller med navn, dersom det er gitt samtykke fra foreldrene.

Vi har spurt rektorer og styrere hvor mange tverrfaglige møter som har vært avholdt de siste to årene og hvor mange av disse som barnevernstjenesten møtte på.

Tabell 4 Oversikt over tverrfaglige møter

	2016		2017	
	Ant møter	Møter m/bvn	Ant møter	Møter m/bvn
Nome				
Holla 10-årige skole	11	4	11	4
Lunde 10-årige skole	11	4	11	4
Herregårdshavna og Helgen barnehage	10	2	9	2
Svenseid barnehage	7	2	7	2
Skoemyra og Sluseparken barnehager	7	2	7	2
Fagerli barnehage	7	2	7	2
Sum	**53**	**16**	**52**	**16**
Bø				
Bø ungdomsskule	10	3	10	3
Folkestad skule	3	2	2	2
Bø skule	3	2	3	2
Gullbring barnehage	4	4	4	3
Folkestad barnehage	3	3	2	2
Veslekroa studentbh og Bøhamna bh	4	2	2	1
Maurtuva barnehage	5	2	4	2
Sum	**32**	**18**	**27**	**15**
Sauherad				
Gvarv barnehage	6	6	6	3
Sauherad barne- og ungdomsskole	12	4	12	4
Sum	**18**	**10**	**18**	**7**
Tverrfaglige møter i alt	**103**	**44**	**97**	**38**

Vi har ikke informasjon fra Sauarhagene (Hjuksebø og Nordagutu) eller fra Sandvoll barnehage, og heller ikke fra Montessoriskolen i Nome.

Vi har spurt rektorer og styrere om hvordan ordningen med tverrfaglige møter fungerer. Rektorer og styrere gir uttrykk for at det er nyttig å ha tverrfaglige møter. Noen rektorer/styrere mener at ordningen fungerer bra på deres skole/barnehage, men flere gir også uttrykk for at ordningen ikke fungerer som den burde på deres skole eller barnehage. Negative faktorer er:

- Møter bli avlyst på grunn av manglende oppmøte.
- De som møter er ikke tilstrekkelige forberedt på de sakene som skal tas opp.
- Barnevernet møter ikke ofte nok/avlyser.
- For få møter.
- Ikke tid til systemarbeid, bare enkeltsaker.

Konsultasjonsteam

Alle tre kommunene har konsultasjonsteam. Alle kommunene har skriftlige rutiner for konsultasjonsteamet. Rutinene er i all hovedsak like. I Sauherad og Bø jobbes det nå med å opprette et felles konsultasjonsteam.

Konsultasjonsteamet er et lavterskeltilbud til foreldre, barn og ungdom (0-20 år), der målet er å hindre at psykiske problemer vedvarer eller videreutvikles. Teamet har særlig fokus på barn, unge eller familier som oppfattes å være i risiko for å utvikle psykiske problemer.

Teamet består av

- helsesøster
- helsestasjons-/skolelege
- pedagogisk psykiatrisk rådgiver
- representant fra barnevernet

Bø og Sauherad samarbeider med BUP Notodden. I Bø og Sauherad skal det være konsultasjonsteammøte hver 6. uke. Tre uker før konsultasjonsteammøtet er det formøte. BUP deltar på konsultasjonsteamet, men ikke på formøtet. Ledende helsesøster i Bø ønsker hyppigere konsultasjonsteammøter, men det er avhengig av om BUP kan møte oftere.

Nome samarbeider med BUP Skien. Nome har fast møte én gang i måneden der BUP deltar. Leder av helsetjenesten i Nome mener at det er en suksessfaktor at BUP deltar fast i konsultasjonsteamet.

Fastlege, helsestasjon, skolehelsetjeneste, avdeling for psykisk helsearbeid, barnevernet og PPT kan melde saker til konsultasjonsteamet. I følge rutinene kan også BUP melde saker til konsultasjonsteamet i Sauherad.

Vi har spurt ledende helsesøster i de tre kommunene hvor mange konsultasjonsteammøter det var i 2016 og 2017, og hvor mange møter som

barnevernet var med på. Både i Bø og Nome har det blitt avlyst møter fordi det ikke var saker.

Tabell 5 Oversikt over konsultasjonsteammøter

Kommune	2016		2017	
	Ant. møter	Møter m/bvn	Ant. møter	Møter m/bvn
Bø	3	3	7	7
Sauherad	7	7	7	7
Nome	5	5	6	6
Sum	**15**	**15**	**20**	**20**

Rektorene og styrerne i Nome sier de kjenner godt til konsultasjonsteamet. Det gjør også rektorene i Bø og Sauherad, men barnehagestyrene i disse kommunene sier at de ikke kjenner denne ordningen så godt.

NAV Midt Telemark har også et konsultasjonsteam for unge primært i alderen 18 - 30 år, men konsultasjonsteamet kan også behandle saker som unge fra 16 år. Her deltar ansatte fra kommunene (helsestasjonen og psykisk helse), Distriktpsykiatrisk senter (DPS) og PPT. Konsultasjonsteamet henter ansatte fra de kommunene der den personen som konsultasjonsteamet skal behandle, er hjemmehørende. Vi har ikke innhentet mer informasjon om dette tiltaket.

2.2.7 Revisors vurdering av forebyggende arbeid

Forebyggende tjenester i kommunene
Helsestasjonen, skolehelsetjenesten og PPT er tjenester som er sentrale i kommunenes forebyggende arbeid. Særlig helsestasjonen og skolehelsetjenesten er i posisjon til avdekke barn og familier som trenger hjelp, og til å sette i verk tiltak på et tidlig stadium. Vi mener derfor at det er viktig at kommunene sørger at disse tjenestene har forsvarlig bemanning og har tilgang på god kompetanse.

Nome har mer ressurser til helsestasjonstjenestene enn de andre to kommunene. Bø og Sauherad ligger ganske likt. Sauherad har avsatt mest ressurser til skolehelse-tjenesten, her er Bø og Nome ganske like.

Alle tre kommunene har nå familieveileder, dette er et godt tiltak. Denne ordningen synes å være best etablert i Nome, som også har hatt familieveileder lengst. Familieveiledning fremstår som en tjeneste som kommunene bør videreutvikle for å forebygge barnevernssaker. Vi mener det er viktig at kommunene har et

veiledningstilbud til familier med barn i alle aldersgrupper. Nome har også mer ressurser til å følge opp barn og unge med psykiske vansker enn de andre to kommunene. Bø og Sauherad bør vurdere å styrke ressursene til denne gruppa.

Ansatte i skolene mener i stor grad at helsesøster er viktig i det forebyggende arbeidet på skolene. Ansatte i barnehager mener dette i noe mindre grad. Dette er ikke uventet siden helsesøster ikke har samme rolle i barnehagene som i skolene. Færre av de ansatte i skolene i Nome mener at helsesøster er viktig, enn ansatte i skolene i nabokommunene.

Vi kan ikke si noe generelt om ressursene til PPT, annet enn at skoler og barnehager ønsker mer tilstedeværelse av PPT. Vi mener at avtalene mellom PPT og skolene er gode tiltak som sikrer samarbeid og dialog. Ansatte i skoler og barnehager mener i stor grad at PPT er viktig i skolens/barnehagens forebyggende arbeid. Ansatte i skolene i Bø mener at PPT er mindre viktig i dette arbeidet enn i de andre kommunene. Ansatte i barnehagene mener at PPT er mer viktig enn hva ansatte i skolene gjør.

Skolene og barnehagene har egne tiltak og prosjekter, vi gjør ingen særskilte vurderinger av disse.

Alle tre kommunene har ulike fritidstilbud som har fokus på fange opp barn som kommer fra familier med svak økonomi. Det synes generelt som om tilbudet til yngre barn er større enn tilbudet til eldre barn.

Tverrfaglig forebygging

Når familier og barn har tiltak fra flere tjenester er det behov for å koordinere tiltakene. Det er viktig å unngå at barn og unge blir kasteballer i systemet, og det forebyggende arbeidet krever derfor en tydelig organisering.

Det viktigste tverrfaglige samarbeidstiltakene i de tre kommunene er tverrfaglige møter i skoler og barnehager og konsultasjonsteamet. Vi mener at dette er gode tiltak som i utgangspunktet er gode arenaer samarbeid og utveksling av informasjon på tvers av fagområder. Samarbeid mellom ulike fagområder, kan kreve at den enkelte tjeneste prioriterer samarbeidet framfor egen tjeneste. Det er nødvendig med forpliktende rutiner og robuste systemer for at dette skal fungere på en tilfredsstillende måte. Etter vårt syn er det også nødvendig at de ulike fagområdene har ressurser som er avsatt til samarbeid. Vi mener at kommunene ikke utnytter det potensiale som ligger i disse samarbeidstiltakene, og at ikke alle kommunene har rutiner eller fungerende rutiner for samarbeidstiltakene. Vi vil samtidig påpeke at møtebelastningen kan bli stor for de tjenestene (PPT og barneverntjenesten) som skal betjene alle tre kommunene.

Nome har gode rutiner for tverrfaglige møter og ordningen synes å være godt etablert og brukt. Etter vårt syn fremstår de tverrfaglige møtene i Nome som et godt forebyggende tiltak.

Bø har også skriftlige rutiner for tverrfaglige møter. Men denne ordningen har ikke fungert like bra i Bø som i Nome. Skolene og barnehagene skal ifølge rutinene ha møte hver 4-6 uke. Tabell 3 viser at bortsett fra i Bø ungdomsskole, blir det ikke gjennomført på langt nær så hyppige møter i skoler og barnehager som rutinene sier. Det innebærer at det har vært mindre tverrfaglige samarbeid i Bø enn i Nome.

Sauherad kommune har ikke skriftlige rutiner for sine tverrfaglige møter. Det bør kommunen etter vårt syn utarbeide. Det er likevel gjennomført hyppige tverrfaglige møter i skolen og en av barnehagene. Det innebærer at det i praksis har vært et tverrfaglig samarbeid i skolen og Gvarv barnehage.

Alle tre kommunene har rutiner for konsultasjonsteamet, og hadde i 2017 tilnærmet lik møtehyppighet. For at barn og unge skal fanges opp av konsultasjonsteamet, er det viktig at tilbudet er kjent av de som møter barn og unge daglig, dvs. i skoler og barnehager. Kommunene bør vurdere å informere mer om dette tilbudet.

Ressursgruppa for barn og unge har en annen innretning enn tverrfaglige møter og konsultasjonsteam. Ressursgruppene i Bø og Nome har fokus på kompetanseheving og systemarbeid, og ikke på enkeltsaker. Per i dag er det Bø som synes å ha den best fungerende gruppa. Vi mener at ressursgruppa i Bø er et godt tiltak for å bevisstgjøre og lære opp ansatte i skoler og barnehager om forebygging og meldeplikt. Nome og Sauherad bør fortsette arbeidet med å utvikle sine ressursgrupper.

2.3 Samarbeid mellom kommunen og barnevernet

2.3.1 Revisjonskriterier

Vi har følgende revisjonskriterier om samarbeidet mellom kommunen og barnevernet om forebyggende arbeid:

- Det bør være tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellom kommunen og barnevernstjenesten når det gjelder forebyggende arbeid.
- Barnevernstjenesten skal bistå kommunene med fagkompetanse i det forebyggende arbeidet.

2.3.2 Barnevernstjenestens ansvar for forebygging

Barnevernstjenesten mener at det er vanskelig å sette opp helt klare skillelinjer mellom barnevernet og resten av kommunene når det gjelder ansvar for forebygging, men mener at mesteparten ansvaret ligger i kommunen. Barnevernstjenesten mener at når saken kommer til barnevernet er det egentlig ikke snakk om forebygging lenger. Forebygging skal forebygge at saker må meldes til barnevernet. Barnevernstjenesten mener de har en viktig rolle i å delta i tverrfaglige møter, i konsultasjonsteam og i å gi råd til ansatte i skoler og barnehager.

Vi har spurt rektorer og styrere om hva de mener er barnevernets ansvar når det gjelder forebygging. På spørsmålet fikk vi bl.a. følgende svar:

- være med på tverrfaglige møter
- informere og veilede ansatte
- være med i arbeidet fra barna begynner i barnehagen
- ta imot saker som blir meldt slik at barn og familier får raskt hjelp
- etablere /tilby samarbeidsmøter med foreldre
- ha ansvar sammen med andre instanser
- dele kompetanse og innsikt

Barnevernsleder mener at kommunene bør definere hva som er forebyggende arbeid, og at definisjonen bør være den samme i Bø, Nome og Sauherad.

2.3.3 Samarbeidet mellom barnevernet og andre tjenester i kommunene

Samarbeidsavtaler

Det ble inngått samarbeidsavtaler mellom barnevernstjenesten og Bø, Sauherad og Nome i 2013. Det ble også inngått en egen samarbeidsavtale mellom barnevernstjenesten og NAV. Avtalene ble revidert i 2015 og 2016, men den reviderte avtalen er ikke signert. Formålet med avtalene var å sikre godt samarbeid mellom de enkelte enhetene og barnevernstjenesten.

Avtalen fastsetter i korthet at

- ansatte i de enkelte enhetene alltid kan drøfte bekymring for et barn anonymt med barnevernstjeneste,
- barnevernstjenesten skal utarbeide informasjonsfolder til foreldre om sine arbeidsoppgaver,
- de enkelte enhetene og barnevernstjenesten er forpliktet å samarbeide om enkeltsaker, og
- barnevernet skal delta i ulike samarbeidsmøter, herunder tverrfaglige møter, konsultasjonsteam og barn som bekymrer-gruppe. Avtalen fastsetter antall.

Avtalen blir i enhetene oppfattet som for generell til å være nyttig, og de samarbeidende tjenestene har opplevd at de ikke har fått komme med innspill til avtalen.

Samarbeid

Barnevernstjenesten har forpliktet seg til å delta på ett eller to tverrfaglige møter per halvår i skoler og barnehager, og til å delta på alle konsultasjonsteammøter. Hver skole og barnehage har sin kontaktperson som skal komme på tverrfaglige møter.

Barnevernstjenesten blir i intervjuer og i spørreundersøkelsen kritisert for å melde avbud på møtene, og for at det ikke alltid er kontaktpersonen som møter. Barnevernstjenesten blir også kritisert for at den som møter ikke alltid forberedt på de sakene som skal tas opp. Barnevernstjenesten sier at de noen ganger må melde avbud til de tverrfaglige møtene på grunn av sykefravær eller akuttsaker. Barnevernstjenesten har utpekt vara til kontaktpersonene som skal gå i møter dersom kontaktpersonen ikke kan, men denne ordningen har hittil ikke fungert.

Barnevernstjenesten bestemte for ett år siden at de skulle være med på et personalmøte i skolene og barnehagene. Dette sier de at de ikke har greid å gjennomføre. Barnevernsleder sier at skolene og barnehagene gjerne vil at barnevernstjenesten skal komme og orientere om generelle forhold og om meldeplikten. Barnevernsleder mener at barnevernstjenesten ikke har ansvar for å undervise ansatte i skoler og barnehager, og at barnevernstjenesten uansett ikke har kapasitet til dette.

Det blir i intervjuer og i spørreundersøkelsen ytret et generelt ønske om mer informasjon fra barneverntjenesten. Barnevernet skal gi tilbakemelding til offentlige meldere om de henlegger eller undersøker innsendt melding, og de skal videre gi tilbakemelding til offentlige meldere om utfallet av undersøkelsen av de meldingene som ikke blir henlagt.[6] Ca. halvparten av styrerne og rektorene sier at de har fått beskjed om hva som har skjedd med meldingene, og ca. en tredjedel sier de har blitt informert om utfallet av undersøkelsene.

Både ledende helsesøstre og PPT gir utrykk for at de ønsker mer systematisk samarbeid med barnevernstjenesten. NAV ønsker også mer systematisk samarbeid med barnevernet. I familier der både NAV og barnevernstjenesten er inne med tiltak, er det behov for samordning. Barnevernets tiltak for barnet kan kollidere med NAV's

[6] Jf. barnevernsloven § 6-7a

tiltak for å få foreldrene i jobb. NAV har også erfart at de og barnevernstjenesten har gitt støtte til samme formål, f.eks. barnehage.

Ansatte i skoler, barnehage, helsestasjon m.fl. benytter seg av adgangen til å drøfte saker anonymt med barnevernstjenesten. Noen mener det er vanskelig å få kontakt med rett saksbehandler, og at saksbehandler ikke ringer tilbake dersom de legger igjen beskjed.

Flere av de som vi har intervjuet gir uttrykk for at det er enkelt å samarbeide med noen ansatte hos barnevernstjenesten, men ikke med alle, dvs. at samarbeidet er personavhengig. Barnevernsleder sier at hun aldri får klare tilbakemeldinger om hva kommunene opplever som godt eller dårlig med samarbeidet med barnevernet. Dersom det er misnøye med ansatte i barnevernstjenesten, er dette noe som hun må få beskjed om. Slike tilbakemeldinger bør gå tjenestevei.

Taushetsplikten

Mange av de vi har intervjuet opplever at det er vanskelig å få informasjon fra barnevernet og at barnevernet holder strengere på taushetsplikten enn andre tjenester. Mange mener at taushetsplikten er til hinder for godt samarbeid.

Barnevernsleder mener at taushetsplikten i utgangspunktet ikke er et hinder for samarbeid. Det som er problematisk når det gjelder taushetsplikt er at de som jobber på «utsida» gjerne vil vite mer enn de har krav på, og at de som jobber i barnevernet tror at taushetsplikten er strengere enn den er. Barnevernsleder mener at dersom alle hadde nok kunnskap om taushetsplikten, hadde ikke taushetsplikten ikke blitt oppfattet som et problem.

Fra spørreundersøkelsen

Vi har spurt ansatte i skoler om barnehager om hvor fornøyde de er med samarbeidet med barnevernstjenesten.

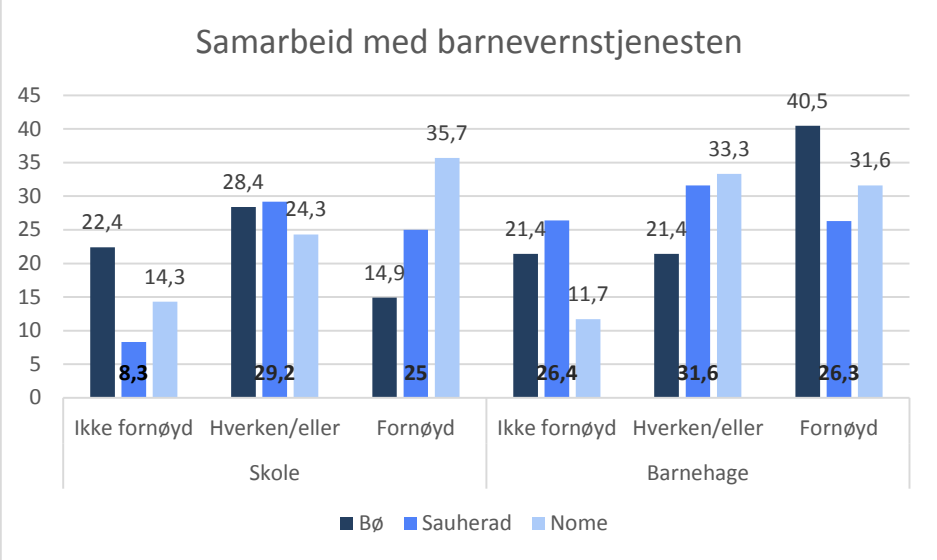

Figur 3 Vurdering av samarbeidet med barnevernstjenesten

Ut ifra kommentarene gitt i spørreundersøkelsen, er det et generelt ønske om et mer synlig barnevern i skoler og barnehager, og et ønske om at barnevernet informerer mer i enkeltsaker. Kommentarene bærer i noen tilfeller preg av at den ansatte har hatt enkeltopplevelser med barnevernet som har vært negative, men det er også ansatte som gir uttrykk for at de har gode erfaringer fra samarbeid med barnevernet.

Tilbakemeldingen fra rektorer og styrere om samarbeid med barnevernet er sprikende. Noen synes de har et godt samarbeid eller at samarbeidet har blitt bedre. Andre mener at varierer fra sak til sak hvor godt samarbeidet er, og/eller at samarbeidet bør forbedres.

2.3.4 Revisors vurdering

Ansvarsfordeling

Vertskommuneavtalen om Midt-Telemark barnevernstjeneste sier at barnevernet skal bistå kommunene med sin fagkompetanse i det forebyggende arbeidet. Det er ikke nærmere angitt omfang eller form på bistanden.

Spørreundersøkelsen viser at det er ulike oppfatninger av hva som er barnevernstjenestens oppgaver når det gjelder forebygging. Vi mener at kommunene bør definere ansvar og roller når det gjelder forebygging og sørge for at definisjonene er kjent av ansatte i kommunene. Det bør avklares hvordan barnevernet skal integreres i det forebyggende arbeidet.

Samarbeid

Barnevernet deltar i kommunenes forebyggende arbeid ved å delta i ulike tverrfaglige samarbeidsmøter og ved å gi råd og veiledning over telefon. Tilbakemeldinger fra ansatte i intervjuer og fra spørreundersøkelsen tyder på at dette samarbeidet ikke har fungert godt nok. Ikke all misnøyen fremstår som berettiget, noe skyldes nok at mange har urealistiske forventninger til barnevernstjenesten. Vi mener likevel at barnevernstjenesten har et forbedringspotensial når det det gjelder samarbeid med andre tjenester i kommunene.

Vi mener at samarbeidsavtaler kan være et godt tiltak for å sikre forpliktende samarbeid, men de samarbeidende tjenestene må være enige om avtalene for de at i praksis skal sikre godt samarbeid. Etter hva vi har fått opplyst, har ikke de eksisterende avtaler blitt opplevd som hensiktsmessige.

Barnevernstjenesten har hatt 100 % oppmøte i konsultasjonsteamet i kommunene. Oppmøtet i de tverrfaglige møtene er noe mer variabelt. Barnevernstjenestens interne rutiner med faste kontaktpersoner med vara ser ikke ut til å ha fungert. Barnevernstjenesten bør bedre rutinene sine på dette området.

Vi mener at barnevernstjenesten i større grad bør informere skoler og barnehager om sin egen tjeneste. Slik informasjon bør gå til alle ansatte, og ikke bare til ledere. Vi mener at det blir enklere å ta kontakt med barnevernet for f.eks. å drøfte saker anonymt når man kjenner barnevernstjenesten godt. Barnevernstjenesten må sørge for å ha fungerende rutiner for å følge opp henvendelser fra ansatte i kommunen. Kommunene må ha rutiner som sikrer at eventuell misnøye med ansatte i barnevernstjenesten blir formidlet til barnevernsleder.

Taushetsplikten blir beskrevet som et hinder for samarbeid. Nok kunnskap om taushetsplikten er viktig for å unngå at taushetsplikten hemmer samarbeidet unødvendig. Vi mener at barnevernstjenesten og kommunene har en viktig oppgave med å skolere egne ansatte om dette temaet. Barnevernstjenesten må uansett samarbeide med andre tjenester i kommunene om å koordinere tiltak rettet mot barn/familier, og må sørge for å ha fungerende rutiner for dette.

Barnevernstjenestens kompetanse er etterspurt av mange. I 2017 deltok barnevernet i 58 tverrfaglige møter og konsultasjonsteammøter. Utover dette kommer ressursgruppemøter, møter i lederteam for barn og unge, SLT og politiråd, og det er i tillegg ønske om at barnevernet deltar mer. Dette krever mye ressurser. Vi mener at kommunene bør vurdere om det er mulighet for mer effektive møtestrukturer f.eks. gjennom samarbeid på tvers av kommunegrenser.

3 Meldeplikten

I hvilken grad har kommunen tiltak om sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

3.1 Rutiner og tiltak om meldingsplikten

Kommunalt ansatte skal melde til barnevernet når det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for omsorgssvikt, mishandling eller hvis et barn viser vedvarende alvorlige atferdsvansker.

3.1.1 Revisjonskriterier

Vi har følgende revisjonskriterier om meldeplikten:

- Kommunen bør sikre at ansatte får opplæring om meldeplikten og om hvilke forhold som kan føre til tiltak fra barnevernet.
- Kommunen bør ha skriftlige rutiner om meldeplikten.
- Kommunen må påse at de private barnehagene har tiltak for å følge meldeplikten.

3.1.2 Meldeplikt – rutiner og opplæring

Vi har spurt ansatte i skoler og barnehager om de har møtt barn som de trodde var utsatt for omsorgssvikt eller misbruk. Nærmere 80 % svarte at de hadde møtt slike barn. I de fleste tilfellene hadde sakene blitt meldt til barnevernet. I de tilfellene sakene ikke hadde blitt meldt ble det forklart med:

- Usikker på om det forelå omsorgssvikt/redd for å ta feil
- Alle var ikke enige i at det forelå omsorgssvikt
- Foreldrene var negative
- Løste saken på skolen
- Samarbeidet med helsesøster om saken
- Bekymringen var ikke alvorlig nok
- Det er for høy terskel for å melde
- Sa fra til rektor eller kontaktlærer

Vi har spurt barnevernstjenesten om hvem som sender bekymringsmeldinger. Tabellen under omfatter ikke alle som sender bekymringsmeldinger til barnevernet. Vi viser

bare antall meldinger som har kommet fra kommunale enheter og avdelinger i Bø, Sauherad og Nome.

Tabell 6 Hvem melder?

Enhet	2016	2017
Barnehager	14	13
Skoler	21	24
Helsestasjoner	1	3
NAV	7	5
Flyktningetjenesten/asylmottak	15	6
Psykisk helse	1	1
Kulturskole		3
Legesenter	2	3

Det ble gitt opplæring om meldeplikten når handlingsveilederne ble innført. I Bø jobber ressursgruppa for barn som bekymrer med kompetanseheving. Rektorer og styrere i alle tre kommunene sier at ansatte i skolene og barnehagene har fått opplæring om meldeplikten.

Barnevernstjenesten er usikker på om meldeplikten er godt nok kjent blant ansatte i kommunene. De har fått meldinger om barn som burde ha vært meldt til barnevernet tidligere, og de har fått meldinger om forhold som ikke hører hjemme i barnevernet. Barnevernstjenesten opplever også at meldingene ikke inneholder alle relevante opplysninger, og det begrenser barnevernets mulighet til å undersøke saken.

Vi har spurt ansatte i skoler og barnehager om de har fått nok informasjon/opplæring om meldeplikten.

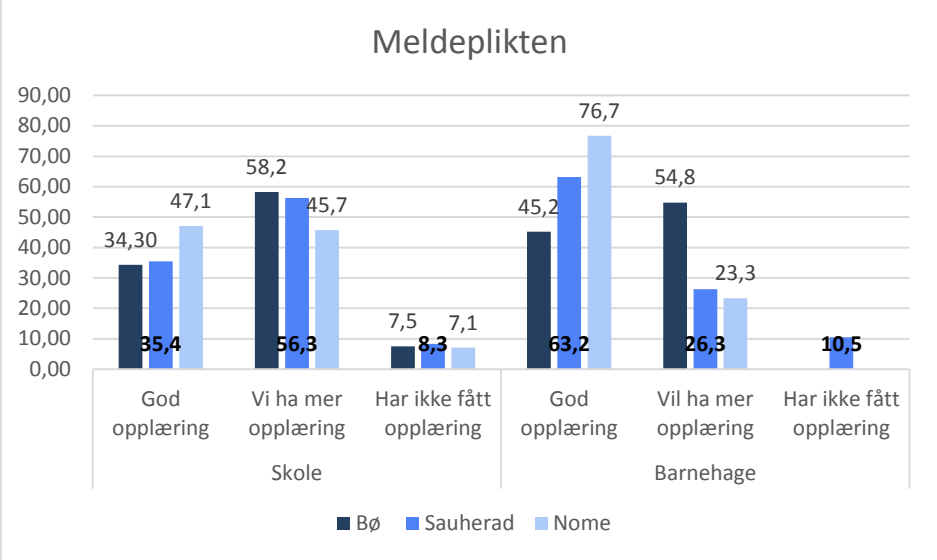

Figur 4 Informasjon om meldeplikten

Spørreundersøkelsen er sendt både til lærere og assistenter. Figuren under viser hvor stor andel av assistentene og hvor stor andel av lærere/barnehagelærere som ikke har fått informasjon om meldeplikten.

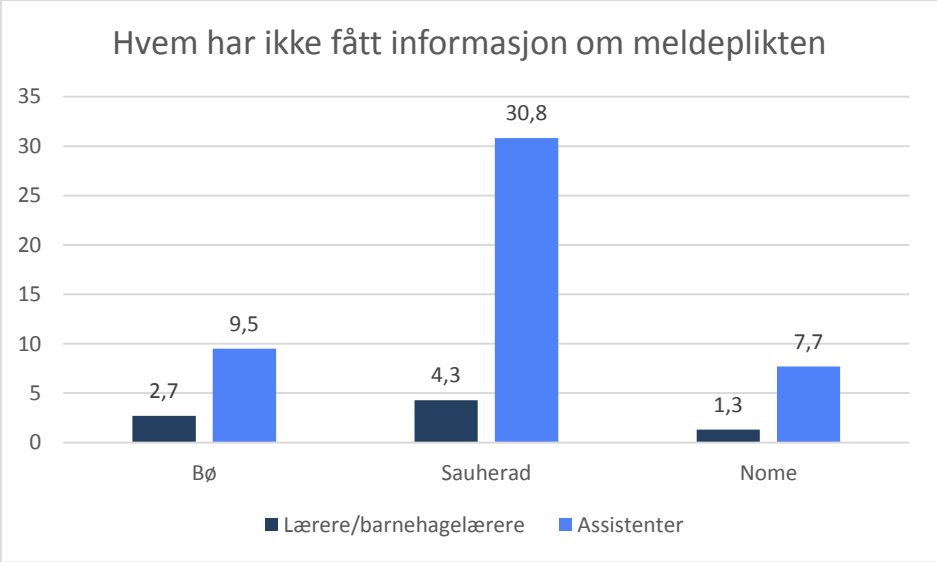

Figur 5 Hvem har ikke fått informasjon

Vi har også spurt ansatte i skoler og barnehager om de har fått opplæring i å gjenkjenne symptomer på omsorgssvikt og misbruk.

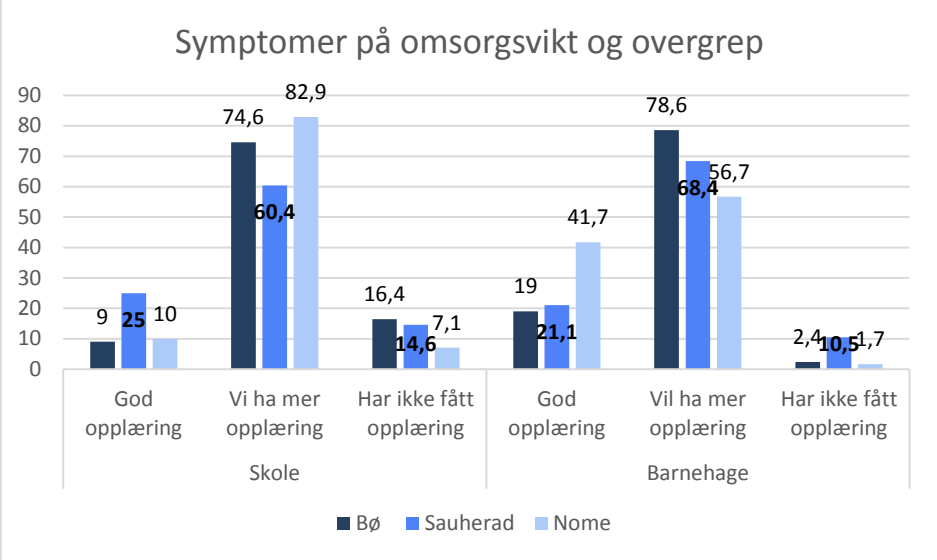

Figur 6 Informasjon om symptomer på omsorgssvikt og overgrep

Det er ikke bare ansatte i skoler og barnehager som er i posisjon til å oppdage utsatte barn. Ansatte i kulturskoler, fritidsklubber og andre fritidstilbud møter også barn i forbindelse med sitt arbeid. I Bø har f.eks. biblioteket blitt en møteplass for barn etter skoletid.

Kultursjefen i Sauherad var med i ressursgruppa som utarbeidet handlingsveilederen om barn som bekymrer, og kjenner derfor både handlingsveilederen og meldeplikten godt. Kultursjefen i Nome sitter i lederteamet for barn og unge, og kjenner handlingsveilederen gjennom arbeidet i lederteamet. Kultursjefen i Bø kjenner handlingsveilederen på overordnet nivå. Ansatte innenfor kultur som jobber med barn og unge, har ikke eller har i liten grad fått informasjon om meldeplikten.

Bø kommune hadde høsten 2014 et åpent møte for idrettslag og foreninger der det ble orientert om hva man burde gjøre dersom man var bekymret for et barn. Sauherad og Nome har ikke tilsvarende tiltak for å informere idrettslag eller andre foreninger for barn og unge om dette temaet.

3.1.3 Rutiner om meldeplikt

Alle tre kommunene har utarbeidet en handlingsveileder for ansatte om barn som bekymrer. *Barn som bekymrer* startet som et prosjekt om barn i rusfamilier i regi av KoRus[7]. Prosjektet ble utvidet til å omfatte alle barn som bekymrer, og ikke bare barn i rusfamilier. I forbindelse med dette prosjektet ble det dannet «barn som bekymrer-grupper» i kommunene, jf. punkt 2.2.6. Disse gruppene utarbeidet handlingsveilederne

[7] Regionalt kompetansesenter på rusfeltet.

om barn som bekymrer. Nomes handlingsveileder er fra 2012, og handlingsveilederne til Bø og Sauherad er fra 2014. Handlingsveilederne beskriver hva ansatte bør gjøre dersom de er bekymret for et barn. Melding til barnevernet er et av alternativene. Kommunene har felles mal for melding til barnevernstjenesten.

Barnevernstjenesten har erfart at ikke alle kjenner til handlingsveilederen. Barnevernstjenesten mener det er viktig at ledere i skoler og barnehager jevnlig informerer ansatte om veilederen og har den som et arbeidsredskap.

Vi har spurt ansatte i skoler og barnehager om de kjenner og bruker handlingsveilederen.

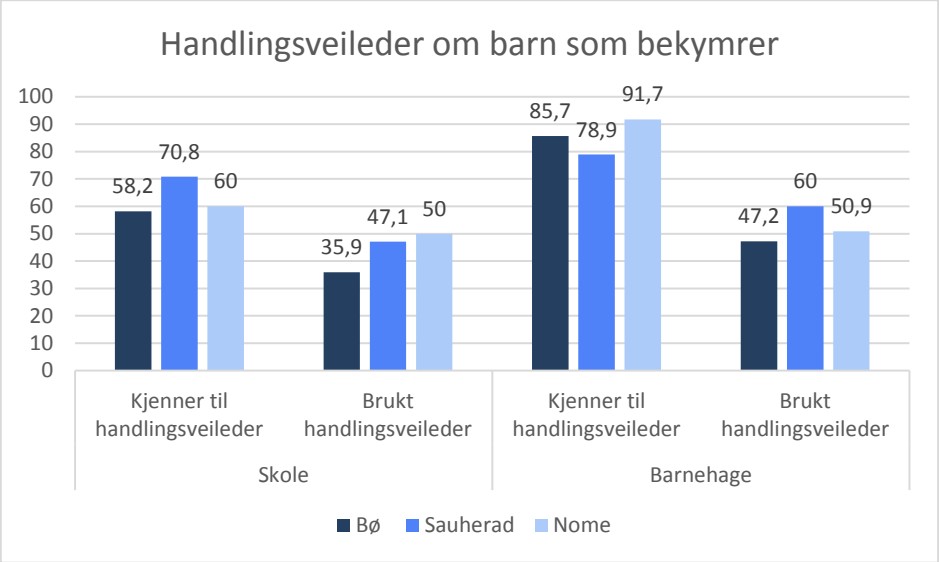

Figur 7 Hvor mange kjenner og bruker handlingsveilederen?

Styrere og rektorer sier at de kjenner til handlingsveilederen, men flere sier også at de ikke er flinke til å bruke den aktivt.

3.1.4 Private barnehager

I Sauherad er det bare private barnehager. I Bø er det både kommunale og private barnehager. Oppvekstsjef forteller at Bø og Sauherad har plan og årshjul for tilsyn i de private barnehagene, og at planen og årshjulet er lik i begge kommunene. Det var stedlig tilsyn i de private barnehagene om rutiner for melding til barnevernet for noen år siden.

Styrere fra private barnehager deltar på sektormøter i oppvekst på lik linje med styrere fra de kommunale barnehagene.

De private barnehagene bruker også handlingsveilederen om barn som bekymrer. Styrerne i de private barnehagene sier at handlingsveilederen er kjent i barnehagen og at de ansatte har fått opplæring om meldeplikten.

Det er ikke alle de private barnehagene som har deltatt i spørreundersøkelsen. Vi har dermed dårligere tallgrunnlag fra private barnehager enn fra kommunale. Ut ifra fra den informasjonen vi har, er det ikke noe som tyder på at ansatte i private barnehager generelt kan mindre om meldeplikten enn ansatte i kommunale barnehager.

3.1.5 Revisors vurdering

Meldeplikten
Kommunen har ansvar for ansatte som er i befatning med barn, kjenner til meldeplikten. Den enkelte har et personlig ansvar for å melde fra til barnevernet dersom han/hun er bekymret for et barn, uavhengig av om ledere eller kollegaer deler bekymringen. Det er viktig at ledere vet at de ikke kan stoppe meldinger til barnevernet. Kommunene må sørge for at alle som jobber med barn får informasjon og opplæring. Det innebærer at i tillegg til ansatte i skoler og barnehager, kan det være ansatte innenfor helse, omsorg og kultur som bør få slik opplæring.

Spørreundersøkelsen viser at flere ansatte i skoler og barnehager i Nome enn i Bø og Sauherad, synes de har fått god opplæring om meldeplikten. Bø har færrest ansatte som synes de har fått god opplæring om dette. Ansatte i barnehagene synes generelt at de har fått bedre opplæring om meldeplikten enn ansatte i skolene. Av de som svarer at de ikke har fått opplæring, er det en stor overvekt av assistenter, særlig i Sauherad.

Det et stort ønske om mer opplæring i å gjenkjenne symptomer på omsorgssvikt og misbruk. Dette gjelder i alle tre kommunene og i både skoler og barnehager. Vi mener at kommunene bør ha jevnlige informasjonsrunder om meldeplikten og om symptomer på omsorgssvikt/misbruk for alle ansatte som jobber med barn.

Kommunene bør vurdere å informere lag og foreninger om hvordan de bør forholde seg til barn som bekymrer.

Rutiner om meldeplikten
Kommunene har rutiner for meldeplikten i form av handlingsveilederen om barn som bekymrer. Spørreundersøkelsen viser at handlingsveilederen er mer kjent og mer brukt i barnehagene enn i skolene. Generelt er handlingsveilederen minst brukt i Bø.

Vi mener at handlingsveilederen er et godt tiltak, men at kommunene bør fortsette å jobbe for at handlingsveilederen skal blir bedre kjent og mer brukt.

Tilsyn med private barnehager

Bø og Sauherad har tiltak for å påse at de private barnehagene følger meldeplikten.

4 Konklusjoner og anbefalinger

4.1 Konklusjoner

I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?

Kommunene arbeider forebyggende rettet mot barn og unge, men vi mener at det forebyggende arbeidet i kommunene har mangler når det gjelder planlegging, styring og samordning.

Kommunene har ikke helhetlige planer for sitt forebyggende arbeid for barn og unge, og arbeidet med forebygging har ikke en tydelig ledelse i kommunene. Det kan føre til at det forbyggende arbeidet ikke er tilstrekkelig målrettet og samordnet.

Alle tre kommunene har ulike forebyggende tiltak for barn og unge. Dette er tiltak i regi av helsestasjonen, PPT, skoler og barnehager og kultur. Det er ikke avklart og til dels ikke enighet om hva som er barnevernstjenestens rolle i det forebyggende arbeidet.

Alle kommunene har rutiner som skal sikre samarbeid mellom tjenester og koordinering av tiltak, men rutinene fungerer ikke alltid som forutsatt. Det er ulik forståelse av hva taushetsplikt innebærer, og det gir grobunn for misforståelser i samarbeidet mellom tjenestene.

I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

Alle kommunene har rutiner for de ansatte om plikten til å melde bekymringer til barnevernet, men rutinene er ikke alltid kjent eller brukt av de ansatte som jobber med barn og unge.

Plikten om å melde fra til barnevernet dersom man er bekymret for et barn, er i stor grad kjent av de som jobber med barn og kommunene, men mange gir uttrykk for at de ønsker/trenger mer informasjon om dette temaet.

4.2 Anbefalinger

Vi mener at kommunene bør

- utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
- styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinerte tjenester
- sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
- sørge for alle ansatte som jobber i tjenester for barn, har kunnskap om meldeplikten
- vurdere å informere lag og organisasjoner om hva de bør gjøre dersom de er bekymret for et barn

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter

- Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
- Forskrift 15. juni 2004 nr. 905 om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv.

- Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barnevern

Offentlige dokument

- Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge, utgitt av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement, Kommunal- og regional-departementet, Arbeidsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

- NOU 2016:16 Ny barnevernslov

Tabelloversikt

Tabell 1 Planer 4
Tabell 2 Årsverk forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste (funksjon 232) 9
Tabell 3 Ressurser i skolehelsetjenesten 10
Tabell 4 Oversikt over tverrfaglige møter 17
Tabell 5 Oversikt over konsultasjonsteammøter 19
Tabell 6 Hvem melder? 28

Figuroversikt

Figur 1 Vurdering av helsesøster i skole og barnehage 9
Figur 2 Vurdering av PPT i skole og barnehage 13
Figur 3 Vurdering av samarbeidet med barnevernstjenesten 25
Figur 4 Informasjon om meldeplikten 29
Figur 5 Hvem har ikke fått informasjon 29
Figur 6 Informasjon om symptomer på omsorgssvikt og overgrep 30
Figur 7 Hvor mange kjenner og bruker handlingsveilederen? 31

Vedlegg

Vedlegg 1: Høringsuttalelse fra administrasjonssjefen/rådmann
Vedlegg 2: Revisjonskriterier
Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse

Sauherad kommune

Rådmannen

Telemark Kommunerevisjon Iks

Postboks 2805
3702 SKIEN

Deres ref:	Vår ref:	Saksbehandler:	Arkivkode:	Dato:
	18/1201-2	Beate Darrud, 95800076 beate.darrud@sauherad.kommune.no	FA - F40, TI - &58	14.05.2018

Rådmannens høringsuttalelse - Forvaltningsrevisjon om Midt-Telemark barneverntjeneste
Forebyggende arbeid for barn og unge

– Rådmannen svarer med dette samlet for Sauherad kommune, Nome kommune og Bø kommune.

Rådmann støtter opp om de funn og konklusjoner rapporten viser. Fagrådet opplever rapporten som et godt verktøy til bruk i arbeidet med å få til nødvendige endringer.
Rådmannen vil påpeke noen opplysninger i rapporten som oppleves som ikke riktige, eller som en ønsker å presisere:

Side 6: 2. under punkt avsnitt under punkt 2.1.4: rektorer fra private skoler i Sauherad deltar ikke på sektormøte i Bø og Sauherad.
Side 7: SLT- gruppa i Bø og Sauherad skal møtes 4 ganger i året, ikke 2 ganger som det står i rapporten. SLT- gruppa i Nome har hatt faste møter siden 2008.
Side 8: Riktig antall årsverk til stillinger funksjon 232 er for Bø 6,7 årsverk, ikke 5,3 som det står i rapporten.
Side 10: 3. avsnitt under punktet om familieveileder; alle tre kommunene har konsultasjon med familieveilder ved 18 mnd – ikke bare Sauherad slik det står omtalt. Alle tre kommunene har helsestasjon for ungdom, med tilbud for ungdom i alderen 13-23 år.
Side 11: 2 avsnitt som omtaler «Barnevernet mener at foreldre heller vil samarbeide med andre tjenester i kommunene enn barnevernet, og at familieveiledning generelt vil gi bedre resultater om den blir gitt av andre enn barnevernet». Dette bør omformuleres til: «Barnevernet mener at foreldre ofte kan samarbeide bedre med andre tjenester, og det gir mindre stigmatisering».
Side 14: punkt om aktivitetskort i Bø. Kommunen har i flere år søkt om fattigdomsmidler, og de brukes til å finansiere aktivitetskortet, i tillegg til bidrag fra Gullbring og Telemark Sommarland.
Side 20: Nest siste avsnitt på siden, der Nome kommune omtales. Her bør det føyes til følgende: « Nome har et koordineringsteam og egen koordinator for barn og unge. Koordinatorstillingen oppleves som nyttig.»
Side 23: første avsnitt- her står det at barneverntjenesten har forpliktet seg til å delta på to tverrfaglige møter per halvår i skoler og barnehager. I Bø er de forpliktet til å delta på ett møte i halvåret, og ellers ved behov.

Adresse: Idunsvoll 3, 3812 Akkerhaugen | Tlf.: 35957000 | Faks: 35957001
E-post: postmottak@sauherad.kommune.no | www.sauherad.kommune.no
Org.nr. 964963460 | Bankkonto: 2675.05.03216 | Bankkonto (skatt): 6345.06.08221

Side 26: andre avsnitt som omtaler at barneverntjenesten må sørge for å ha rutiner for å følge opp henvendelser fra ansatte i kommunen. Barneverntjenesten har rutine på dette, men den er ikke skriftliggjort.
Side 30: 3 avsnitt som omtaler informasjon til idrettslag og andre foreninger. Bø kommune inviterte høsten 2014 til et åpent møte for alle lag og foreninger for barn og unge. Her ble det gitt informasjon om hva man bør gjøre dersom man er bekymret for et barn.

Med hilsen

Beate Darrud
Kommunalsjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og er derfor uten signatur.

Vedlegg 2: Revisjonskriterier

Problemstilling 1

I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge

Forebyggende innsats i lov og regelverk
Barnevernsloven § 3-1 fastslår at kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og at kommunen har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.

Barneverntjenesten har etter samme bestemmelse, et spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette

Ansvar for å arbeide forebyggende er også hjemlet andre lovverk:

- Etter *folkehelseloven* § 4 har kommunen ansvar for å fremme befolkningens helse, herunder utjevne sosiale helseforskjeller.
- Etter *barnehageloven* § 2 skal barnehagene ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og utjevne sosiale forskjeller. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnets behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.
- Etter *opplæringsloven* § 1-1 skal skolene sørge for at elever utvikler kunnskap, kompetanse og holdninger for å kunne mestre livet og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal hjelpe skolen med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringen kan legges bedre til rette for elever med særskilte behov, jf. § 5-6.
- Etter *sosialtjenesteloven* § 12 har NAV ansvar for å gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, ha oppmerksomhet ved trekk ved utviklingen som kan skape og opprettholde sosiale problemer, og iverksette tiltak for kan forebygge sosiale problemer.
- Etter *helse- og omsorgstjenesteloven* § 3-3 skal kommunens helsetjenester fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal bl.a. skje ved opplysning, råd og veiledning. Kommunen skal tilby helsefremmende og forebyggende tjenester, jf. § 3-2, herunder:
    - helsetjeneste i skoler og helsestasjonstjeneste
    - svangerskaps- og barselomsorgstjenester

Anbefalinger om forebyggende arbeide for barn og unge

Rundskriv *Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge* gir anbefalinger til kommunene om forebyggende arbeid. Rundskrivet sier bl.a. følgende:

> ***Forebygging krever helhetlige planer og tydelig ledelse***
> *Å arbeide systematisk med forebyggende innsats krever en tydelig ledelse og en tydelig forankring. Forebygging får også konsekvenser for hvordan kommunene organiserer og koordinerer tjenestetilbudet. Et planarbeid må være helhetlig og forpliktende. Først når det er forankret i ledelsen og blant alle som har ansvar, og det er sikret nødvendige prioriteringer, er det et godt verktøy. Det bør legges til rette for at barn og ungdom kan delta og ha innflytelse i planlegging og gjennomføring av arbeidet. Et eksempel er at kommunestyret etter plan- og bygningsloven skal sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen.*

NOU 2016:16 Ny barnevernslov foreslår å innføre en bestemmelse som pålegger kommunestyret å vedta plan for kommunens arbeid med barn og unge. Planen skal beskrive ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom de ulike etatene.[8] Utvalget som har jobbet med lovforslaget mener at en kommunal plan vil styrke kommunens innsats for å bedre og trygge barns oppvekstmiljø, og at den vil integrere barnevernets arbeid i kommunens øvrige barne- og oppvekstpolitikk i større grad enn hva som er tilfellet i flere kommuner i dag.[9]

God forebygging forutsetter samarbeid. Rundskrivet sier:

> *Kommunen har ansvar for at de ulike tjenestene for barnefamiliene er koordinert. Godt forebyggende arbeid vil ofte forutsette samarbeid på tvers av ulike fagområder og forvaltningsnivå. Det er viktig at det blir laget rutiner og systemer som gjør det enkelt å samarbeide. Felles forståelse av problemet, mål og virkemiddelbruk (samsyn) samt gode styrings- og rapporteringssystemer, vil øke sannsynligheten for å oppnå gode resultater. For å få til et godt samarbeid må alle ha kunnskap om og respekt for hverandres ansvar og roller*.

Barnevernloven § 3-2 sier følgende om samarbeid med andre deler av forvaltningen:

[8] Ny barnevernslov § 112 Kommunens ansvar og oppgaver

[9] NOU 2016:16 Ny barnevernslov s. 90

> *Barneverntjenesten skal medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organer.*
>
> *Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, og delta i den kommunale og fylkeskommunale planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som blir opprettet.*

Det fremgår av samarbeidsavtalen om Midt-Telemark barnevernstjeneste at barneverntjenesten har som sin oppgave å bistå kommunene med fagkompetanse i det forebyggende arbeidet. Ifølge barnevernloven § 3-2 skal barneverntjenesten medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organer. Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, og delta i den kommunale og fylkeskommunale planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som blir opprettet.

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Kommunen bør ha plan for sitt arbeid med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater.
- Arbeidet med forebygging bør ha en tydelig ledelse
- Kommunen skal ha tiltak for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer hos barn og unge
- Tiltakene bør være tverrfaglige og koordinerte
- Det bør være formelle rutiner og tiltak som sikrer tverrfaglig og systematisk samarbeid om forebyggende arbeid.
- Barnevernstjenesten skal bistå kommunene med fagkompetanse i det forebyggende arbeidet.
- Det bør være tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellom kommunen og barnevernstjenesten når det gjelder forebyggende arbeid.

Problemstilling 2

I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt og misbruk blir meldt til barnevernet?

Ansatte i skole, barnehage og helsetjeneste har gjennom sitt arbeid god kjennskap til den situasjonen som barna er i. Ifølge § 6-4 i barnevernloven skal offentlig ansatte av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt, melde fra til barnevernet når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.

Barnevernloven § 2-1 andre ledd sier at kommunen skal ha internkontroll for å sikre at kommunen oppfyller oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov. Kommune må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll. Vi legger til grunn at kommunen må ha rutiner og andre tiltak for å sikre at ansatte har kunnskap om og følger meldeplikten.

Bø og Sauherad har private barnehager. Ifølge barnehageloven § 8 er kommunen lokal barnehagemyndighet. Kommunen skal gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med gjeldende regelverk. Det innebærer at kommunen må påse at de private barnehagene må å tiltak for å følge meldeplikten.

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Kommunen bør sikre at ansatte får opplæring om meldeplikten og om hvilke forhold som kan føre til tiltak fra barnevernet.
- Kommunen bør ha skriftlige rutiner om meldeplikten til barnevernet.
- Kommunen må påse at de private barnehagene har tiltak for å følge meldeplikten.

Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Den praktiske gjennomføringen

Forvaltningsrevisjonen (del 1 og del 2) startet opp ved oppstartbrev til Bø, Sauherad og Nome 11. september 2017. Vi hadde oppstartsmøter for prosjektets del 2 i Nome 25. januar 2018 og i Sauherad og Bø 23. januar 2018.

Denne rapporten er utarbeidet på grunnlag av informasjon gitt i intervjuer med ansatte som har ansvar for tjenester for barn, gjennomgang av relevant dokumentasjon og gjennomføring av spørreundersøkelse blant ansatte i skoler og barnehager i de tre kommunene. Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i perioden fra januar til mai 2018.

Innsamling og bearbeiding av data

4.2.1.1 Intervjuer/møter

Vi har snakket med

- ledende helsesøster, Bø
- ledende helsesøster, Sauherad
  ledende helsesøster Nome/prosjektleder Midt Telemark barnevernstjeneste
- leder og ansatte i Midt-Telemark PPT
  leder og nestleder i Midt-Telemark barnevernstjeneste
- NAV – ledere og ansatte som representerer alle tre kommunene
- oppvekstsjefer, Bø og Sauherad
- oppvekstsjef, Nome
- pedagogisk konsulent, Nome
- kommunalsjef helse, omsorg og velferd, Sauherad
- kommunalsjef helse og velferd, Bø
- einingsleiar helse i Bø og Sauherad
- helse- og omsorgssjef, Nome
- kultursjef, Bø
- kultursjef, Sauherad
- avdelingsleder kultur, fritid og folkehelse, Nome

Fra alle intervjuer er det skrevet referat som intervjuobjektene har godkjent. Vi har brukt lydopptaker ved alle lengre intervjuer.

4.2.1.2 Dokumentasjon

Vi har kartlagt og gjennomgått planer politisk vedtatt i kommunene som omhandler barn. I tillegg har vi kartlagt og gjennomgått rutiner om tverrfaglige samarbeidsordninger.

4.2.1.3 Spørreundersøkelse

Vi har gjennomført spørreundersøkelse blant ansatte i skoler og barnehager i Bø, Sauherad og Nome.

I alle tre kommunene er det private barnehager og/eller private skoler. Driften til private barnehager og skoler er ikke omfattet av kontrollutvalgets påse-ansvar eller av revisors kontrollansvar. Vi har likevel gitt kommunene muligheten å invitere de private barnehagene/skolene til å delta i undersøkelsen. Bø og Sauherad ønsket at de private barnehagene i kommunene skulle delta. Bortsett fra én barnehage i Bø, har de private barnehagene deltatt i spørreundersøkelsen.

Vi har sendt ut spørreundersøkelse til 536 ansatte i skoler og barnehager i Bø, Sauherad og Nome. Spørreundersøkelsen er sendt ut på epost eller på SMS. Både lærere, barnehagelærere og assistenter har deltatt i undersøkelsen. Tilnærmet 100 % av ansatte i kommunale skoler og barnehager har fått anledning til å delta. 30 ansatte fordelt på de tre kommunene har ikke fått undersøkelsen fordi det har vært feil i epostadresser eller telefonnummer.

	Bø	Sauherad	Nome
Samlet svarprosent	**50,2 %**	**56,3 %**	**65 %**
Svarprosent skole/sfo	42,7 %	64,9 %	58,3 %
Svarprosent kommunal barnehage	50 %		72,3 %
Svarprosent privat barnehage	56,7 %	42,2 %	

Svarprosenten varierer fra 50,2 % i Bø til 65 % i Nome. Desto høyere svarprosent, desto sikrere er resultatene. Det innebærer at resultatene fra Nome er sikrere enn resultatene fra Bø, men vi mener at svarprosenten i alle tre kommunene er høy nok til at vi kan tillegge resultatene rimelig stor grad av sikkerhet.

Vi har også gjennomført en enkel spørreundersøkelse blant rektorer og styrere. Svarprosenten er 100 % for kommunale skoler og barnehager.

Pålitelighet og relevans

Forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er relevant og pålitelig. Pålitelighet handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig, og at en skal kunne få samme resultat dersom undersøkelsen gjøres på nytt. Vi mener at informasjonen i rapporten er pålitelig fordi den er verifisert gjennom referater og gjennom høringsprosessen. Vi har brukt forskjellige metoder for å komme fram til resultatene og spørreundersøkelsen er gjennomført i samsvar med anerkjent faglige prinsipper.

Relevans handler om at en undersøker de forholdene som problemstillingene skal avklare. Vi mener vi har undersøkt forhold som er relevant for å svare på de aktuelle problemstillingene.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området, jf. forskrift om revisjon § 7. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon[10].

RSK 001 krever at forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres. Kvalitetssikring skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Telemark kommunerevisjon IKS har utarbeidet et system for kvalitetskontroll som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetskontroll – *ISQC 1 Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og begrenset revisjon av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester*. Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetskontrollsystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

[10] Gjeldende RSK 001 er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre med virkning fra 1 februar 2011, og er gjeldende som god kommunal revisjonsskikk. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder som er fastsatt av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

Leser du dokumentet elektronisk?

For PC, android nettbrett eller Mac

Dette er et PDF-dokument, som er lagt til rette for Adobe Acrobat Reader. Adobe Acrobat Reader gir pålitelig visning av PDF, og kan lastes ned gratis.

Skal du finne noe raskt?

Du kan se innholdsfortegnelsen til venstre på skjermen hvis du velger dette ikonet, som du kan klikke på til venstre i skjermen.
Klikk på ønsket kapittel for å komme direkte dit i dokumentet.

Du kan også søke etter ord i teksten. Tast Ctrl+F på PC, eller Cmd+F på Mac, og skriv inn ønsket ord i søkefeltet som dukker opp.

Lese på iPad?

På iPad kan du lese dokumentet i iBooks.
Last ned rapporten fra e-posten, og åpne den i iBooks.

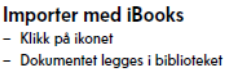

Her kan du bla gjennom rapporten side for side, eller du kan hoppe til ønsket side ved å bruke sidevisning. Sidevisning velger du fra toppen av skjermen (feltet til venstre i ikonet). Det er også mulig å navigere fra innholdsfortegnelsen – det velger du også fra toppen av skjermen (feltet i midten av ikonet).

Klikk her for å gå tilbake til forsiden.

NOME KOMMUNE

Forvaltningsrevisjonsrapport 2 Forebyggende arbeid for barn og unge

Bakgrunn for saken
Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Sauherad i sak 17/17. Kontrollutvalgene i Bø og Nome har vedtatt i hhv. sak 17/17 og sak 11/17 at de ønsker å delta i forvaltningsrevisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge.

Forvaltningsrevisjonen ble gjennomført som to delprosjekt, dette er andre delrapport - «Forebyggende arbeid barn og unge». Følgende problemstillinger ble undersøkt:

- I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?
- I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

Funn i rapporten:
Problemstilling 1 – kommunens forebyggende arbeid

- Revisjonen sine undersøkelser viser at kommunene arbeider forebyggende rettet mot barn og unge, men revisjonen mener at det forebyggende arbeidet i kommunene har mangler når det gjelder planlegging, styring og samordning.
- Kommunene har ikke helhetlige for sitt forebyggende arbeid for barn og unge, og arbeidet med forebygging har ikke en tydelig ledelse i kommunene. Det kan føre til at det forebyggende arbeidet ikke er tilstrekkelig målrettet og samordnet.
- Alle tre kommunene har ulike forebyggende tiltak for barn og unge. Dette er tiltak i regi av helsestasjonen, PPT, skoler og barnehager og kultur. Det er ikke avklart og til dels ikke enighet om hva som er barnevernstjenestens rolle i det forebyggende arbeidet.

Problemstilling 2 - Meldeplikten

- Alle kommunene har rutiner som skal sikre samarbeid mellom tjenester og koordinering av tiltak, men rutinene funger ikke alltid som forutsatt. Det er ulik forståelse av hva taushetsplikt innebærer, og det gir grobunn for misforståelser i samarbeidet mellom tjenestene.
- Alle kommunene har rutiner for de ansatte om plikten til å melde bekymringer til barnevernet, men rutinene er ikke alltid kjent eller brukt av de ansatte som jobber med barn og unge.
- Plikten om å melde fra til barnevernet dersom man er bekymret for et barn, er i stor grad kjent av de som jobber med barn og kommunene, men mange gir uttrykk for at de ønsker/trenger mer informasjon om dette temaet.

Vedtak i kommunestyre 18.10.18
Kommunestyret i Nome(037/18) har i sin behandling gjort følgende vedtak:
Kommunestyret tar rapporten «Forebyggende arbeid for barn og unge» til orientering og ber rådmannen følge opp revisjonens anbefalinger om å:
i. utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
ii. styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinere tjenester
iii. sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
iv. sørge for at alle ansatte som jobber i tjenester med barn, har kunnskap om meldeplikten

NOME KOMMUNE

v. informere lag og organisasjoner, og derunder også velforeninger og grendelag, om hva de gjør dersom de er bekymret for et barn
vi. involvere og informere flyktningetjenesten/asylmottak, voksenopplæringen, i barnevernstjenesten og ta de med i alle anbefalingene fra rapporten.

Rådmannen bes komme tilbake til kontrollutvalget med en skriftlig plan for tiltak som settes i gang for å følge opp vedtaket og rapportens anbefalinger i utvalgets første møte i 2019. Senest i august 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Kommunens arbeid med å følge opp rapportens vedtak og anbefalinger

Anbefaling 1 - Utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater

- Kommunal samarbeidsmodell for tverrfaglig samarbeid og tidlig innsats, vedlagt. Nome har en modell for tverrfaglig samarbeid. Modellen organiserer og koordinerer samarbeid og ansvar på ulikt nivå.
    - Alle rutiner og prosedyrer er gjennomgått i 2018, og «Ressursgruppe forebyggende arbeid» har fått endret mandat.
    - Lederteam barn og unge: Utpeke en etatsjef med ansvar for lederteam barn og unge, og som gjennom dette får et særskilt ansvar for å følge opp etatsovergripende tiltak.
    - Tverrfaglig møte: Etablert ved Nome statlige mottak og Nome og Bø voksenopplæring
    - Tverrfaglig møte: Økt foreldredeltakelse og krav til rapportering

- Gjennomgang av aktiviteten i det forebyggende arbeidet for barn og unge, vedlagt
- I samarbeid med Bø og Sauherad ble forebyggende tiltak i regi av barnehager, skole, helsestasjon, skolehelsetjenesten, PPT, psykisk helse og kultur/fritid kartlagt
- Utarbeidet et utfordringsnotat som grunnlag for handlingsplan 2019-2022, vedlagt
- Utarbeide Handlingsplan 2019-2022 for tverrfaglig innsats og kriminalitetsforebyggende arbeid for barn og unge
- Utfordringsbilde for unge i Nome basert på UNGDATA-undersøkelsen 8. til 10. trinn
- Vedtak politirådsmøte 31.10.18 - I aktivitetsåret 2019 skal følgende hovedpunkter være retningsgivende for det kriminalitetsgforebyggende arbeidet i team og grupper:
    - Aktivitet bør forankres i planverk utfra et omforent utfordringsbilde
    - Arbeid med rusforebyggende program i skolen bør styrkes. Med utgangspunkt i ungdataundersøkelsen må arbeidet med programmet UTSATT videreføres
    - Prioritere arbeidet med negativ sosial kontroll, vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep
    - Fremme digital dømmekraft i arbeidet med barn og unge

Anbefaling 2 - Styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinere tjenester

- Utarbeide en kommunal strategi for foreldrestøtte. Strategien skal fremme samarbeid om foreldrestøttende tiltak og god koordinering mellom ulike instanser som retter seg mot foreldre.

NOME KOMMUNE

- Utarbeide en felles forpliktende tiltakstrapp i Midt-Telemark, der løsninger skal søkes på lavest mulig nivå. Arbeidet starter med helsestasjonen og barneverntjenesten, og skal implementeres i de øvrige kommunale tjenestene.
- Konsultasjonsteam og koordineringsteam for barn og unge i Nome, vedlagt
- Sektorovergripende tiltaksplan for å redusere negativ konsekvens av barnefattigdom og lavinntekt i Nome kommune
- Barn som pårørende – utvikle en lokal modell for forpliktende samarbeid internt i Nome kommune og med spesialsithelsetjenesten.

Anbefaling 3 – Sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
Anbefaling 4 – Sørge for at alle ansatte som jobber i tjenester med barn, har kunnskap om meldeplikten
Anbefaling 5 – Informere lag og organisasjoner, og derunder også velforeninger og grendelag, om hva de gjør dersom de er bekymret for et barn

- Nome kommune. Handlingsveilederen Barn og unge som bekymrer. Revisjon og opplæring. Inkludere frivillige lag og organisasjoner i arbeidet. Opplæring og praktisk trening ute på enheter som barnehage og skole.
- Opplæring av nytilsatte – Barn og unge som bekymrer og tverrfaglig samarbeidsmodell. Inkludere informasjon og opplæring til frivillige lag og organisasjoner om hva de skal gjøre dersom de er bekmret for et barn.
- Handlingsveilederen «Tett på» - implementering blant ansatte i videregående opplæring. Kommunen er i tråd med elev- og studentmeldingen for Midt-Telemark 2018-2021, forpliktet til å samarbeide med Nome videregående skole på flere områder om felles ungdom. Implementering av handlingsveilederen og kompetanseheving på områder som vedrører meldeplikt og taushetsplikt inngår i dette samarbeidet.
- Felles sektorovergripende tiltaksplan. Forebygging av vold og seksuelle overgrep
- Kompetanseplan og kompetanseutvikling av ansatte – tverrfaglige områder

Anbefaling 6 – Involvere og informere flyktningetjenesten/asylmottak, voksenopplæringen, i barnevernstjenesten og ta de med i alle anbefalingene fra rapporten

- Informasjon og involvering av Nome statlige mottak og voksenopplæring. Ansatte involveres og informeres, gjennom etablert samarbeidsmodell.
- Informasjon og involvering av barneverntjenesten. Etter prosjekti Midt-Telemark barnevern i perioden 2017-2019, er det igangsatt et tettere og mer forpliktende samarbeid med barneverntjenesten. Ansatte involveres og informeres, gjennom etablert samarbeidsmodell .

Nome, 12.04.19

Janne Gunnerud Ljosåk
SLT koordinator - Radikaliseringskontakt
Telefon: 957 67 991E-post: janne.ljosak@nome.kommune.no
Nome kommune
www.nome.kommune.no
Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 17/03755-43
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	19.09.2019

Andregangs oppfølging - Forvaltningsrevisjonsprosjekt Midt-Telemark barnevernssamarbeid del 1 - Nome kommune

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Bakgrunn for saken:

Nome kontrollutvalg fikk rapporten lagt fram i møtet 22.02.2018 sak 1/18 Forvaltningsrevisjonsrapport del 1 – Midt-Telemark barnevernssamarbeid. Rapporten ble tatt til orientering.

Midt-Telemark barnevernstjeneste er organisert som et administrativt vertskommunesamarbeid etter kommunelova § 28-1 b. Sauherad er vertskommune og det var derfor kontrollutvalget i Sauherad kommune som behandlet rapporten i møtet 26.02.2018, sak 7/18. Rapporten var behandlet i Nome kommunestyre sak 08/18.

Følgende vedtak ble fattet:
Sauherad, Bø og Nome bør i felleskap avtale rutiner som sikrer at Midt-Telemark barneverntjeneste:

- har realistiske budsjett,
- rapporterer på budsjett og økonomi slik kommuneloven krever, og
- har hensiktsmessige fordelingsnøkler.

Sauherad, Bø og Nome bør hver for seg:

- *sikre at kommunens budsjett for administrasjon av barnevernstjenesten og for barnevernstiltak er realistiske.*

Sauherad som vertskommune bør:

- *sikre at barnevernstjenestens budsjettforslag er realistiske og at regnskap blir riktig ført, fordelt og rapportert,*
- *sikre at barnevernstjenestens rapportering til samarbeidskommunene om utgifter til barnevernstiltak er korrekt,*
- *etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og*
- *etablere ytterligere tiltak for å sikre at barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.*

Rådmannen bes komme tilbake til kontrollutvalget med en skriftlig plan for tiltak som settes i gang for å følge opp vedtaket og rapportens anbefalinger i utvalgets septembermøte 2018. Senest i kontrollutvalgets første møte i 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Saksopplysninger:

Forvaltningsrevisjonen handlet om følgende problemstillinger:

Ressurser og økonomi

- Hvordan er ressurssituasjonen i barnevernstjenesten?
- Har barnevernstjenesten god økonomistyring?

Saksbehandling og tiltak:

- I hvilken grad sikrer barnevernstjenesten at saksbehandlingen er i samsvar med gjeldende regelverk?
- I hvilken grad følger barnevernet opp barn med tiltak?

Funn i rapporten:

Problemstilling 1 – Ressurser og økonomi:

Midt-Telemarkskommunene har høyere utgifter til barnevernet enn landsgjennomsnittet. Midt-Telemarkskommunene hadde lavere bemanning i barnevernstjenesten enn landsgjennomsnittet sett i forhold til barnebefolkningen i 2016. Bemanningen ble øket i 2017. Barnevernstjenesten har hatt høyere sykefravær, slik at reell bemanning har vært lavere enn det som kommer frem av statistikken.
Revisjonen pekte på at økonomistyringen i og av barnevernstjenesten har hatt betydelige mangler de årene som har blitt undersøkt. Budsjettene har ikke vært realistiske og barnevernstjenesten har ikke rapportert tilstrekkelig til samarbeidskommunene. Kommunene har ikke fulgt opp plikten til å regulere egne budsjett eller treffe andre tiltak når det har oppstått vesentlige avvik.

Problemstilling 2 – Saksbehandling og tiltak:

Revisjonen mener at barnevernstjenesten sin internkontroll har mangler. De peker på at barnevernstjenesten ikke har fungerende avviksrutiner, eller rutiner for å bruke avvik til systemforbedring. Det er også funnet mangler ved saksbehandlingen når det gjelder brudd på tre måneders -fristen for å gjennomføre undersøkinger, og manglende dokumentasjon av barns medvirkning i egen sak.
Revisjonen mener også at barn med barnevernstiltak og barn i fosterheim ikke blir fulgt opp slik loven krever.

Revisjonen hadde følgende anbefalinger:

Sauherad, Bø og Nome bør i fellesskap avtale rutiner som sikrer at Midt-Telemark barnevernstjeneste

- har realistiske budsjett,
- rapporterer på budsjett og økonomi slik kommunelova krever, og
- har hensiktsmessige fordelingsnøkler.

Sauherad, Bø og Nome bør hver for seg:

- sikre at kommunens budsjett for administrasjon av barnevernstjenesten og for barnevernstiltak er realistiske.

Sauherad som vertskommune bør:

- sikre at barnevernstjenestens budsjettforslag er realistiske og at regnskap blir riktig ført, fordelt og rapportert,
- sikre at barnevernstjenestens rapportering til samarbeidskommunene om utgifter til barnevernstiltak er korrekt,
- etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernslova, og
- etablere ytterligere tiltak for å sikre at barnevernstjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernsloven.

Kommunalsjef Oppvekst Beate Darrud møter for å gjennomgå oppfølgingen av saken. Oversendt dokumentet «Forvaltningsrevisjon del 1 Midt-Telemark barneverntjeneste - plan for oppfølging», er vedlagt saken.

Vurdering fra sekretariatet:

For å sikre læring i organisasjonen basert på forvaltningsrevisjoner, er det viktig at vedtatte forbedringstiltak følges opp. Oppfølgingen av saken er lagt til kontrollutvalgene.
Tilsendt dokumentasjon fra Sauherad kommune, kommunalsjef Beate Darrud viser at kommunene er godt i gang med endringsarbeidet etter forvaltningsrevisjonen. Dokumentasjonen saman med kommunalsjefens gjennomgang av denne bør kunne tilfredsstille kravet til rapportering på dette tidspunktet. Neste rapportering vil kunne si noe om gjennomføringen av endringene og effekten av disse.
Vedlegg:
- Forvaltningsrevisjon del 1 Midt-Telemark barnevernstjeneste - plan for oppfølging

Nome kontrollutvalg har handsama saken i møte 20.09.2018 sak 18/18

Møtehandsaming
Kommunalsjef Oppvekst Beate Darrud møtte og ga en orientering av oppfølgingen av saken og gjennomgikk den skriftlige tilbakemeldingen.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Kontrollutvalget tar første rapportering etter forvaltningsrevisjonsrapport del 1 – Midt-Telemark barnevernssamarbeid til orientering.
Senest i kontrollutvalgets første møte i 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Bakgrunn for saken gjelder alle opplysningene gitt ovenfor!
Opplysninger til møtet 19.09.2019 følger på neste side!

Saksopplysninger:

Kommunalsjef Oppvekst Beate Darrud har sendt vedlagt dokument «Tilbakemelding til kontrollutvalg på effekt av tiltak knyttet til forvaltningsrapport del 1» som svar på oppfølging i saken.

Notat fra tidligere oppfølging 20.09.2018 er vedlagt.

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet legger frem saken med forslag om å ta den til orientering. Eventuell videre oppfølging kan være forslag til neste periodes plan for forvaltningsrevisjon.
En kan og be om at orientering som blir gitt kontrollutvalget om oppfølgingen og gjennomføring av anbefalingene, også presenteres for kommunestyret.

Vedlegg:
-TKR-rapport-del 1 Midt-Telemark barnevern-Sauherad-Bø-Nome
-notat Forvaltningsrevisjon del 1 Midt-Telemark barneverntjeneste - plan for oppf
-Tilbakemelding til kontrollutvalg på effekt av tiltak knyttet til forvaltningsrapport del 1

TELEMARK KOMMUNEREVISJON IKS

Midt-Telemark barnevern

Økonomistyring og saksbehandling

Forvaltningsrevisjon – Sauherad, Bø og Nome kommune

2017 :: 750 015

Forord

Telemark kommunerevisjon IKS er et av landets største interkommunale revisjonsselskaper. Alle de 18 kommunene i Telemark, kommunene Larvik og Lardal i Vestfold og Telemark fylkeskommune er eiere av selskapet. Vi utfører revisjon og andre tjenester for våre eiere og andre kommunale/fylkeskommunale aktører.

Telemark kommunerevisjon IKS utfører forvaltningsrevisjon innenfor en rekke områder, og med forskjellige innfallsvinkler. Våre ansatte har samfunnsfaglig, økonomisk og juridisk utdanning på mastergradsnivå, og har bred kompetanse innen offentlig forvaltning. Vi gjennomfører oppdragene i samsvar med Norges kommunerevisorforbunds standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001). Denne forvaltningsrevisjonen er gjennomført av forvaltningsrevisor Anne Hagen Stridsklev med Kirsti Torbjørnson som oppdragsansvarlig.

Vi samarbeider faglig og administrativt med Buskerud kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon.

Vi har gjennomført flere forvaltningsrevisjoner i Sauherad, Bø og Nome. Du kan finne alle våre rapporter på vårt nettsted www.tekomrev.no, der du også kan lese mer om forvaltningsrevisjon generelt.

Innhold

Sammendrag iv

1 Innledning 1
- 1.1 Kontrollutvalgets bestilling 1
- 1.2 Bakgrunn 1
- 1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier 2
- 1.4 Avgrensning 2
- 1.5 Metode og kvalitetssikring 2
- 1.6 Høring 3

2 Ressurser og økonomistyring 4
- 2.1 Organisering 4
- 2.2 Ressurser og utgifter 5
- 2.3 Økonomistyring 8
- 2.4 Revisors vurdering av økonomistyring 15

3 Saksbehandling og tiltak 18
- 3.1 Saksbehandling 18
- 3.2 Oppfølging av tiltak 25

4 Oppsummeringer, konklusjoner og anbefalinger 30
- 4.1 Oppsummeringer og konklusjoner 30
- 4.2 Anbefalinger 31

Litteratur og kildereferanser 32

Tabelloversikt 33

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse 34

Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring 35

Foto forside: Prawny/FreeDigitalPhotos.net

Sammendrag

Bestilling og bakgrunn

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Sauherad i sak 17/17. Kontrollutvalgene i Bø og Nome har vedtatt i hhv. sak 17/17 og sak 11/17 at de ønsker å delta i forvaltningsrevisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge. Forvaltningsrevisjonen gjennomføres som to delprosjekt. Dette er første delrapport. Den andre delrapporten skal handle om kommunenes arbeid med forebyggende innsats for barn og unge og om meldingsplikten.

Denne forvaltningsrevisjonen handler om følgende problemstillinger:

Ressurser og økonomi

- Hvordan er ressurssituasjonen i barnevernstjenesten?
- Har barnevernstjenesten god økonomistyring?

Saksbehandling og tiltak

- I hvilken grad sikrer barnevernstjenesten at saksbehandlingen er i samsvar med gjeldende regelverk?
- I hvilken grad følger barnevernet opp barn med tiltak?

Funn og konklusjoner

Ressurser og organisering

Midt-Telemark barnevernstjeneste er organisert som et administrativt vertskommunesamarbeid. Administrative vertskommunesamarbeider trenger i utgangspunktet ikke organisatoriske overbygninger i form av et felles folkevalgt organ, Samarbeidskommunene har likevel valgt å ha felles organisatoriske overbygninger i form av Midt-Telemark tinget og Midt-Telemark rådet. Begge organene har oppgaver i forbindelse med budsjett og økonomirapportering. Fordelen ved å ha slike fellesorganer er at budsjettforslaget for barneverntjenesten i større grad kan avklares før det kommer til behandling i de respektive kommunestyrene. Ulempen er at rapporteringsveiene kan bli lange, at ansvar kan bli pulverisert, og at ordningen er ressurskrevende å administrere. Fordelene med ordningen bør vurderes mot ulempene.

Basert på sammenligning av kostratall har alle Midt-Telemarkkommunene høyere til utgifter til barnevern enn landsgjennomsnittet. Midt-Telemarkkommunene hadde lavere bemanning i barnevernstjenesten enn landsgjennomsnittet sett i forhold barnebefolkningen i 2016. Bemanningen er økt i 2017. Barnevernstjenesten har hatt

høyt sykefravær, slik at reell bemanning har vært lavere enn det som fremkommer av statistikken.

Sauherad kommune har tilsyn fra Arbeidstilsynet om lokalene og om det fysiske arbeidsmiljøet i barnevernstjenesten. Kommunen har fått pålegg om utbedring av lokalene og varsel om tvangsmulkt dersom lokalene ikke utbedres innen tidsfristen. Kommunen er i gang med utbedringsarbeider.

Økonomistyring

Vi mener at økonomistyringen i og av barnevernstjenesten har hatt betydelig mangler i de årene som vi har undersøkt. Budsjettforslagene fra barnevernstjenesten (vertskommunen) har ikke vært realistiske, og barnevernstjenesten (vertskommunen) har ikke rapportert tilstrekkelig gjennom året til samarbeidskommunene. Kommunene har ikke fulgt opp plikten til å regulere eget budsjett eller treffe andre tiltak når det har oppstått vesentlige avvik.

Vertskommunen har ansvar for at budsjett og regnskap for administrasjon av barnevernstjenesten blir riktig ført, fordelt og rapportert. Samarbeidsavtalen og samarbeidets rutiner for rapportering, budsjettering og fordeling av administrasjonsutgifter har ikke blitt fulgt.

Utgifter til administrasjon og drift av barnevernstjenesten blir budsjettert og ført i vertskommunen. Utgifter til barnevernstiltak blir budsjettert og ført i den kommunen der barna hører hjemme. Manglene har vært størst når det gjelder budsjettering og rapportering av administrasjonsutgifter. Ifølge samarbeidsavtalen/rutinehåndboka har Midt-Telemarkrådet ansvar for tertialrapportering på administrasjonsutgifter til kommunene, og ansvar for å være et koordinerende organ. Etter vårt syn har ikke barneverntjenestens administrasjonsbudsjett hatt et hensiktsmessig beslutnings- og rapporteringsløp. De som har budsjettansvar for fagområdet barnevern i kommunene har ikke fått informasjon om administrasjonsbudsjettet. Vi mener at kommunene både i felleskap og hver for seg bør vurdere mer egnede rutiner for å budsjettere og rapportere på administrasjonsbudsjettet.

Saksbehandling og oppfølging tiltak

Vi har ikke foretatt noen fullstendig og systematisk gjennomgang av barnevernstjenestens internkontroll. På bakgrunn av det vi har gjennomgått, mener vi at internkontrollen har mangler. Vi vil særlig påpeke at barnevernstjenesten ikke har fungerende avviksrutiner, eller rutiner for å bruke avvik til systemforbedring.

Vi mener at barneverntjenestens saksbehandling også har mangler. Manglene er primært knyttet til brudd på tremåneders-fristen for å gjennomføre undersøkelser, og manglende dokumentasjon av barns medvirkning i egen sak.

Vi mener at barn med barnevernstiltak og barn i fosterhjem ikke blir fulgt opp slik loven krever. Fosterbarn får ikke tilstrekkelig med tilsyns- og fosterhjemsbesøk, og tiltaksplaner mangler eller er ikke tilstrekkelig ofte evaluert.

Anbefalinger

Sauherad, Bø og Nome bør i felleskap avtale rutiner som sikrer at Midt-Telemark barneverntjeneste

- har realistiske budsjett,
- rapporterer på budsjett og økonomi slik kommuneloven krever, og
- har hensiktsmessige fordelingsnøkler.

Sauherad, Bø og Nome bør hver for seg

- sikre at kommunens budsjett for administrasjon av barnevernstjenesten og for barnevernstiltak er realistiske.

Sauherad som vertskommune bør

- sikre at barnevernstjenestens budsjettforslag er realistiske og at regnskap blir riktig ført, fordelt og rapportert,
- sikre at barnevernstjenestens rapportering til samarbeidskommunene om utgifter til barnevernstiltak er korrekt,
- etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og
- etablere ytterligere tiltak for å sikre at barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.

Bø, 5. februar 2018
Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Kontrollutvalgets bestilling

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Sauherad i sak 17/17. Denne forvaltningsrevisjonen gjelder både vertskommunen for Midt-Telemark barneverntjeneste og forhold i samarbeidskommunene. Kontrollutvalgene i Bø og Nome har vedtatt i hhv. sak 17/17 og sak 11/17 at de ønsker å delta i forvaltningsrevisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge. Forvaltningsrevisjonen gjennomføres som to delprosjekt. Dette er første delrapport. Den andre delrapporten skal handle om kommunenes arbeid med forebyggende innsats for barn og unge og om meldingsplikten.

Forslag til plan for forvaltningsrevisjonen ble presentert på felles møte for kontrollutvalgene for Sauherad, Bø og Nome 29. mars 2017.

Hjemmel for forvaltningsrevisjon er gitt i kommunelovens § 77 nr. 4, jamfør forskrift om kontrollutvalg kapittel 5 og forskrift om revisjon kapitel 3. Vi viser også til kommuneloven § 28-1 j om kontrollutvalgets ansvar i vertskommunesamarbeid.

1.2 Bakgrunn

Midt-Telemark barnevernstjeneste er organisert som et administrativt vertskommunesamarbeid etter kommuneloven § 28-1 b. Sauherad er vertskommune og Bø og Nome er deltakerkommuner. Å inngå administrativt vertskommune-samarbeid innebærer at deltakerkommunene delegerer til vertskommunens administrasjon å utføre de oppgaver og trekke avgjørelser i de typer saker som inngår i samarbeidsavtalen. Modellen med administrativt vertskommunearbeid er særlig egnet for dette samarbeidsområdet, som er mer regelstyrt og som krever særskilt kompetanse for å bruke et faglig godt skjønn. Modellen er ikke tilpasset samarbeid hvor det er behov for politisk behandling av sakene.

Bø og Nome har delegert sine oppgaver[1] etter barnevernsloven til Sauherad kommune.

[1] Kommunenes ansvar for forebyggende arbeid etter barnevernsloven § 3-1 og § 3-2 er ikke delegert, dette ansvaret har kommunene selv. Ifølge samarbeidsavtalen skal Midt Telemark barnevern bistå kommunene med fagkompetanse i det forebyggende arbeidet.

Alle tre kommunene ønsker å fortsette et samarbeid om barnevernstjenester også etter at Bø og Sauherad har slått seg sammen til én kommune, og kommunene skal i gang med å vurdere hvordan det nye samarbeidet skal være.

1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

Ressurser og økonomi

- Hvordan er ressurssituasjonen i barnevernstjenesten?
- Har barnevernstjenesten god økonomistyring?

Saksbehandling og tiltak

- I hvilken grad sikrer barnevernstjenesten at saksbehandlingen er i samsvar med gjeldende regelverk?
- I hvilken grad følger barnevernet opp barn med tiltak?

Revisjonskriteriene[2] i denne forvaltningsrevisjonen er utledet fra barnevernloven og kommuneloven med relevante forskrifter. Det er ikke knyttet kriterier til den første problemstillingen. Det er redegjort for utledningen av kriterier under hver problemstilling i pkt. 2 og 3.

1.4 Avgrensning

Forvaltningsrevisjonen omfatter ikke barneverntjenestens faglige vurderinger. Det innebærer blant annet at vi ikke har kartlagt og vurdert innholdet i begrunnelsene av enkeltvedtak, jf. pkt. 3. Vi har undersøkt vedtak om hjelpetiltak og omsorgstiltak som var aktive vedtak høsten 2017.

Vi har ikke gjennomført noen systematisk gjennomgang og vurdering av barnevernstjenestens internkontroll.

1.5 Metode og kvalitetssikring

Denne forvaltningsrevisjonen er utarbeidet på bakgrunn av intervjuer og møter med ledere i kommunene og barnevernstjenesten med ansvar for barnevern og økonomi.

[2] Revisjonskriterier er en samlebetegnelse på de regler og normer som gjelder innenfor det området som skal undersøkes. Revisjonskriteriene er basis for de analyser og vurderinger som revisjonen foretar, konklusjonene som trekkes, og de er et viktig grunnlag for å kunne dokumentere samsvar, avvik eller svakheter.

Vi har tatt stikkprøver av saksbehandlingen hos barnevernstjenesten, og vi har gjennomgått økonomirapporteringen om barnevernstjenesten i deltakerkommunene.

Metode og tiltak for kvalitetssikring er omtalt nærmere i vedlegg 2 til rapporten.

1.6 Høring

Rapporten er presentert i et høringsmøte med administrasjonen i vertskommunen og sendt på høring 12. januar til vertskommunen og deltakerkommunene. Tabell 1 og 3 med tilhørende kommentarer og vurderinger, er korrigert etter høringssvarene. Rådmennenes høringsuttalelser ligger i vedlegg 1.

2 Ressurser og økonomistyring

2.1 Organisering

Midt-Telemark barnevernstjeneste er organisert som et administrativt vertskommunesamarbeid, jf. kommuneloven § 28-1 b. Et vertskommunesamarbeid er ikke et eget rettssubjekt, organisatorisk en det en del av verkskommunens virksomhet. Regler som gjelder for kommunen som kommune, vil derfor også gjelde når kommunen opptrer som vertskommune, med mindre annet er bestemt. Dette gjelder både kommuneloven og annet regelverk som gjelder for kommunen.

Et administrativt vertskommunesamarbeid altså en del av vertskommunen, og har i utgangspunktet ikke noen organisatorisk overbygning i form av et felles folkevalgt organ, og denne typen samarbeid kan bare delegeres myndighet i saker som ikke er av prinsipiell betydning. Samarbeidskommunene i Midt Telemark har valgt å ha en felles organisatorisk overbygning for barneverntjenesten i form av Midt-Telemarktinget, Midt-Telemarkrådet og fagrådet. Det fremgår av samarbeidsavtalen at barnevernstjenesten skal følge de til enhver tid gjeldende budsjettrutiner for interkommunale samarbeid i Midt Telemark. Det er utarbeidet en rutinehåndbok for Midt-Telemark samarbeidet der budsjettrutinene inngår. Rutinehåndboka er en samling av vedtak om samarbeidet og administrative rutiner.

Rutinehåndboka sier følgende om Midt-Telemarktinget, Midt-Telemarkrådet og fagråd:

- Midt-Telemarktinget består av formannskapene i samarbeidskommunene, og skal innstille til kommunestyrene i prinsipp- og budsjettsaker. Midt-Telemarktinget skal behandle årsmelding for de interkommunale avdelingene og aktivitetene hver sommer, samt drøfte videreutvikling av region-samarbeidet. Midt-Telemarkrådet skal også innkalles dersom en sak har behov for samlet vurdering i et felles politisk organ før kommunestyrene tar sin endelige beslutning.

- Midt-Telemarkrådet består av rådmann, ordførere og opposisjonsledere i Midt-Telemark, og er et koordinerende organ for Midt-Telemarksamarbeidet. I prinsipielle saker eller i saker som binder økonomiske rammer i kommunene, har Midt-Telemarkrådet tilrådningsmyndighet til Midt-Telemarktinget eller til kommunestyrene.

- Det etableres fagråd etter behov. Fagrådene har en faglig koordinerende rolle mellom samarbeidsavdelingen og fagetater i den enkelte kommune. Fagrådene kan ta felles faglige beslutninger.

Det er etablert fagråd for barneverntjenesten, bestående av leder og nestleder av barnevernstjenesten, oppvekstsjef for Bø og Sauherad og helse- og omsorgssjef for Nome. Fagrådet har møte hver måned. Fagrådet er et organ for drøfting, utvikling og informasjon og er ikke delegert myndighet.

2.2 Ressurser og utgifter

Hvordan er ressurssituasjonen i barnevernstjenesten?

Det er ikke knyttet revisjonskriterier til denne problemstillingen.

2.2.1 Utgifter

2016	Bø	Nome	Sauherad	Landet*
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år	10 920	10 849	11 236	8 897
Netto driftsutgifter per barn i barnevernet	142 176	102 831	155 677	113 124
Brutto driftsutgifter per barn som får tiltak hjemme	24 842	25 825	28 278	34 876
Brutto driftsutgifter per barn i fosterhjem/institusjon	477 857	331 205	494 000	392 722

Kilde: SSB – KOSTRA *) Gjennomsnitt av alle kommuner utenom Oslo

Tabellen viser at alle Midt-Telemarkkommunene har høyere utgifter til barnevern i forhold til barnebefolkningen enn landsgjennomsnittet. Bø og Sauherad har betydelig høyere utgifter til barn i fosterhjem og institusjon enn landsgjennomsnittet. I Nome ligger utgiftene til denne gruppa under landsgjennomsnittets.

Utgifter til tiltak til barn som bor hjemme, omtales ofte som hjelpetiltak eller forebyggende tiltak. Slike tiltak kan/skal forebygge forhold som kan føre til mer inngripende og kostbare tiltak som omsorgsovertakelser. Alle Midt-Telemarkkommunene har ifølge statistikken lavere utgifter til denne typen tiltak enn landsgjennomsnittet. Statistikken viser imidlertid ikke riktige tall for Midt-Telemarkkommunene for denne typen utgifter. Midt-Telemark barnevernstjeneste har ansatt hjemmekonsulent, miljøterapeut og COS-terapeut, i alt 1,9 årsverk. Lønn til disse ansatte er ført sammen med lønn til saksbehandlerne (funksjon 244), og ikke

som barnevernstiltak (funksjon 251). Konsekvensen av denne feilføringen er at utgiftene til saksbehandling blir for høye og utgiftene til tiltak til barn som bor hjemme blir for lave. Det fører til feil i fordelingen av utgiftene mellom kommunene, fordi utgiftene til barnevernstiltak skal belastes den kommunen der barna som mottar tiltakene hører hjemme, mens utgiftene til saksbehandling skal fordeles mellom kommunene som administrasjonskostnader etter en gitt fordelingsnøkkel.

Utgifter til tolk og advokat blir ført som barnevernstiltak. Slike utgifter skal inngå i administrasjonsutgiftene til barnevernstjenesten, jf. 2.3.2. Feilføringen fører til at utgiftene til barnevernstiltak, primært for tiltak til barn som barnevernet har omsorgen for, blir for høye og at administrasjonskostnadene for lave.

2.2.2 Bemanning

Barnevernstjenesten har organisert seg i tre team:

- team for melding og undersøkelse,
- team for tiltak (hjelpetiltak), og
- fosterhjemsgruppa.

Hvert team har teamleder. Barnevernstjenesten har leder og nestleder.

Tabell 1 Utvikling ansatte

År	Stillinger	Leder/ saksbehandler	Merkantil	Hjemme-konsulent	Miljø-terapeut	COS-terapeut
2010	12,5	10,5	1,5	0,5	0	0
2011	14,2	12,2	1,5	0,5	0	0
2012	14,2	12,2	1,5	0,5	0	0
2013	15,2	12,2	1,5	0,5	1	0
2014	15,7	12,7	1,5	0,5	1	0
2015	16,5	13,1	1,5	0,5	1	0,4
2016	16,5	13,1	1,5	0,5	1	0,4
2017	**19,2**	**15,8**	**1,5**	**0,5**	**1**	**0,4**

KILDE: Midt-Telemark barnevernstjeneste

To vikarer fikk fast stilling i 2017. Økningen i antall stillinger ble avklart med oppvekstsjef i Sauherad. Ifølge oppvekstsjef ble rådmann og fagrådet informert om stillingsøkningen.

Barnevernstjenesten har i tillegg en midlertidig ansatt som jobber med prosjekt om forbyggende arbeid og samarbeid mellom barnevernstjenesten og samarbeidskommunene.

Tabell 2 Bemanning - sammenligning

2016	Midt Telemark	Landet
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år	4,2	4,7
Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk	18,2	15,3

KILDE: SSB

Basert på 2016-tall har barnevernstjenesten færre stillinger enn landsgjennomsnittet, både når man sammenligninger mot barnebefolkningen og mot barn med saker i barnevernet. Barnevernstjenesten har fått flere stillinger i 2017. En foreløpig beregning gir 5 stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år for 2017.[3]

Som vertskommune har Sauherad arbeidsgiveransvar for de ansatte i barnevernstjenesten, og har ansvar for å følge opp sykefravær. Barnevernstjenesten har hatt høyt sykefravær over lengre tid, og rapporterte om et samlet sykefravær på 14,3 % i 2016. I 2017 var sykefraværet på 10,1 % i første tertial og 15,2 % i andre tertial. Sauherad har beregnet at sykefraværet i barnevernstjenesten har kostet kommunen nærmere 1,9 mill. kroner[4] de siste 12 månedene.

Barnevernsleder sier at det er en utfordring å få inn vikarer på kort varsel, og at det gir en økt belastning for de ansatte å lære opp eventuelle vikarer.

2.2.3 Lokaler

Sauherad kommune har to pågående tilsyn fra Arbeidstilsynet. Ett tilsyn gjelder lokalene og ett gjelder det psykososiale arbeidsmiljøet til barnevernstjenesten. Kommunen har fått pålegg om å iverksette tiltak/utarbeide plan for å redusere risikoforholdene i virksomheten, sørge for ansatte har arbeidsplasser som er store nok i forhold til minstenormen på 6 m^2 og sikre at luftkvaliteten er god nok.

Kommunen er nå sammen med eier av bygget i prosess om utbedring, og kommunalsjef regner med å få bygget godkjent og ferdig innen Arbeidstilsynets frist 1. mars 2018. Dersom kommunen ikke oppfyller kravene, vil Arbeidstilsynet kreve tvangsmulkt per brudd på kr 4 000 per virkedag fra 1. mars.

[3] Foreløpige tall, basert på SSB's fremskrivning av folkemengde 0-17 år for 2017 og kommunens egne tall for antall stillinger. SSB begynner å publisere KOSTRA-data for 2017 i mars 2018.

[4] Dette er beregninger vi har fått fra Sauherad kommune i desember 2017, jf. høringssvar Bø og Sauherad kommune.

Når det gjelder tilsynet om psykososialt arbeidsmiljø, rapporterte kommunen til Arbeidstilsynet i desember 2017 om at arbeidssituasjonen og arbeidspresset for de ansatte var blitt noe bedre, men at det fortsatt til tider var for stort press. Arbeidstilsynet har bedt om ny rapportering fra kommunen innen 30. april 2018.

2.3 Økonomistyring

Har barnevernstjenesten god økonomistyring?

2.3.1 Revisjonskriterier

Generelt

Kommunestyret har ansvar for at kommunens plikter på barnevernområdet blir oppfylt. Det gjelder også for Bø og Nome, selv om de har delegert oppgaver og myndighet til vertskommunen Sauherad.

Barnevernloven § 9-1 første ledd handler om kommunens økonomiske ansvar for barneverntjenesten:

> *Den enkelte kommune skal sørge for de bevilgninger som er nødvendige for å yte de tjenester og tiltak som kommunen har ansvaret for etter denne loven.*

Det følger av rutinehåndboka at Midt-Telemarkrådet skal koordinere budsjettprosessen i samarbeidstiltakene, og sørge for tertial- og årsrapportering til kommunestyrene fra samarbeidene.

Budsjettering

Årsbudsjettet til barnevernssamarbeidet inngår i budsjettet til vertskommunen. Kommunens årsbudsjett er bindende, jf. kommuneloven § 46. Årsbudsjettet skal være realistisk, og fastsettes på grunnlag av de inntekter og utgifter som kommunen kan forvente i budsjettåret.

Barnevernstjenesten skal legge fram budsjettforslag på rammenivå innen 1. oktober. Budsjettforslaget skal basere seg på seg på inneværende budsjett med påslag av lønns- og prisvekst. I tillegg skal vedtatte endringer og prioriteringer fra Midt-Telemarktinget være innarbeidet. Leder av samarbeidet skal utarbeide liste over tiltak som krever økt ramme og liste over innsparingsforslag med beløp og konsekvenser. Rammen skal fordeles mellom samarbeidskommunene. Fordelingsnøkkel er antall barn 0-18 år i kommunen 1. juli året før budsjettåret. Regnskapet skal fordeles etter samme nøkkel som budsjettet.

Midt-Telemarktinget skal behandle budsjettet før det enkelte formannskap gjør sin innstilling til kommunestyret.

Dersom kommunestyrene ikke er enige om nytt budsjett, gjelder fjorårets budsjett justert for lønns- og prisstigning.

Rapportering

Forskrift om årsbudsjett § 10 pålegger administrasjonssjefen å legge fram rapporter (minimum to) for kommunestyret gjennom året. Rapportene skal vise utviklingen i inntekter og utgifter. Dersom administrasjonssjefen finner rimelig grunn til å tro at det kan oppstå nevneverdige avvik i forhold til vedtatt eller regulert budsjett, skal det i rapportene til kommunestyret foreslås nødvendige tiltak.

Rutinehåndboka for Midt-Telemarksamarbeidet sier at samarbeidene skal avlegge tertialrapport 1. mai og 1. september, og årsrapport med hovedtall, regnskap mot budsjett og fordeling på kommunene. Rapportene skal omtale måloppnåelse «*i ord og tall på overordnet nivå*». Tertialrapportene sendes til Midt-Telemarkrådet og til samarbeidskommunene. Årsrapportene samles inn av regionrådssekretariatet, og sammenfattes for vedtak i rådet, samt som informasjon og underlag for fremtidige politiske prioriteringer.

Midt-Telemarktinget skal behandle årsmelding for samarbeidstiltakene hver sommer.

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Kommunene må sørge for de bevilgninger som er nødvendige for at barnevernstjenesten kan yte tjenester og tiltak som pålagt i loven.
- Barnevernstjenestens budsjett må være realistisk.
- Administrasjonssjefen må rapportere nevneverdige avvik fra vedtatt budsjett for barnevernstjenesten minimum to ganger i året.
- Budsjett og regnskap må fordeles på kommunene etter fastsatt fordelingsnøkkel.

2.3.2 Budsjettering, rapportering og fordeling av administrasjonsutgifter

Midt-Telemarktinget har innstilt til kommunestyrene på administrasjonsbudsjett for barnevernstjenesten i årene 2015, 2016 og 2017.

Administrasjonsbudsjettet[5] skal omfatte utgifter og inntekter knyttet til:

[5] Kostrafunksjon 244 - Barnevernstjeneste

- drift av barnevernstjenesten,
- saksbehandling
- sakkyndig bistand/advokat til utredning og saksbehandling, og
- tolk.

Utgifter til tolk og advokat er feilført og inngår ikke i administrasjonsbudsjettet til barnevernstjenesten, jf. 2.2.1.

Tabell 3 Budsjett og regnskap – administrasjon

	2015		2016		2017	
	Budsjett	**Regnskap**	**Budsjett**	**Regnskap**	**Budsjett**	**Regnskap**
Budsjett vedtatt av Midt Telemarktinget og regnskap ifg. årsmelding Midt Telemarkrådet						
	9 402 000	10 015 776	9 656 000	11 288 217	9 897 000	13 048 521*
Budsjett og regnskap ifølge kommunene						
Bø	3 276 000	3 656 258	3 437 000	4 018 605	3 622 000	4 775 759
Nome	3 660 000	3 826 085	3 756 000	4 391 116	3 791 000	4 997 584
Sauherad	2 469 000	2 507 434	2 453 000	2 866 964	2 484 000	3 275 179
Sum	**9 405 000**	**9 989 777**	**9 646 000**	**11 276 685**	**9 897 000**	**13 048 522**
Diff.	**-3 000**	**25 999**	**10 000**	**11 532**	**-**	**-1**

Ifølge barnevernsleder og oppvekstsjef ligger det an til å bli stort merforbruk i 2017. Barnevernsleder sier at budsjettet ikke er tilstrekkelig til å dekke de stillingene de faktisk har. Barnevernsleder har spurt sin leder om hun skal si opp ansatte for å holde budsjettrammene. Det har hun fått beskjed om å ikke gjøre. Oppvekstsjef sier at det ikke har vært mulig å kutte stillinger på grunn av tilstanden i barnevernstjenesten. Det fremkommer av budsjettsaken til Midt-Telemarktinget at barnevernets budsjett er prisjustert med deflator på 2,5 %. Det er ikke lagt inn midler til flere stillinger i budsjettet for 2017.

Fordeling av budsjett og regnskap

Utgifter til administrasjon av barnevernstjenesten blir ført i regnskapet til vertskommunen, dvs. Sauherad. Samarbeidskommunene Bø og Nome refunderer sin andel av utgiftene.

Ifølge budsjettsaken i Midt-Telemarkrådet (2016 og 2017) er antall barn i kommunene per 1. januar året før budsjettåret brukt som fordelingsnøkkel. I 2016 og 2017 ble

budsjettet og regnskapet fordelt etter samme fordelingsnøkkel, men i 2015 ble brukt ulike fordelingsnøkler på regnskap og budsjett.

Måneds- og tertialrapportering

Barnevernstjenesten rapporterer hver måned til kommunalsjefene på administrasjons- og tiltaksbudsjettet. Barnevernsleder rapporterer på historiske tall og lager prognoser på antatt forbruk for resten av året. Barnevernsleder opplever det som vanskelig og tidkrevende å lage gode prognoser.

Barnevernstjenesten rapporterer på administrasjonsbudsjettet til Midt-Telemarkrådet hvert tertial. Midt-Telemarkrådet skal behandle økonomirapporter fra alle Midt-Telemark-samarbeidene.

Midt-Telemarkrådet behandlet tertialrapporter fra barnevernstjenesten i sak 25/15 og sak 31/15. I begge tertialrapportene rapporterer barnevernstjenesten at det synes som om de vil ligge innenfor budsjettet, men at det er risiko for overskridelser fordi barnevernstjenesten har måttet innhente ekstrahjelp til saksbehandling.

Midt-Telemarkrådet behandlet rapport for første tertial i sak 11/16. Barnevernstjenesten rapporterer om at de vil overskride budsjettet. Midt-Telemarkrådet har ikke behandlet rapport for annet tertial i 2016 for barnevernstjenesten eller for noen av de andre Midt-Telemarksamarbeidene.

Midt-Telemarkrådet behandlet tertialrapporter fra barnevernstjenesten i sak 15/17 og i sak 21/17. I første tertialrapport blir det rapportert at barnevernstjenesten ville overskride budsjettet med om lag 1 mill. kroner, og at det tidligere var rapportert om at tildelt budsjettramme ikke ville dekke de faste stillingene for 2017. I annen tertialrapport blir det rapportert om at overskridelsen kan bli opp mot 2,5 mill. kr.

Midt-Telemarkrådet har tatt tertialrapportene til orientering og sendt rapportene til kommunestyrene. Ifølge barnevernsleder har ikke administrasjonsbudsjettet blitt regulert i 2015, 2016 eller 2017.

Rapportene har blitt ulikt behandlet i de tre kommunene. I Bø har det ikke blitt rapportert på administrasjonsbudsjettet sammen med tiltaksbudsjettet. Med unntak av rapport fra første tertial 2017, har tertialrapportene fra Midt-Telemarkrådet blitt behandlet separat i kommunestyret. Oppvekstsjef sier at hun som oppvekstsjef i Bø ikke visste noe om administrasjonsbudsjettet. Nå som hun også er oppvekstsjef i Sauherad, har hun tilgang til informasjon om administrasjonsbudsjettet. Derfor har hun kommentert administrasjonsbudsjettet sammen med tiltaksbudsjettet i annen

tertialrapport for 2017. I Sauherad har ikke kommunestyret behandlet tertialrapportene fra Midt-Telemarkrådet. Rapportering på administrasjonsbudsjettet har inngått i kommunens vanlige tertialrapportering.

Helse og omsorgssjef og økonomisjef i Nome sier de ikke visst noe om administrasjonsbudsjettet. Denne prosessen har gått i gjennom rådmennene og Midt-Telemarkrådet uten at etaten har vært involvert. De store avviket i 2016 kom overraskende på Nome da avregningen kom i februar 2017. Barnevernet hadde fått sette inn vikarer uten at de budsjettmessige konsekvensene var fanget opp.

Nome kommune rapporterte på økonomi til kommunestyret hvert tertial til og med 2016, men fra 2017 rapporterer kommunen hvert kvartal. Det vi si at økonomi-rapporteringen i kommunen er i «utakt» med barnevernets rapportering. Bø og Sauherad kommune har også en annen rapportform enn Nome, og helse- og omsorgssjef i Nome sier at det har hendt at de har mistolket rapportene. Kommunen har erfart at det har vært flere versjoner av tertialrapportene og at tall har blitt endret. Tertialrapporter fra Midt-Telemarkrådet har ikke blitt politisk behandlet i Nome i 2015, 2016 eller 2017.

Midt-Telemarktinget har ett møte i året der budsjett for Midt-Telemarksamarbeidene blir vedtatt. Årsmeldingen for barnevernstjenesten i 2015 og 2016 er ikke behandlet i Midt-Telemarktinget, bare i Midt-Telemarkrådet.

2.3.3 Budsjettering og rapportering av barneverntiltak

Barnevernstiltak er tiltak til barn som ikke er plassert av barnevernet[6] og tiltak til barn som er plassert av barnevernet[7].

Budsjettet for tiltak til barn som ikke er plassert av barnevernet inneholder:

- utgifter til hjelpetiltak for barn og familier,
- utgifter til plasser i sentre for barn og familier, og
- tiltaksstillinger i barnevernstjenesten.

Budsjettet for barn som er plassert av barnevernet inneholder:

- utgifter til tiltak som fosterhjem, akuttplasseringer, institusjon og bofelleskap,
- utgifter til hjelpetiltak som er iverksatt i tillegg til plassering, og
- utgifter til tilsynsfører.

[6] Kostrafunksjon 251 – Tiltak til barn som ikke er plassert av barnevernet

[7] Kostrafunksjon 252 – Tiltak til barn som er plassert av barnevernet

Verken Midt-Telemarkrådet eller Midt Telemarktinget er involvert i tiltaksbudsjettene. Tiltaksbudsjettene utarbeides for hver kommune av barnevernsleder i samarbeid med den enkelte kommune. Utgangspunktet for budsjettet er barn med barnevernstiltak hjemmehørende i den enkelte kommune. Barnevernsleder beregner kostnader for de fosterbarn som barnevernet allerede har ansvaret for når hun lager budsjett. Barnevernsleder legger ikke inn forventet økning i antall barn som barnevernet har omsorgen for. Det er særlig krevende å lage budsjettet for fosterbarn, og barnevernsleder bruker mye tid på dette. Barnevernsleder håper at nytt fagsystem vil gjøre det enklere å beregne utgifter for fosterbarn.

Budsjettet for mindre utgiftsposter er basert på historiske tall.

Tabell 4 Budsjett og regnskap - tiltak

Sum 251 og 252	Bø		Sauherad		Nome	
	Budsjett	Regnskap	Budsjett	Regnskap	Budsjett	Regnskap
2017	12 309		8 255		11 914	
2016	12 551	9 849	8 542	6 643	11 991	9 590
2015	9 250	13 018	8 374	6 041	9 835	12 797

Tabellen viser regulert budsjett.

Rapportering på tiltaksbudsjettet inngår i den ordinære tertial- eller kvartalsrapporteringen i kommunene.

Tertialrapportering Bø

I første tertialrapport 2015 ble det rapportert om merforbruk på barnevernstiltak for barn hjemmehørende i Bø kommune på 2,2 mill. kr. Budsjettet ble styrket med 1,7 mill.kr. I andre tertialrapport ble det rapportert om at barnevernstiltakene lå på budsjett. Kommunen endte med et merforbruk på barnevernstiltak på 2,7 mill. kr.

I 2016 ble det rapportert om merforbruk både i første og andre tertialrapport. Budsjettrammen ble ikke endret. Kommunen endte med et mindreforbruk på barnevernstiltak på 2,7 mill. kroner i 2016.

I 2017 ble det rapportert både i første og andre tertialrapport om at budsjettrammen ville være tilstrekkelig.

Oppvekstsjef sier at de aldri regulerer ned rammen til barnevernstiltak.

Tertialrapportering Sauherad

Budsjett og regnskap for administrasjonen i barnevernstjenesten inngår i Sauherad kommunes budsjett og regnskap. Sauherad rapporterer derfor på administrasjons- og tiltaksbudsjettet samlet.

I 2015 ble det ikke meldt om avvik verken i første eller annet tertial. Kommunen endte med samlet mindreforbruk på 2,2 mill. kroner.

I 2016 ble det rapport om merforbruk på barnevernstiltak i første og andre tertial i på hhv. 1,2 og 1 mill. kroner. Budsjettet ble ikke regulert. Kommunen endte med samlet mindreforbruk på 2,1 mill. kr.

I 2017 ble det i første tertial rapportert om et samlet merforbruk på barnevernstjenesten på kr 450 000. I andre tertial rapporteres det at merforbruk på administrasjon sannsynligvis dekkes av mindreforbruk på tiltak.

Tertial/kvartalsrapportering Nome

I første tertial 2015 rapporter kommunen om merforbruk på 2 mill. kroner på barnevernstiltak. Kommunen sier de skal komme tilbake til eventuell regulering i andre tertial. I andre tertial rapporter kommunen om merforbruk på 1,6 mill. kroner og regulerer budsjettet opp 1 mill. kroner. Kommunen endte med et merforbruk på barnevernstiltak på nærmere 3 mill. kr.

I første tertial 2016 rapporterer kommunen om merforbruk på 2 mill. kroner på barnevernstiltak. I andre tertial er merforbruket 2,5 mill. kroner, og budsjettet blir regulert opp med 2,41 mill. kroner. Kommunen endte med et mindreforbruk på barnevernstiltak på 2,4 mill. kr.

I første kvartal 2017 rapporterer kommunen om mulighet for økte utgifter knyttet til barn i beredskapshjem. I andre kvartal rapporterer kommunen at det trolig ikke vil bli merforbruk på barnevernstiltak. I tredje kvartal rapporterer kommunen også at det trolig ikke blir merforbruk på barnevernstiltak i 2017.

Alle tre kommunene har rammebudsjettering, dvs. at merforbruk på administrasjon kan dekkes av mindreforbruk på tiltak og omvendt.

2.4 Revisors vurdering av økonomistyring

Samarbeidskommunene har valgt å ha samarbeidsorganer (Midt-Telemarktinget og Midt-Telemarkrådet) som et administrativt vertskommunesamarbeid i utgangspunktet ikke trenger å ha. Både Midt-Telemarktinget og Midt-Telemarkrådet har ansvar i forbindelse med budsjett og økonomirapportering. Fordelen med å ha slike fellesorganer er at budsjettforslaget i større grad kan avklares før det kommer til behandling i de respektive kommunestyrene. Ulempen er at rapporteringsveiene kan bli lange, at ansvar kan bli pulverisert, og at ordningen er ressurskrevende å administrere. Fordelene med ordningen bør vurderes mot ulempene.

Midt-Telemarktinget behandler budsjett, men har ikke behandlet årsmelding slik som rutinehåndboka sier.

Om administrasjonsbudsjettet

Vi mener at administrasjonsbudsjettene for 2016 og 2017 ikke er realistiske, og at bestemmelsene i rutinehåndboka om budsjettering og økonomirapportering ikke er fulgt. Det ikke er rapportert til kommunestyrene om vesentlig avvik fra vedtatt administrasjonsbudsjett minimum to ganger gjennom året, slik som kommuneloven krever.

Barnevernstjenesten rapporterte om merforbruk for første tertial 2016, uten at dette ble fulgt opp med regulering av budsjettet eller tiltak for holde eksisterende budsjettramme, slik kommuneloven krever. Midt-Telemarkrådet unnlot å rapportere for annet tertial 2016, slik at informasjonen om merforbruk ikke kom til kommunene. Dette er særlig uheldig siden merforbruket var stort i 2016.

Midt-Telemarkrådet ble tidlig gjort kjent med at budsjettet for 2017 ikke var tilstrekkelig til dekke faste stillinger, og dermed ikke var realistisk. Dette ble ikke fulgt opp med budsjettregulering eller tiltak for å få budsjettbalanse.

Vertskommunen har økt antall stillinger i barnevernstjenesten. Som vertskommune har Sauherad ansvar for å sikre at barnevernstjenesten er forsvarlig bemannet, og det er Sauherads ansvar å fatte de nødvendige beslutninger om dette. Men dersom samarbeidskommunene skal dekke sin andel av merkostnadene, må Sauherad sikre at i budsjettrammene økes og at samarbeidskommunene vedtar de økte budsjett-rammene i samsvar med samarbeidsavtalen. Fram til samarbeidskommunene har fattet vedtak om merkostnaden, bærer Sauherad ansvaret for merkostnaden alene.

Verken Fagrådet eller Midt-Telemarkrådet har myndighet til å beslutte budsjettendringer på samarbeidskommunenes vegne.

Etter vårt syn har ikke barneverntjenestens administrasjonsbudsjett et hensiktsmessig beslutnings- og rapporteringsløp. De som har budsjettansvar for fagområdet barnevern i kommunene har ikke fått informasjon om administrasjonsbudsjettet. Vi mener at kommunene bør vurdere mer egnede rutiner for å budsjettere og rapportere på administrasjonsbudsjettet.

Om tiltaksbudsjettet

Vi mener at tiltaksbudsjettene ikke har vært realistiske i 2015 og 2016. Det er rapportert til kommunestyrene minimum to ganger i året på barnevernstiltak, men rapporteringene har ikke fanget opp vesentlige mer- /mindreforbruk i tilstrekkelig grad. Det har vært store avvik mellom vedtatt budsjett og regnskap, særlig i Bø og Nome. Tallene har vært mer stabile i Sauherad, men det var et betydelig mindreforbruk både i 2015 og 2016. Mindreforbruket ble ikke fanget opp i tertialrapportene, og i 2016 ble det tvert imot rapportert om merforbruk.

I Bø og Nome var det stort merforbruk i 2015. Begge kommunene rapporterte om merforbruk og regulerte budsjettene sine opp, men begge kommunene endte likevel med betydelig merforbruk i 2015. Bø og Nome rapporterte om merforbruk i 2016, og Nome regulerte opp sitt budsjett. Kommunene endte med mindreforbruk i 2016.

Barnevernstiltak er vanskelig å budsjettere, og utgiftsbildet kan endre seg raskt. Likevel bør man ha såpass god oversikt når det gjenstår fire måneder av året, at man ikke rapporterer om merforbruk når det ligger an til betydelig mindreforbruk. Vi mener at økonomirapporteringen ikke var god nok i 2015 og 2016.

Plikten til å regulere budsjettet gjelder også dersom utgiftene blir vesentlig mindre enn budsjettert, og ikke bare dersom utgiftene blir større enn budsjettert. Vi mener derfor at budsjettet burde ha vært regulert også når det ligger an til vesentlig mindreforbruk.

Bruk av fordelingsnøkler

Fordelingsnøkkelen de to siste årene har vært basert på antall barn per 1.1. og ikke per 1.7. slik som rutinehåndboka sier. Dersom fordelingsnøkkelen som er angitt i rutinene ikke er hensiktsmessig, bør vertskommunen ta initiativ til få vedtatt ny metode for fordeling av utgiftene.

Utgifter til hjelpetiltak, tolk og advokat er ført på feil funksjon. Vertskommunen må sikre at utgiftene blir riktig bokført og fordelt.

3 Saksbehandling og tiltak

3.1 Saksbehandling

I hvilken grad sikrer barnevernet at saksbehandlingen er i samsvar med gjeldende regelverk?

3.1.1 Revisjonskriterier

Krav til internkontroll

Det følger av bvl. § 2-1 at kommunen skal ha internkontroll for å sikre at kommunen utfører oppgavene i samsvar med loven. Kommune må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll. Kravet til internkontroll er nærmere regulert i forskrift om internkontroll for kommunens oppgaver etter lov om barneverntjenester.

Forskriften § 4 sier følgende om innholdet i internkontrollen:

> *Internkontrollen skal tilpasses barneverntjenestens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold og ha det omfang som er nødvendig for å etterleve krav fastsatt i eller i medhold av lov om barneverntjenester.*

Internkontroll innebærer at kommunen blant annet skal:

- skaffe oversikt over områder i barneverntjenesten hvor det er fare for svikt eller mangel på oppfyllelse av myndighetskrav,
- utvikle, iverksette, kontrollere, evaluere og forbedre nødvendige prosedyrer, instrukser, rutiner eller andre tiltak for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelse av barnevernlovgivningen,
- foreta systematisk overvåking og gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt og bidrar til kontinuerlig forbedring i barneverntjenesten.

Regler om saksbehandling

Forvaltningsloven (fvl) med tillegg av særregler i barnevernloven (bvl) gjelder for saksbehandlingen i barnevernet. Avgjørelser som gjelder ytelser og tjenester etter loven skal regnes som enkeltvedtak, jf. bvl § 6-1 andre ledd.

Barneverntjenesten skal snarest, og senest innen en uke, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser, jf. bvl § 4-2. Barnevernstjenesten skal gi tilbakemelding til melder innen tre uker etter at meldingen er mottatt, jf. bvl § 6-7a. Tilbakemeldingen skal bekrefte at meldingen er mottatt.

Dersom meldingen kommer fra offentlige myndighet som har opplysningsplikt, skal barnevernstjenesten også opplyse melder om det er opprettet undersøkelsessak.

Barnevernstjenesten skal undersøke meldingen dersom det er rimelig grunn til å anta at det kan foreligge forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven. I følge bvl § 6-9 skal undersøkelser gjennomføres snarest, og senest innen tre måneder. I særlige tilfeller kan fristen være seks måneder. Barneverntjenesten må i så fall begrunne hvorfor det foreligger «særlige tilfeller». En undersøkelse er gjennomført når barneverntjenesten har truffet vedtak om tiltak, eller når saken er besluttet henlagt.

Etter bvl § 6-3 skal barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Barneverntjenestens arbeid med undersøkelser, herunder barneverntjenestens vurderinger og konklusjon, skal dokumenteres i et enkeltvedtak, jf. bvl. § 6-1. Dette gjelder uavhengig av undersøkelsens konklusjon. Presiseringen om at det skal fattes enkeltvedtak dersom undersøkelsen konkluderer med at barnet ikke har rett på tiltak, kom i mai 2017.[8]

Det følger av fvl § 23 at enkeltvedtak skal være skriftlige. Videre følger det av fvl § 24 at skal enkeltvedtak grunngis, og at begrunnelsen skal avgis samtidig med vedtaket. Barnevernstjenesten kan unnlate å begrunne vedtaket dersom de innvilger en søknad og det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket. I begrunnelsen skal det vises til de regler vedtaket bygger på. I den grad det er nødvendig for å sette parten i stand til å forstå vedtaket, skal begrunnelsen gjengi innholdet av reglene eller den problemstilling som vedtaket bygger på. I begrunnelsen skal også nevnes de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Etter fvl § 27 skal partene opplyses om klageadgang, klagefrist og klageinstans når de underrettes om vedtaket.

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Barnevernstjenesten skal ha internkontroll for å sikre at saksbehandlingen er i samsvar med lovkrav. Herunder
    - vurdering av risiko

[8] Jf. Bufdir's saksbehandlingsrundskriv publisert 31. mai 2017

  - avviksrutiner
  - rutiner og tiltak for å sikre saksbehandling i samsvar med lovkrav
- Meldinger skal gjennomgås og vurderes innen én uke.
- Barnevernstjenesten skal gi tilbakemelding til melder innen tre uker.
- Undersøkelser skal som hovedregel gjennomføres innen tre måneder.
- Barn skal få anledning til å uttale seg før det tas en beslutning som angår dem.
- Undersøkelser skal avsluttes med et enkeltvedtak
- Enkeltvedtak skal begrunnes. Begrunnelsen skal inneholde:
  - Reglene som vedtaket bygger på og innholdet av reglene
  - Problemstillingen og de faktiske forhold som vedtaket bygger på
- Partene må opplyses om klageadgang, klagefrist og klageinstans når de underrettes om vedtaket.

3.1.2 Internkontroll

Risikovurdering

Barnevernstjenesten gjennomførte risikovurdering i juli 2017. Barnevernstjenesten vurderte følgende risikoer som svært sannsynlige:

- barnevernstjenesten får ikke rapporter fra tilsynsførere,
- undersøkelser gjennomføres ikke innen fristen,
- tiltak etter gjennomført undersøkelse settes ikke i verk innen fristen,
- barn med hjelpetiltak følges ikke godt nok opp,
- barn mangler tiltaksplaner,
- tiltaksplaner blir ikke evaluert, og
- barneverntjenesten gjør feilvurderinger.

Det er utarbeidet en handlingsplan med tiltak for å redusere risikoene.

Avviksrutiner

Fylkesmannen hadde tilsyn med barneverntjenestens arbeid med oppfølging av barn i fosterhjem i 2014. Barneverntjenesten fikk avvik på at de ikke hadde et aktivt system for å sikre styring og kontroll på fosterhjemsområdet. Noe av det som fylkesmannen påpekte var at barneverntjenesten ikke hadde fungerende avviksrutiner og heller ikke fungerende rutiner som sikret at avvik og mangler blir rapportert videre til kommunen. Mer informasjon om tilsynet er gjengitt under punkt 3.2.2. Etter fylkesmannens tilsyn har barnevernstjenesten tatt i bruk Kvalitetslosen som internkontrollsystem.

Det er rutiner for avvikshåndtering i Kvalitetslosen som omhandler HMS-avvik og tjenesteavvik. HMS-avvik defineres som fall, skader, trusler og vold, og tjenesteavvik er oversittelse av frister, mangelfull utføring av oppgaver pga. tidspress, mangelfunn

oppfølging av fosterhjem, tilsynsførere, biologiske foreldre, barn osv. Ifølge rutinene skal tjenesteavvik rapporteres til teamleder som skal informere leder ved alvorlig avvik. Avvik skal tas opp på kontormøter dersom det er feil som flere saksbehandlere gjør. HMS-avvik rapporteres til leder og til Sauherad kommune.

Barnevernsleder sier at de ansatte skrev mer avvik en stund etter tilsynet i 2014, men nå har avviksskrivingen avtatt. Barnevernsleder tror dette skyldes at de ansatte ikke har opplevd at forholdene bedrer seg som en følge av at det skrives avvik. De avvik som ble skrevet, gjaldt primært lokalene eller IT. Barnevernstjenesten har ikke praksis for å skrive avvik om feil i saksbehandlingen.

Rutiner og tiltak for å sikre saksbehandling i samsvar med lovkrav

Barneverntjenesten har et stort antall rutiner som ligger i Kvalitetslosen. Det er generelle rutiner, rutiner for fosterhjemsgruppa, for tiltaksgruppa og rutiner for teamet som jobber med mottak og undersøkelse. Barnevernsleder mener de ansatte kjenner og følger rutinene, men tror det varierer hvor mye de ansatte går inn i Kvalitetslosen. Ifølge barnevernsleder er det tidkrevende å logge seg på systemene som gir tilgang til Kvalitetslosen.

Barnevernstjenesten har bla. rutiner om:

- barns medvirkning
- vedtak og beslutning
- mottak av meldinger
- skriving av referat etter møter

Rutinen for barns medvirkning ligger som en rutine for fosterhjemgruppa. Rutinen omtaler ikke hvilken betydning barnets alder og modenhet har for barnets mulighet og rett til å medvirke i egen sak. Rutinen sier heller ikke noe om når eller i hvilke situasjoner barnevernstjenesten skal innhente barnets synspunkter.

Barnevernstjenesten har ikke rutiner om barns medvirkning som gjelder for tiltaksgruppa eller for teamet som jobber med mottak og undersøkelse.

Barnevernstjenesten har utarbeidet skjema for kvalitetssikring (sjekklister), ett for hvert team. Det vil si at det er ett skjema for barn i fosterhjem, ett for tiltak (hjelpetiltak) og ett for mottak og undersøkelse. Kontrollskjemaene for barn i fosterhjem og for tiltak omtales under punkt. 3.2.2. Skjemaene skal fylles ut per barn. Skjemaene skal fylles ut når meldingen er ferdig undersøkt og gjennomgås av teamleder.

I de sakene vi har undersøkt mhp. melding og undersøkelse er kvalitetssikrings-skjemaet i stor grad brukt.

Det ligger vedtaksmaler i fagsystemet (Acos). Barnevernsleder mener at malen fungerer bra, og at de ansatte stort sett begrunner vedtakene slik som forvaltningsloven krever. Barneverntjenesten byttet fagsystem (Familia) i januar 2018. Vi kjenner ikke til om det nye fagsystemet har vedtaksmaler.

3.1.3 Saksbehandling

Barnevernstjenesten mottar ikke ordinære søknader om hjelp. Dersom noen ønsker hjelp fra barnevernet til eget barn, må de skrive en bekymringsmelding.

Meldinger

Tabell 5 Meldinger - utvikling 2013 - 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Nome	69	70	86	97	88
Bø	43	69	70	83	48
Sauherad	44	30	50	59	61
Sum	**156**	**169**	**206**	**239**	**197**

Barnevernsleder sier at barnevernstjenesten normalt ikke overskrider fristen på sju dager for å vurdere om en melding skal undersøkes eller henlegges. Barnevernstjenesten rapporterte om to fristoverskridelser til fylkesmannen i 2016. Det er rapportert om tre fristoverskridelser i 2017. I de sakene vi har undersøkt er meldinger vurdert innen sju dager.

I de sakene vi har undersøkt er det det i ti av elleve saker sendt tilbakemelding til melder innen fristen.

Undersøkelser

Tabell 6 Nye undersøkelser - utvikling 2013 - 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Nome	53	47	66	66	50
Bø	31	48	57	48	36
Sauherad	42	24	31	41	50
Sum	**126**	**119**	**154**	**155**	**136**

Barnevernstjenesten rapporterte om 31 fristoverskridelser i 2016, og i 2017 er det rapportert om 27 overskridelser. Barnevernsleder sier at fristoverskridelser først blir rapportert til fylkesmannen når de faktisk konkluderer på undersøkelsen, og ikke når de skulle ha konkludert om de hadde overholdt fristen. Det betyr at det er et etterslep i rapporteringen av overskridelser. Barnevernsleder mener at overskridelsene skyldes høyt sykefravær og stor arbeidsmengde

Barns medvirkning

Ifølge rutinene skal barnevernstjenesten dokumentere om barnet har fått anledning til å medvirke, hva barnet er hørt om og hva som var barnets syn. Barns medvirkning er dokumentert i seks av de ti sakene der vi undersøkte dette. Tre av barna der medvirkning ikke var dokumentert, var under sju år. Vi har ikke sett dokumentasjon på om det er vurdert om barna skal høres i noen av disse sakene.

Enkeltvedtak

Barnevernstjenesten har rutiner om avslutning av en undersøkelse og rutiner for når det skal skrives enkeltvedtak og når det skal skrives *beslutning.* Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelder ikke for beslutninger. Det innebærer blant annet at de som beslutningen gjelder ikke har klagerett. Ifølge rutinene skal barnevernet skrive beslutning dersom de henlegger en undersøkelse. I mai 2017 presiserte departementet at det skal treffes enkeltvedtak (med begrunnelse og klagerett) også om henleggelse av undersøkelser. Kommunens rutine er ikke oppdatert med denne presiseringen. Barnevernsleder er kjent med det nye saksbehandlingsrundskrivet, og både hun og de ansatte skal kurses i nye regler. Barnevernet har skrevet beslutninger og ikke enkeltvedtak om resultatet av avsluttet undersøkelse i de sakene som vi har undersøkt. Også i saker etter rundskrivet kom, er det truffet beslutning og ikke enkeltvedtak om henleggelse.

I saker om hjelpetiltak skal det ifølge rutinene skrives enkeltvedtak. Det er skrevet enkeltvedtak i de sakene om hjelpetiltak som vi undersøkt. Vedtakene inneholdt beskrivelse av faktiske forhold og henvisning til de reglene vedtakene bygget på. Det var opplyst om klagerett.

3.1.4 Revisors vurdering av internkontroll og saksbehandling

Internkontroll

Vi har ikke foretatt noen fullstendig og systematisk gjennomgang av barnevernstjenestens internkontroll. På bakgrunn av det vi har gjennomgått, mener vi at internkontrollen har mangler. Vi vil særlig påpeke at barnevernstjenesten ikke har fungerende avviksrutiner, eller rutiner for å bruke avvik til systemforbedring.

Barnevernet har rutiner for å at saksbehandlingen skal være i samsvar med lovkrav, herunder rutiner om når og hvordan enkeltvedtak skal skrives. Barnevernstjenesten har ikke endret rutiner og praksis i samsvar med departementets rundskriv fra mai 2017. Vi mener at barnevernstjenesten må oppdatere rutinene i samsvar med rundskrivet, og sikre at ansatte får tilstrekkelig opplæring.

Vi vil også påpekte at rutinen om barns medvirkning etter vårt syn er ufullstendig. Vi mener at rutinen bør omfatte regler om når barn skal høres og om hvordan barnevernstjenesten skal forholde seg til barn som er yngre enn sju år, jf. bvl § 6-3 om barns rettigheter under saksbehandlingen. Rutiner som skal sikre barns rett til medvirkning bør gjelde for hele barnevernstjenesten og ikke bare fosterhjemsgruppa.

Vi mener at bruk at sjekklister for å sikre at lovkrav om saksbehandlingen blir fulgt er et godt tiltak.

Meldinger og undersøkelser

Tidsfristen for å vurdere innkomne meldinger blir overholdt, men barnevernstjenesten overholder ikke alltid tremåneders-fristen for å gjennomføre en undersøkelser. Konsekvensen av fristoverskridelsene er at barn må vente for lenge på å få hjelp.

Barns medvirkning

Vi mener at barnevernstjenesten ikke ivaretar barns rett til medvirkning i tilstrekkelig grad. Barn som er sju år og eldre skal høres i egen sak, og vi finner at dokumentasjon på at barn har medvirket i egen sak mangler i flere saker. Det kan bety at barn ikke har medvirket i egen sak, eller det kan også bety at barnet er snakket med, men at barnets synspunkter ikke er dokumentert. Barn som er under sju år skal også få anledning til å uttale seg dersom barnets modenhet tilsier det. Vi mener at barneverntjenesten må dokumentere at bedre om barnet har fått anledning til å medvirke, eventuelt om dette har vært vurdert for barn under sju år.

Enkeltvedtak

Vi mener at barnevernstjenesten skriver enkeltvedtak som i all hovedsak inneholder de elementer som forvaltningsloven krever.

3.2 Oppfølging av tiltak

I hvilken grad følger barnevernstjenesten opp barn med tiltak?

3.2.1 Revisjonskriterier

Internkontroll
Kravet til internkontroll, se punkt 3.1.1, innebærer at barneverntjenesten må ha internkontroll som sikrer at tiltak blir fulgt opp slik loven krever.

Oppfølging av barn med hjelpetiltak
Når det er vedtatt hjelpetiltak, skal barneverntjenesten utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan. Tiltaksplanen skal revideres regelmessig, jf. bvl § 4-5.

Tiltaksplanen skal tydeliggjøre hva som er barnets særlige behov og hvordan disse behovene skal imøtekommes. Tiltaksplanen har oftest et kortere tidsperspektiv enn omsorgsplanen og skal jevnlig evalueres. Loven forutsetter at tiltaksplanen skal foreligge samtidig med vedtaket og at det bør fremgå av vedtaket om tiltaksplan er utarbeidet.[9]

Barn med omsorgsvedtak
Etter omsorgsovertakelse har barneverntjenesten et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene, jf. bvl § 4-6.

Barneverntjenesten skal allerede ved omsorgsovertakelsen vedta en plan for barnets omsorgssituasjon jf. bvl § 4-15. Senest to år etter fylkesnemndas vedtak skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets fremtidige omsorgssituasjon. Dette skal være med på å sikre kontinuitet for barnet, og planen skal ikke endres uten at forutsetningene for den er falt bort.

Barn i fosterhjem
Det følger av forskrift om fosterhjem § 7 at barneverntjenesten i omsorgskommunen skal følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet, og at barnevernstjenesten skal besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig, men minimum 4 ganger i året. Dersom barnevernstjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode kan barnevernstjenesten vedta at antall besøk skal reduseres til minimum 2 ganger i ganger i året for barn som har vært plassert i fosterhjem i mer enn 2 år.

[9] Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjenesten – en veileder

Etter barnevernloven § 4-22 skal kommunen føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem. Forskrift om fosterhjem § 9 sier at fosterhjemskommunen (den kommunen der fosterhjemmet er) skal gjennomføre minimum fire tilsyn i året. Dersom fosterhjemskommunen mener at forholdene i fosterhjemmet som gode, og barnet samtykker, kan antall tilsyn reduseres til to. Etter § 8 i forskriften har fosterhjemskommunen ansvar for å oppnevne og lære opp tilsynspersoner. Det skal gå klart frem av fosterhjemskommunens delegasjonsreglement hvilken instans i kommunen som skal føre tilsynet, jf. forskriften § 8. I følge samarbeidsavtalen er det barneverntjenesten som skal ivareta denne oppgaven for kommunene. Tilsynsrapporter skal sendes til og gjennomgås av barnevernstjenesten i omsorgskommunen, jf. forskriften § 9.

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Barneverntjenesten skal ha rutiner og tiltak å sikre at barn følges opp i samsvar med lovkrav.
- Barneverntjenesten må lage tiltaksplaner for barn med hjelpetiltak.
- Tiltaksplan for barn med hjelpetiltak skal være tidsavgrenset.
- Tiltaksplanen skal revideres regelmessig.
- Barneverntjenesten må utarbeide varig omsorgsplan for barn som de har overtatt omsorgen for senest to år etter fylkesnemndas vedtak.
- Fosterbarn skal som hovedregel ha fire besøk i året fra barneverntjenesten i *omsorgs*kommunen.
- Fosterbarn skal som hovedregel ha fire besøk i året fra tilsynsfører fra *fosterhjem*skommunen.

3.2.2 Internkontroll

Internkontroll generelt

Se punkt 3.1.2 der risikovurdering og avviksrutiner er nærmere omtalt.

Rutiner og tiltak om oppfølging av barn

I fylkesmannens tilsyn som gjaldt oppfølging av fosterbarn fikk barnevernstjenesten avvik på at de ikke hadde en praksis for å følge opp tilsynsrapporter, og at de ikke dokumenterte samtykkeerklæringer, beslutninger og referat i tilstrekkelig grad. I tillegg hadde ikke barnevernstjenesten en entydig rutine for hvordan barn skulle medvirke i sin sak og i flere saker manglet gyldige tiltaks-/omsorgsplaner.

Barnevernsleder sier at etter tilsynet har det vært større fokus på å dokumentere det de gjør. Det blir skrevet brev og journalnotat i et langt større omfang enn tidligere.

Barnevernsleder viser til at antall journalnotat har økt fra ca. 5000 i 2014 til over 8000 i 2016. Vi har ikke undersøkt dette nærmere.

I Kvalitetslosen ligger det nå rutiner for hjelpetiltak og for barn i fosterbarn. Barnevernstjenesten har bla. rutiner for

- oppfølging av tilsynsfører
- gjennomgang av fosterhjemsavtale
- tiltaksplaner
- evaluering av tiltaksplaner i Acos.

Barnevernstjenesten har utarbeidet sjekklister (kontrollskjema) for å følge opp barn med hjelpetiltak og barn i fosterhjem. Sjekklisten for barn med hjelpetiltak har kontrollpunkter om samtale med barn, tiltaksplan og vedtak. Sjekklistene for hjelpetiltak var i liten grad brukt i 2017.

Sjekklisten for fosterbarn har kontrollpunkter for bla. fosterhjemsbesøk, tilsynsbesøk og samtaler med barn. Sjekklistene skal kontrolleres av teamleder og barnevernsleder. I de sakene vi undersøkte var sjekklistene for fosterbarn brukt av saksbehandler.

3.2.3 Tiltaksplaner og omsorgsplaner

Barnevernsleder sier at det ikke er oppdaterte tiltaksplaner for alle barn med tiltak.

Tabell 7 Antall barn uten tiltaksplan ved utgangen av året - 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Nome	39	1	6	2	4
Bø	21	1	5	1	6
Sauherad	24	0	1	2	12
Sum	**84**	**2**	**12**	**5**	**22**

KILDE: Midt Telemark barnevernstjeneste

Barnevernsleder mener at tiltaksplaner helst bør evalueres hver tredje måned, i alle fall hvert halvår, men at de ikke rekker dette. Mange tiltaksplaner blir ikke ferdige fordi det mangler underskrift fra foreldrene. I Acos kan tiltaksplaner bare evalueres én gang. Deretter må det skrives ny tiltaksplan.

I de mappene der vi undersøkte tiltaksplaner, hadde barna gyldige tiltaksplaner. Tiltaksplanene var tidsavgrenset. Plan for evaluering fremkommer ikke av planene. Ingen av planene var evaluert, men planene i de mappene vi undersøkte var nye eller relativt nye.

Tabell 8 Evaluering av tiltaksplaner per 30.6.17

	Nome	Bø	Sauherad	Sum
Antall barn med hjelpetiltak	38	37	16	91
Herav barn med tiltaksplan	27	28	14	69
Barn som har fått sin tiltaksplan evaluert siste år	1	12	6	19

Kilde: Midt Telemark barnevernstjeneste

Barnevernsleder sier at alle barn som barnevernstjenesten har omsorgen for, har omsorgsplaner. I de mappene som vi undersøkte mhp. omsorgsplan hadde alle barna omsorgsplan.

3.2.4 Barn i fosterhjem

Tabell 9 Barn under omsorg per 31.12

	2013	2014	2015	2016	2017
Nome	21	27	29	25	32
Bø	12	13	17	18	19
Sauherad	9	10	11	9	10
Sum	**42**	**50**	**57**	**52**	**61**

KILDE: Midt Telemark barnevernstjeneste

Ved årsskiftet er i tillegg ti barn plassert i beredskapshjem eller i foreldre/barn-senter.

Fosterhjemsbesøk

Ifølge barnevernstjenestens egne tall er det 21 fosterbarn som ikke har fått nok besøk i fosterhjemmet per utgangen av året. I de 11 mappene vi undersøkte mhp. fosterhjembesøk, hadde halvparten av barna fått fire besøk av eller mer i 2016. For ett av barna var inngått avtale om to fosterhjemsbesøk i året. De øvrige barna hadde fått to eller tre fosterhjemsbesøk. Kravet om minimum fire fosterhjemsbesøk i året, med mindre annet er avtalt, gjelder for kalenderåret. Vi kan dermed ikke si om fosterbarn har fått tilstrekkelig besøk i 2017 før etter utgangen av året. Da vi gikk i gjennom mappene i november var det fire barn som hadde fått to eller færre besøk i 2017.

Tilsynsbesøk

Barnevernstjenesten har ansvaret for å gjennomføre tilsyn i fosterhjem som ligger i Sauherad, Bø og Nome. Det vil si at de gjennomfører tilsyn både for barn de har omsorgen for og for barn som andre barnevernstjenester har omsorgen for. Barnevernstjenesten i Midt Telemark hadde 48 tilsynsbarn ved utgangen av året.

Ifølge barnevernsleder var det 23 tilsynsbarn i Midt-Telemark som ikke hadde fått nok tilsyn i 2017.

I mappene vi gjennomgikk var det mer enn halvparten av fosterbarna som ikke hadde fått fire tilsynsbesøk i 2016. For 2017 var det også mer enn halvparten av barna for hadde hatt to eller færre tilsyn. Det må tilføyes at vår mappegjennomgang omfattet barn som også bodde i fosterhjem utenfor Midt-Telemark, og der er det andre barnevernstjenester som har ansvaret for å gjennomføre tilsyn.

3.2.5 Revisors vurdering av oppfølging av tiltak

Internkontroll

Se også vurdering under punkt 2.4 om internkontroll.

Barnevernstjenesten har rutiner og internkontrolltiltak for å følge opp barn med tiltak, men rutiner og tiltak følges ikke alltid. Sjekklistene er i utgangspunktet gode tiltak for å sikre at barn følges opp slik loven krever. Men sjekklistene må brukes og følges opp av teamleder/barnevernsleder for å være et reelt sikringstiltak. Våre undersøkelser viser at dette internkontrolltiltaket fungerer for barn i fosterhjem, men ikke for barn med hjelpetiltak.

Tiltaksplan og omsorgsplan

Vi mener at barnevernstjenesten ikke utarbeider og evaluerer tiltaksplaner slik loven krever. Gjennom å utarbeide og evaluere tiltaksplaner skal barnevernstjenesten sikre at barnet får hensiktsmessige og virkningsfulle hjelpetiltak. Tiltaksplaner skal evalueres jevnlig for å sikre at tiltakene virker etter hensikten. Vi mener at barn med hjelpetiltak ikke blir fulgt så godt opp som barnevernloven krever.

Arbeidet med omsorgsplaner ser ut å fungere bra, og barn i fosterhjem har omsorgsplaner.

Fosterhjemsbesøk og tilsynsbesøk

Vi mener at fosterbarn ikke blir fulgt så godt opp som barnevernloven krever. Barn i fosterhjem får ikke så mange oppfølgingsbesøk av barnevernstjenesten eller så mange tilsyn som loven krever.

4 Oppsummeringer, konklusjoner og anbefalinger

4.1 Oppsummeringer og konklusjoner

4.1.1 Ressurser

Alle Midt-Telemarkkommunene har høyere til utgifter til barnevern enn landsgjennomsnittet. Midt-Telemarkkommunene hadde lavere bemanning enn landsgjennomsnittet sett i forhold barnebefolkningen i 2016, men bemanningen er økt i 2017. Barnevernstjenesten har hatt høyt sykefravær, slik at reell bemanning har vært lavere enn det som fremkommer av statistikken.

Sauherad kommune har tilsyn fra Arbeidstilsynet om lokalene og om det fysiske arbeidsmiljøet i barnevernstjenesten. Kommunen har fått pålegg om utbedring og varsel om tvangsmulkt dersom lokalene ikke utbedres innen tidsfristen. Kommunen er i gang med utbedringsarbeider.

4.1.2 Økonomistyring

Vi mener at økonomistyringen i og av barnevernstjenesten har hatt betydelige mangler i de årene som vi har undersøkt. Budsjettforslagene fra barnevernstjenesten (vertskommunen) har ikke vært realistiske, og barnevernstjenesten (vertskommunen) har ikke rapportert tilstrekkelig gjennom året til samarbeidskommunene. Kommunene har ikke fulgt opp plikten om å regulere eget budsjett eller treffe andre tiltak når det har oppstått vesentlige avvik.

Vertskommunen har ansvar for at budsjett og regnskap for administrasjon av barnevernstjenesten blir riktig ført, fordelt og rapportert. Samarbeidsavtalen og samarbeidets rutiner for rapportering, budsjettering og fordeling av administrasjonsutgifter har ikke blitt fulgt.

Utgifter til administrasjon og drift av barnevernstjenesten blir budsjettert og ført i vertskommunen. Utgifter til barnevernstiltak blir budsjettert og ført i den kommunen der barna hører hjemme. Manglene har vært størst når det gjelder budsjettering og rapportering av administrasjonsutgifter. Ifølge samarbeidsavtalen/rutinehåndboka har Midt-Telemarkrådet ansvar for tertialrapportering på administrasjonsutgifter til kommunene og ansvar for å være et koordinerende organ. Etter vårt syn har ikke barneverntjenestens administrasjonsbudsjett hatt et hensiktsmessig beslutnings- og

rapporteringsløp. De som har budsjettansvar for fagområdet barnevern i kommunene har ikke fått informasjon om administrasjonsbudsjettet.

4.1.3 Saksbehandling og oppfølging tiltak

Vi har ikke foretatt noen fullstendig og systematisk gjennomgang av barnevernstjenestens internkontroll. På bakgrunn av det vi har gjennomgått, mener vi at internkontrollen har mangler. Vi vil særlig påpeke at barnevernstjenesten ikke har fungerende avviksrutiner, eller rutiner for å bruke avvik til systemforbedring.

Vi mener at barneverntjenestens saksbehandling også har mangler. Manglene er primært knyttet til brudd på tremåneders-fristen for å gjennomføre undersøkelser, og manglende dokumentasjon av barns medvirkning i egen sak.

Vi mener at barn med barnevernstiltak og barn i fosterhjem ikke blir fulgt opp slik loven krever. Fosterbarn får ikke tilstrekkelig med tilsyns- og fosterhjemsbesøk, og tiltaksplaner mangler eller er ikke tilstrekkelig ofte evaluert.

4.2 Anbefalinger

Sauherad, Bø og Nome bør i felleskap avtale rutiner som sikrer at Midt-Telemark barneverntjeneste

- har realistiske budsjett,
- rapporterer på budsjett og økonomi slik kommuneloven krever, og
- har hensiktsmessige fordelingsnøkler.

Sauherad, Bø og Nome bør hver for seg

- sikre at kommunens budsjett for administrasjon av barnevernstjenesten og for barnevernstiltak er realistiske.

Sauherad som vertskommune bør

- sikre at barnevernstjenestens budsjettforslag er realistiske og at regnskap blir riktig ført, fordelt og rapportert,
- sikre at barnevernstjenestens rapportering til samarbeidskommunene om utgifter til barnevernstiltak er korrekt,
- etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og
- etablere ytterligere tiltak for å sikre at barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter:

- Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
- Forskrift 15. juni 2004 nr. 905 om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv.
- Forskrift 15. desember 200 nr. 1423 om årsbudsjett

- Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barnevern
- Forskrift 19. desember 2003 nr. 1659 om fosterhjem
- Forskrift 14. desember 2005 om internkontroll for kommunens oppgaver etter lov om barneverntjenester

- Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten av forvaltningssaker

Retningslinjer, veiledninger mm.

- Bufdir: Saksbehandlingsrundskrivet (publisert 31. mai 2017)
- Barne- og likestillingsdepartementet: Tiltaksplaner og omsorgsplaner i barneverntjensten – en veileder (mars 2006)
- Kommunal- og regionaldepartementet: Veileder. Vertskommunemodellen i kommuneloven § 28 a flg.

Tabelloversikt

Tabell 1 Utvikling ansatte 6
Tabell 2 Bemanning - sammenligning 7
Tab ell 3 Budsjett og regnskap – administrasjon 10
Tabell 5 Budsjett og regnskap - tiltak 13
Tabell 6 Meldinger - utvikling 2013 - 2017 22
Tabell 7 Nye undersøkelser - utvikling 2013 - 2017 22
Tabell 8 Antall barn uten tiltaksplan ved utgangen av året - 2013-2017 27
Tabell 9 Evaluering av tiltaksplaner per 30.6.17 28
Tabell 10 Barn under omsorg per 31.12 28

Vedlegg

Vedlegg 1: Høringsuttalelse fra administrasjonssjefen/rådmann
Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse

Telemark Kommunerevisjon IKS
År/Journalnr.: 18/190
Kundenr.: 750015
25 JAN 2018
Revisor: AHS

NOME KOMMUNE
HELSE-OG OMSORGSETATEN

Telemark Kommunerevisjon IKS
Postboks 83
3833 BØ I TELEMARK

Dato: 24.01.2018

Vår ref:	Arkivkode:	Att:	Saksbehandler:
17/1260-4	K1 - 217, K2 - F47	Anne Hagen Stridsklev	Ellen Moen, 35946290 elmo@nome.kommune.no

Forvaltningsrevisjon om barnevern - høringsuttalelse Nome kommune

Nome kommune har følgende kommentarer til økonomidelen av rapporten.

Pkt 2.3.2 Budsjettering, rapportering og fordeling av administrasjonsutgifter
Det er tatt inn en tabell på side 10 som viser avvik mellom det Midt-Telemark-tinget vedtok, og det som kommunen har budsjettert med. Dette blir ikke riktig. Midt-Telemark-tingets vedtak er videreført som sak til kommunestyret (jf K-sak 116/16 i møte 08.12.2016), og vår andel (3,791 mill. kr) framgår her. Under detaljbudsjetteringen i helse- og omsorgsetaten har en feilaktig lagt inn et annet tall (3,697 mill. kr), men det blir ikke riktig å framstille det slik at kommunen har vedtatt enn lavere andel av administrasjonsbudsjettet enn forutsatt i Midt-Telemark-tinget. Vi har gjennom året fått akonto-regninger fra Sauherad på til sammen 3,791 mill. kr, som er akseptert og anvist av helse- og omsorgssjefen.

På side 12 er helse- og omsorgssjefen og økonomisjefen sitert på at…….»de ikke visste noe om administrasjonsbudsjettet». Dette kan virke noe merkelig for leseren. Undertegnede visste selvsagt om administrasjonsbudsjettet, men her menes kunnskap vedr rapportering/oppfølgingen gjennom året, beslutninger på diverse nivå, som igjen medførte en budsjettoverskridelse på får vår del i overkant av kr 600.000. Denne kom først til min kunnskap når avregningen forelå fra Sauherad i forbindelse med regnskapsavslutningen i månedsskiftet januar/februar 2017.

Pkt 2.4 Revisors vurdering av økonomistyring
På side 16 er det et avsnitt som etter min oppfatning blir feil: Nome kommune har ikke vedtatt et lavere budsjett for administrasjon enn hva Midt-Telemark-tinget innstilte på, jf det jeg har nevnt foran med henvisning til K-sak 116/16.

På side 17 står om bruk av fordelingsnøkler at budsjett og regnskap ikke blir fordelt etter samme nøkkel. Det var nok et problem tidligere år, og rutinen ble da endret slik at samme fordelingsprosent gjelder i budsjett som i regnskap for samme år. Jeg sjekket dette, og for regnskap 2016 mener jeg at Nome er belastet med samme fordelingsprosent (38,9 %) i regnskap som i budsjett. Jeg er da spørrende til om faktaopplysningene i tabell 4 på side 11 («Nome 39,6 % faktisk fordelt») er korrekte.

Med hilsen

Ellen Moen
Helse-og omsorgssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Sauherad kommune

Rådmannen

Telemark kommunerevisjon IKS

v/Anne Hagen Stridsklev

Deres ref:	Vår ref:	Saksbehandler:	Arkivkode:	Dato:
	17/461-9	Åse Egeland, 35957011 Ase.Egeland@sauherad.kommune.no	FA - F40, TI - &58	23.01.2018

Rådmannens høringsuttalelse - Forvaltningsrevisjon om Midt-Telemark barneverntjeneste

– Rådmannen svarer med dette samlet for Sauherad og Bø kommune.

Rådmann støtter opp om de funn og konklusjoner rapporten viser. Det er behov for forbedringer både i vertskommune, samarbeidskommuner og barneverntjenesten. Fagrådet opplever rapporten som et godt verktøy til bruk i arbeidet med å få til nødvendige endringer.

Rådmannen vil påpeke noen opplysninger i rapporten som vi opplever som ikke riktige:

Side V: forste avsnitt: korriger til «*kommunen har fått vedtak om tvangsmulkt*» Kommunen har i brev fra Arbeidstilsynet fått vedtak om tvangsmulkt – ikke pålegg.
Side 5: avsnitt under tabell: her er det Sauherad og Bø som har betydelige høyere utgifter – ikke Nome.
Side 5: Riktig antall årsverk til bruk som hjemmekonsulent, miljøterapeut og COS-terapeut er 1,9 årsverk. Tredje siste linje må derfor rettes opp til 1,9 årsverk – ikke 2,5 årsverk
Side 6: tabell utvikling ansatte
2017 må rettes til: 19,2 hjemler, 15,8 på leder/saksbehandler, COS-terapeut 0,4
2016 må rettes til: leder/saksbehandler 13,1, COS-terapeut 0,4
2015 må rettes til : leder/saksbehandler 13,1, COS-terapeut 0,4
Det må deretter brukes oppdaterte tall i tekstdel etter tabellen, og videre i tekst ut over i rapporten. Blir et annet sammenligningsgrunnlag når antall årsverk/hjemler endres.
Side 7: kostnader sykefravær 2017: er det riktig med 1,9 mill? Fagrådet mener dette tallet er alt for høyt. I oktober/november lå sykefraværsutgiftene i barneverntjenesten for jan-okt/nov 2017 på ca. 750 000. Vi undrer oss derfor på om det kan ha økt til 1,9 mill i løpet av desember?
Tabell 3 , side 10: Rammene som er lagt inn som administrasjonsbudsjett stemmer overens med vedtak fra Tinget. Fordeling av regnskapstallene til Bø, Nome og Sauherad stemmer også helt med refusjonsoppsettet på det aktuelle år. Se tabell under hvor dette er satt opp.
Side 21: 3. avsnitt: korrigeres til « *I følge barnevernsleder opplever de ansatte det om tidkrevende å logge seg på systemene som gir tilgang til Kvalitetslosen*» Det er ikke selve påloggingen som tar tid – men opplevelsen av alle påloggingene.
Side 22: siste avsnitt – det stemmer ikke at barnevernstjenesten har flere fristoverskridelser i undersøkelsessaker 2017 enn tidligere. Tjenesten har hatt en nedgang i 2017. Barnevernsleder kan sende over oppdaterte tall.
Andre merknader:
Sauherad kommune har som vertskommunen ansvar for tett oppfølging av MT Barnevern. Det gjelder samla driftssituasjon generelt, og vurdering av avvik og tiltak spesielt. Det har over

Adresse: Idunsvoll 3, 3812 Akkerhaugen | Tlf.: 35957000 | Faks: 35957001
E-post: postmottak@sauherad.kommune.no | www.sauherad.kommune.no
Org.nr. 964963460 | Bankkonto: 2675.05.03216 | Bankkonto (skatt): 6345.06.08221

mange år vært spørsmål om ressurser og det er satt inn tiltak. Det er gitt informasjon til samarbeidskommunene v/økonomisjefene i forbindelse med budsjett og rammevurderinger/ konsekvensjusteringer. Vurderingen har vært at tiltak måtte være midlertidig, og ikke som en varig økning av ramma, fordi situasjon i MT barnevern måtte stabiliseres. En avventet bl.a. rapporter som skulle belyse situasjonen. De siste årene er det derfor også vært hyppigere rapporteringer fra vertkommunen til samarbeidskommunene. Det har vært både på tiltak og administrasjon. MT Barnevern har også vært tema i MT Rådet flere ganger de siste 4-5 år.

Det er i rapporten påpekt feil i fordelingsprosenter. Dette er gjort i tro om at det var riktig. Fordelingsprosentene fremgår av årlig refusjons-oppsett fra vertskommunen til deltakerkommunene. Dersom feil er det å betrakte som en inkurie.

Kostnader som er ført på feil funksjon og/eller på feil ansvar mellom administrasjon (vertkommunen) og tiltaksbudsjettet (alle tre kommunene), er kontert, attestert og anvist av to personer i tråd med internkontroll. Dersom dette er feil kan det ha gitt feil fordeling mellom kommunene sine kostnader.

Justert tabell 3, side 10:

	2015		2016		2017	
	budsjett	regnskap	budsjett	regnskap	budsjett	prognose
MTT vedtak	9 402 000	9 989 777	9 646 000	11 288 217	9 897 000	12 090 000
SK sine tall i budsjettet til virksomheten og som er vedtatt i kommunestyret gjennom budjsettbehandlingen og gjennom behandling av årsoppgjøret	9 402 000	9 989 777	9 646 000	11 288 217	9 897 000 000	
fordeling						
Bø	3 276 000	3 656 258	3 437 000	4 018 605	3 622 000	
Nome	3 660 000	3 826 085	3 756 000	4 391 116	3 791 000	
Sauherad	2 469 000	2 507 433	2 453 000	2 866 964	2 484 000	
Sum	9 405 000	9 989 776	9 646 000	11 276 685	9 897 000	
Diff	-3000	1	0	11532	0	

Med hilsen

Åse Egeland
rådmann

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og er derfor uten signatur.

Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring

Den praktiske gjennomføringen

Forvaltningsrevisjonen startet ved oppstartbrev til Sauherad, Bø og Nome kommune 11. september 2017. Vi hadde oppstartsmøte med Sauherad kommune 29. oktober.

Denne forvaltningsrevisjonen er basert på informasjon som er innhentet gjennom intervjuer med ansatte med ansvar for barnevern, gjennomgang av dokumentasjon om barnevernstjenesten, og dessuten gjennomgang av et utvalg barnevernssaker.

Innsamling og bearbeiding av data

Intervjuer

Vi har snakket med

- Rådmann for Sauherad og Bø
- Oppvekstsjef for Sauherad og Bø
- Helse- og omsorgssjef Nome
- Økonomisjef Nome
- Barnevernsleder i Midt-Telemark barnevernstjeneste

Vi har skrevet referat fra intervjuer som intervjuobjektene har godkjent. Vi brukte lydopptaker under intervjuene.

I tillegg har vi innhentet informasjon fra Regionssekretær i Midt-Telemark-samarbeidene og fra enhetsleder økonomi og personal i Sauherad kommune.

Dokumentasjon

Vi har gjennomgått følgende dokumentasjon:

- Rapportering fra barnevernstjenstesten til Fylkesmannen
- Tilsynsrapporter fra fylkesmannen og Arbeidstilsynet
- Budsjettsaker til Midt-Telemarktinget 2015-2017
- Tertialrapportering til Midt-Telemarkrådet 2015-2017
- Budsjettsaker Sauherad, Bø og Nome kommune 2015-2017
- Tertial -/kvartalsrapportering i Sauherad, Bø og Nome kommune 2015-2017
- Utvalg av rutiner for barnevernstjenesten

Vi har også gjennomgått regnskapstall fra kommunen og KOSTRA-statistikk for 2016 om barnevern.

Mappegjennomgang

Vi har gjennomført en begrenset mappegjennomgang. Mappegjennomgangen ble gjennomført høsten 2017. Utgangspunktet for kontrollen var innkomne meldinger 2017 og barn med hjelpetiltak og barn under omsorg høsten 2017. Sakene er valgt tilfeldig ut fra lister over innkomne meldinger og lister over barn med tiltak/ under omsorg. Per 1. juli hadde barneverntjenesten 91 barn med hjelpetiltak og 56 barn under omsorg. Barnevernstjenesten hadde fått 93 meldinger. Vi har gjennomgått mappene til 28 barn. I 11 av sakene har vi undersøkt vurdering og undersøkelse av bekymringsmeldinger. Barnevernstjenesten fikk 197 meldinger og påbegynte 136 undersøkelser i 2017. I 6 saker har vi undersøkt enkeltvedtak om hjelpetiltak og tiltaksplaner, og i 11 saker har vi undersøkt omsorgsplaner, og antall fosterhjems- og tilsynsbesøk. Barnevernstjenesten hadde 61 fosterbarn ved utgangen av året. Vi har sett etter om barns medvirkning er dokumentert i alle de 28 sakene. Vår innsynsrett er hjemlet i kommuneloven § 78 nr. 6, og mappegjennomgangen er gjennomført i samsvar med reglene om taushetsplikt og reglene i personopplysningsloven.

Meldingssakene er tilfeldig utvalgt fra liste over innkomne meldinger i 2017. Tiltakssakene er tilfeldig utvalgt fra lister over barn med tiltak og eller som var under omsorg høsten 2017.

Våre funn underbygger i stor grad barnevernets egne statistikker og beskrivelser. Selv om vårt utvalg er for lite til å alene beskrive barnevernets saksbehandling, mener vi det er stort nok til at det sammen med statistikker og intervjumateriale gir et godt og riktig bilde på saksbehandlingen.

Pålitelighet og relevans

Forvaltningsrevisjonsprosjekter skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er relevant og pålitelig. Pålitelighet handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig, og at en skal kunne få samme resultat dersom undersøkelsen gjøres på nytt. Vi mener at informasjonen i rapporten er pålitelig fordi den er verifisert gjennom referater og gjennom høringsprosessen.

Relevans handler om at en undersøker de forholdene som problemstillingene skal avklare. Vi mener vi har undersøkt det som er relevant for å besvare problemstillingene.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området, jf. forskrift om revisjon § 7. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon[10].

RSK 001 krever at forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres. Kvalitetssikring skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Telemark kommunerevisjon IKS har utarbeidet et system for kvalitetskontroll som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetskontroll – *ISQC 1 Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og begrenset revisjon av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester*. Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetskontrollsystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

[10] Gjeldende RSK 001 er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre med virkning fra 1 februar 2011, og er gjeldende som god kommunal revisjonsskikk. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder som er fastsatt av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

Sauherad kommune

Rådmannen

Bø og Sauherad Kontrollutvalgene i Nome

Deres ref:	Vår ref:	Saksbehandler:	Arkivkode:	Dato:
	17/461-20	Beate Darrud, 95800076 beate.darrud@sauherad.kommune.no	FA - F40, TI - &58	15.08.2018

Forvaltningsrevisjon del 1 Midt-Telemark barneverntjeneste - plan for oppfølging

– Kontrollutvalgene i Nome, Bø og Sauherad fattet i felles kontrollutvalgsmøte 26.02.18 vedtak om følgende:
Sauherad, Bø og Nome bør i felleskap avtale rutiner som sikrer at Midt-Telemark barneverntjeneste:
· har realistiske budsjett,
· rapporterer på budsjett og økonomi slik kommuneloven krever, og
· har hensiktsmessige fordelingsnøkler.
Sauherad, Bø og Nome bør hver for seg:
· sikre at kommunens budsjett for administrasjon av barnevernstjenesten og for barnevernstiltak er realistiske.
Sauherad som vertskommune bør:
· sikre at barnevernstjenestens budsjettforslag er realistiske og at regnskap blir riktig ført, fordelt og rapportert,
· sikre at barnevernstjenestens rapportering til samarbeidskommunene om utgifter til barnevernstiltak er korrekt,
· etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og
· etablere ytterligere tiltak for å sikre at barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.
Rådmannen bes komme tilbake til kontrollutvalget med en skriftlig plan for tiltak som settes i gang for å følge opp vedtaket og rapportens anbefalinger i utvalgets septembermøte 2018.
Senest i kontrollutvalgets første møte i 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Kommunene har jobbet med å følge opp rapportens vedtak og anbefalinger, særlig fagrådet har hatt stort fokus på dette.
Nedenfor beskrives punkt for punkt hvordan en ser for seg å jobbe framover med oppfølging samt beskrivelse av iverksatte tiltak.

1. **Sauherad, Bø og Nome bør i felleskap avtale rutiner som sikrer at Midt-Telemark barneverntjeneste:**
   · har realistiske budsjett,
   · rapporterer på budsjett og økonomi slik kommuneloven krever, og
   · har hensiktsmessige fordelingsnøkler.

Tiltak iverksatt:
Det ble i vinter er satt ned en arbeidsgruppe som skulle se på økonomirutinene i Midt-Telemarksamarbeidene. Arbeidsgruppa har bestått av Roar Lindstrøm, Nome kommune, og Hanne Winberg, Bø kommune og Sauherad kommune. Gruppa har levert sitt bidrag, og Midt-Telemark rådet fattet vedtak om nye rutiner i møte 15.06.18. (se vedlegg)
Vedtak i Midt-Telemarkrådet:
Midt-Telemarkrådet vedtek budsjett- og økonomirutiner for Midt-Telemarksamarbeidene slik det kjem fram i vedlegg til saka med verknad frå 1. juli 2018.
Midt-Telemarkrådet vedtek å avvikle gjeldande rutinehandbok med unntak av dei delene som omtaler fordelingsnøklar, vertskommunekostnader og fellesinvesteringar med verknad frå 1. juli 2018.

2. **Sauherad, Bø og Nome bør hver for seg:**
   · sikre at kommunens budsjett for administrasjon av barnevernstjenesten og for barnevernstiltak er realistiske.
   Tiltak iverksatt:
   Som beskrevet under punkt 1, er det vedtatt nye økonomirutiner som skal sikre dette.

3. **Sauherad som vertskommune bør:**
   · sikre at barnevernstjenestens budsjettforslag er realistiske og at regnskap blir riktig ført, fordelt og rapportert
   · sikre at barnevernstjenestens rapportering til samarbeidskommunene om utgifter til barnevernstiltak er korrekt,
   Tiltak iverksatt:
   - om beskrevet under punkt 1, er det vedtatt nye økonomirutiner som skal sikre dette.
   - Tolk og advokat har vært feilført på klientbudsjettet. Dette ble endret umiddelbart etter at forvaltnignsrapporten ble lagt fram, slik at tolk og advokater nå blir regnskapsført på administrasjons-budsjettet med refusjon fra kommunene.

   · etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og
   · etablere ytterligere tiltak for å sikre at barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.

   Internkontroll og avvikssystem
   Ansatte i barnevernstjenesten har kommet godt i gang med å sende tjenesteavvik, dette ble tatt i bruk fra 01.03.18 Det har pr 15.08.18 blitt sendt 53 tjenesteavvik. De fleste avvik skal løses på enheten, men noen avvik bør løftes opp til Fagråd for å finne løsninger. Andre avvik går på samarbeidet med andre tjenester i kommunene, og det må lages rutiner for hvordan disse skal følges opp.
   Tiltak høsten 2018:
   - Utarbeide et «flytskjema» for oppfølging av interne avvik. Avvik kan følges opp på teamet, av ledergruppen, av fagrådet eller et kommunalt kvalitetsutvalg.
   - Oppfølging av avvik er fast post på personalmøtet. Dette tiltaket skal sikre forankring hos de ansatte.
   - Helse- og omsorgstjenesten i Nome har etablert et kvalitetsutvalg. Fagrådet skal vurdere om sektorovergripende avvik kan følges opp etter samme modell. Oppfølging av avvik kan bidra til endring av rutiner og/eller tydeligere ansvars- og oppgavefordeling mellom de samarbeidende tjenestene

   Sikre saksbehandling i samsvar med lovkrav
   Internkontrollen på Undersøkelse og Fosterhjem er etablert, og har fungert. Tiltaksteamet

har hatt rutiner for internkontrollen, men dette har ikke fungert. Denne rutinen er nå evaluert og tilpasset mer hvordan teamet jobber. Den nye rutinen er satt i verk.
Tiltak iverksatt
- Barnevernleder har avsatt fast tid for gjennomgang med teamleder for å sikre at rutinen følges.
- Det er iverksatt et system for internopplæring 1g/mnd., og dette er obligatorisk for alle ansatte. Tema for opplæring velges ut på bakgrunn av innmelde avvik, og feil som oppdages av barnevernleder i forbindelse med godkjenning av vedtak. Høsten 2018 er det planlagt opplæring på registrering i Familia(nytt fagsystem), lovhjemler etc ift saksgangen i barnevernet, emner fra forvaltningsloven og rutiner og avviksregistrering.
- Nytt fagsystem er bedre tilpasset saksbehandlers oppgaver i barneverntjenesten, og har systemer som skal sikrer oppfølging av lovkrav.

Sikre nødvendig tid til saksbehandling
Tiltak iverksatt:
- Nytt fagsystem
- Elektronisk arkiv
- Digital post/svarUt
- Ombygging av lokaler
- Styrket bemanning
- Interne møter - Frigjøring av tid og tydeliggjøring av formål: Antall interne møter og møtehyppighet er redusert, og alle treffpunkt har et klart formål.
- Veiledning til ledere og utvalgte ansatte
- Kartlagt tverrfaglige møtearenaer der barneverntjenesten inngår.
- Økt bruk av konsultasjonsteam ute i de tre kommunene
- Ansatte har økt fokus på handlingsveilederen «Barn som bekymrer», noe som bidrar til tiltak på lavest mulig omsorgsnivå
- Utarbeidet nytt meldeskjema, og faste maler for innhenting av informasjon fra ulike tjenester ifm med en undersøkelsessak

Sikre barns medvirkning
Barneverntjenesten har hatt jevnlige samtaler med barn, men dette har tidligere ikke vært godt nok dokumentert.
Tiltak iverksatt:
I fagsystemets mal for vedtak er det nå lagt inn et punkt om barnets mening, slik at dette skal synliggjøres bedre. I barnevernloven er dette nå også lovfestet.

Vedtak ved henleggelse av undersøkelse
I 2017 kom en lovendring hvor alle undersøkelser skal henlegges med vedtak.
Tiltak iverksatt:
Barneverntjenesten har endret rutinene sine, slik at alle undersøkelser henlegges nå i vedtaks form og ikke ved beslutning.

Fristoverskridelser på undersøkelse
Barneverntjenesten har hatt utfordringer med fristoverskridelser på Undersøkelse, og da spesielt i perioder med økning av saker. De ansatte følges tett opp ifht at det ikke skal være fristoverskridelser. Både leder, nestleder og teamledere har fokus på dette.
Tiltak iverksatt:
- Tiltak for dette er skissert over. Barnevernsleder har fast gjennomgang med teamleder, slik at en kan fange opp fristoverskridelser før rapportering. Det er

teamleder som igjen er tett på den enkelte saksbehandler. Barnevernleder har tydelig kommunisert til alle ansatte at fristoverskridelser vil bli fulgt tett opp.
- Det er slik at det nye fagsystemet varsler om fristoverskridelser, tiltaksplaner som mangler osv. Dette kommer også opp på nøkkeltall, som alle saksbehandlerne har fått beskjed om å gå inn på, evnt. korrigere det som er mangler. Dette skal gjøres de siste dagene i måneden. På tiltaksteamet er det bestemt at hver saksbehandler henter ut nøkkeltall hver mnd, som leveres til teamleder og barnevernsleder for kvalitetssikring.

Tiltak høsten 2018:
- Barneverntjenesten ser også på organiseringen av tjenesten, og om det er mer hensiktsmessig å organisere på en måte hvor teamen jobber mer sammen. Teamene bør være mer knyttet til kommunene Nome og Bø/Sauherad, slik at de kan bygge et nettverk med andre tjenester i kommunene. En endret intern organisering vil kunne gi bedre overganger og en mer robust og fleksibel tjeneste som kan håndtere variasjon i saksmengde.
- Utarbeide en beredskapsplan Beredskapsplanen skal blant annet inneholde hvordan man skal løse utfordringene i de periodene det er en stor økning av saker, og slik sett bedre sikre at ikke saker blir liggende over fristen.

Tiltaksplaner

Det har vært store utfordringer med at alle barn i barneverntjenesten har en tiltaksplan, og at tiltaksplanen evalueres hver 3 måned. Det nye fagsystemet som ble tatt i bruk februar 2018,gjør det enklere å evaluere tiltaksplanene, og det er lettere å følge med på sakene. Tiltaksteamet lager en plan for når alle barna skal ha tiltaksplanen. Rutinen er endret slik at tiltaksplanene skal evalueres med jevne mellomrom, og at ny evaluering planlegges ved hver evaluering.

Tiltak iverksatt:
- Teamleder henter ut rapport og følger opp den enkelte ansatte. Teamleder følges igjen tett opp av barnevernleder

Tiltak anbefalt:
- Tiltaksplaner skal ha målbare mål, og tiltak skal systematisk evalueres. Det er kvalitetsforskjeller mellom saksbehandlere, både når det gjelder utarbeidelse og system for oppfølging av tiltaksplaner. Alle barn i MT skal ha en tiltaksplan, og alle planer skal evalueres hver 3 mnd. MT barnevern skal sikre høy kvalitet og gode rutiner, gjennom bruk av «best practice» ved drøft i eget team og som årlig tema i refleksjon, internopplæring og planleggingsdager.

Fosterhjemsoppfølging

Forvaltningsrapporten viser at mange fosterfamilier har ikke fått den oppfølgingen de har krav på med fire lovpålagte fosterhjemsbesøk i året.

Fosterhjemsteamet jobber med å lage en plan for at alle fosterfamilier skal få den oppfølgingen de har krav på.Her vurderes det også om annen organisering av tjenesten bedre sikrer at fosterhjemmene får sine lovpålagte besøk. Avgjørelse om evt ny organsiering av tjenesten forventes avgjort i løpet av høsten 2018.

Tiltak iverksatt:

Her gjelder de samme tiltakene som er skissert over, både ift annen organisering av tjenesten og tiltak beskrevet under overskriften tiltaksplaner.

Kvalitet på drøfting
Barneverntjenesten har behov for drøftinger av saker i teamene, da det er store avgjørelser som skal tas. Det jobbes med å effektivisere disse drøftingene, og de ansatte må være godt forberedt før de presenterer saken i drøftingsmøtet.
Tiltak iverksatt:
Saker skal meldes inn i forkant av drøftingsmøtene, den som melder saken skal ha forslag til løsning, og hvert team skal ha drøftinger en halv dag pr uke. Dette er iverksatt fra våren 2018.

Internopplæring
Tiltak iverksatt:
Et system for internopplæring er på plass fra 01.01.18. Det er utarbeidet et årshjul med faste tema. Noen av temaene er tenkt tatt opp hvert år, mens andre fagtema vil fortløpende bli satt opp ut fra nye lovkrav og behov identifisert gjennom blant annet innmeldte avvik.

Etisk refleksjon
Tiltak høst 18/vår 19:
- Iverksette systematisk etisk refleksjon etter modell fra helse og omsorg. Det er avholdt et planleggingsmøte. En arbeidsgruppe bestående av ansatte i barneverntjenesten, og utvalgte fagpersoner fra helse i de tre(to) kommunene skal jobbe frem en langsiktig plan for gjennomføring av dette tiltaket.

Fagrådet
Fagrådet vil fortsatt ha en hyppig møtefrekvens med månedlige møter, for å sikre at nødvendige tiltak iverksettes og gjennomføres. Rådet har fokus på lederutvikling, og har søkt OU-midler til å leie inn veileder på dette området.

Med hilsen

Beate Darrud
Kommunalsjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og er derfor uten signatur.

Sauherad kommune

Rådmannen

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Postboks 4
3833 BØ I TELEMARK

Deres ref:	Vår ref:	Saksbehandler:	Arkivkode:	Dato:
	17/461-26	Beate Darrud, 95800076 beate.darrud@sauherad.kommune.no	FA - F40, TI - &58	12.08.2019

Tilbakemelding til kontrollutvalg på effekt av tiltak knyttet til forvaltningsrapport del 1

– Kommunestyrene i Nome, Bø og Sauherad har gjort vedtak om følgende:
Sauherad, Bø og Nome bør i felleskap avtale rutiner som sikrer at Midt-Telemark barneverntjeneste:
· har realistiske budsjett,
· rapporterer på budsjett og økonomi slik kommuneloven krever, og
· har hensiktsmessige fordelingsnøkler.
Sauherad, Bø og Nome bør hver for seg:
· sikre at kommunens budsjett for administrasjon av barnevernstjenesten og for barnevernstiltak er realistiske.
Sauherad som vertskommune bør:
· sikre at barnevernstjenestens budsjettforslag er realistiske og at regnskap blir riktig ført, fordelt og rapportert,
· sikre at barnevernstjenestens rapportering til samarbeidskommunene om utgifter til barnevernstiltak er korrekt,
· etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og
· etablere ytterligere tiltak for å sikre at barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.

Kommunene har jobbet med å følge opp rapportens vedtak og anbefalinger, og ga sommeren 2018 kontrollutvalgene i Nome, Bø og Sauherad en tilbakemelding på iverksatte tiltak og videre oppfølging. Viser til vedlagte notat datert 15.08.18 som fulgte saken til kontrollutvalgene. Dette notatet beskriver en rekke iverksatte tiltak.
Delrapport 1 tok for seg 2 områder:

1. **Økonomi, realistiske budsjett, rapportering, regnskapsføring:**
   · har realistiske budsjett,
   · rapporterer på budsjett og økonomi slik kommuneloven krever, og
   · har hensiktsmessige fordelingsnøkler
2. **Etablere internkontroll som sikrer at kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og etablere ytterligere tiltak for å sikre at barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.**

Effekt av iverksatte tiltak på punkt 1:
Midt-Telemark rådet fattet vedtak om nye rutiner budsjett- og økonomirutiner for Midt-Telemarksamarbeidene. Disse gir tydelige føringer for budsjett- og rapporteringsprosessene. Utgifter som før var feilført er rettet opp, noe som gir et riktigere bilde av tallene på både administrasjonsbudsjettet og tiltaksbudsjettene. Økonomi er fast tema på de månedlige fagrådsmøtene, og her blir man enig om endring i bruk av ressurser. Rådmennene informeres også fortløpende ved større endringer. Det er de siste årene gjort flere nye tilsettinger; endringer i form av at vikariater er erstattet med faste stillinger, og nye tilsettinger grunnet naturlig avgang. Det er nå en god og omforent oversikt over behov i administrasjonsbudsjettet, noe som gjør at det legges realistiske budsjett. Tiltaksbudsjettene vil være mer utsatt for uforutsette saker i løpet av året, men her har tjenesten og fagrådet god oversikt over de største driverne.

Effekt av iverksatte tiltak på punkt 2:
Det er iverksatt mange tiltak på dette punktet; noen tiltak gir umiddelbar effekt mens andre må jobbes med over tid. En går ikke her inn på hvert enkelt tiltak. En samlet vurdering av alle disse tiltakene er at det er en stor forbedring i hvordan kommunen utfører oppgavene i samsvar med barnevernloven, og hvordan barneverntjenesten utfører sine arbeidsoppgaver i samsvar med barnevernloven.
Barneverntjenesten sender hvert halvår en rapport til Fylkesmannen i Vestfold og Telemark. Denne rapporten beskriver tjenestens arbeid; fristoverskridelser, tiltaksplaner, oppfølging av fosterhjem, evalueringer mm. Her viser de to siste halvårsrapportene en stor forbedring, og fylkesmannen har gitt tilbakemelding i møter med barnevernleder og kommunalsjef om at de er fornøyd med det arbeidet og den innsatsen som er lagt ned.
Det brukes mye tid på kompetanseheving og oppfølging av de ansatte, slik at de skal bli trygge og gode i sitt arbeid. Her kan nevnes internopplæring, fortløpende veiledning, ekstern veiledning, oppfølging av avvik, deltakelse i tjenestestøtteprogrammet mm.
Som et ledd i å få bedre flyt i saksgang, samt gjøre tjenesten mindre sårbar, er tjenesten fra 01.08.19 omorganisert fra tre team til to avdelinger. En avdeling skal primært jobbe mot Nome, mens den andre primært skal jobbe mot nye Midt-Telemark kommune. Dette vil også styrke kontakten og det tverrfaglige samarbeidet ut i kommunene.
Det har også de to siste årene vært en markant nedgang i sykefravær, som igjen gir bedre kvalitet på arbeidet i tjenesten.
Fagrådet sin vurdering av Midt-Telemark barneverntjeneste er at tjenesten nå er stabilisert, og at manglene som er omtalt i forvaltningsrapporten er rettet opp.

Med hilsen

Beate Darrud
Kommunalsjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og er derfor uten signatur.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

9Arkivsak-dok. 18/05340-5
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	19.09.2019

Henvendelse av 09.08.2019 Tamender

Forslag fra sekretariatet:
Ingen forslag til vedtak

Bakgrunn for saken:
Sekretariatet har mottatt en henvendelse til kontrollutvalget av 09.08.2019 fra Elizabeth Bjørsland angående Tamender i Nome kommune. Henvendelsen er tatt opp med leder av kontrollutvalget, som ønsker at saken blir lagt fram for kontrollutvalget for vurdering av behandling.

Saksopplysninger:
Henvendelsen av 09.08.2019 med vedlegg legges frem for kontrollutvalget i denne saken.

Vurdering fra sekretariatet:
Kontrollutvalget får lagt frem henvendelsen av 09.08.2019 vedrørende tamender. Kontrollutvalget velger behandling av saken i møtet, etter fremlegging av saken.
Kontrollutvalget kan velge om dette skal være en sak som kan være innspill til bestilling av risiko og vesentlighetsvurdering av forvaltningsrevisjon for 2020-2024.

Vedlegg:
- henvendelse av 09.08.2019 Tamender
- innhold henvendelse av 09.08.2019 – tamender
-vedlegg 1 til 19

Til:
Temark IKS
postsboks 4
Helland Tunet
3833 Bø i Telemark
v/Marianne Lundeberg

Fra:
Elizabeth Bjørsland
Lannavegen 51
3830 Ulefoss

09.08.2019

VEDRØRENDE ANDE PROBLEMATIKK I NOME KOMMUNE:

Jeg har lest det du har sendt meg vedrørende spørsmål om tam ender i Nome.

Tam ender problematikk har vart siden 2014 når det ble satt ut veldig mange ender i Nome og i Skien.
Tilsammen frem til i dag er det over 22000 tam ender satt ut i forskjellige vann både i Skien og i Nome. Cappelen har også i år satt ut tam ender, norske tam ender. De har ikke lov til dette. Saken er under behandling i NOF telemark og NOAH.
Vi har dokumentert foringstasjon på diverse vann hvor fuglene er satt ut i.

Det står at dere ønsker å vite Kommunens rolle overfor miljødirektoratet, mattilsynet og kommunale matstasjoner.
Jeg ser på svaret fra kommunen at mye av dette ikke er besvart og mye er uteblitt.
Kommunen har siden før 2012 tillat Cappelen Skoger å sette ut ender til jakt formål. Dette har ikke alltid blitt gjort etter reglene når det gjelder dette.
Når vi ble kjent med at disse tam ender var her pga utsettingen(fikk beskjed via NOF) kontaktet vi kommunen og viltnemnda. Kommunen og viltnemnda nevnte aldri noe om at Cappelen eller Løvenskiold hadde satt ut ender. Nei de bare konkluderte med at det var pga at vi matet fuglene at det ble så mange og at de kom ut i veien for å få mat fra oss.

Fra 2014 til 2018 hadde vi vår egen matstasjonen nede ved vannet på Lanna. Vi matet IKKE nede på Øra eller på Ulefoss.

Så hvorfor kom alle disse ender opp til butikkene? Hvorfor satt de i veien der nede også? Hvorfor søkte de ly i miljøet rundt stranden og i Ulefoss?

Det var ingen som stilte spørsmål til dette. Det var bare matstasjonen på Lanna som var problemet.

Det var Robert Hansen, NRK, som stilte de spørsmålene. Han kontaktet meg.
11.11.2017 kom denne saken i dagsrevyen kl 19. Og svaret fra Vibeto viser holdningen til kommunen. Mennesker som har kunnskap om fuler forstår at matingen ikke er årsaken til fuglenes adferd.
Men kommunen forsatte slik som før.
Kommunen eller viltnemnda har aldri kommet med korrekt informasjon om saken til media. Til og med når de ble konfrontert unlot de å komme med rett informasjon.

Lokal avisen Kanalen skrev en artikkel «Ikke mat endene» med uttalelse fra kommunen. Dette var starten på desinformasjon til medborgere og heksejakt mot oss. Vi ble holdt ansvarlig for endenes problematikk.
Det oppsto også en facebook side laget av Kai Stoa. Han var med på møter med kommunen når de skulle løse Lanna problematikken.
Jeg anmeldte Kanalen til PFU. Men skade mot oss var gjort. En oppfølgings artikkel med en unnskyldning hjalp ikke. Kommunen gikk aldri ut med informasjon at det var Cappelen som hadde satt ut disse ender og at de var tamme fra før.
Kommunen prøvde å stoppe mating ved å innføre matingforbud via politivedtekter. Dette ble stoppet av NOAH, Dyrenes Rett, NOF telemark, miljødirektorat og stortingsrepresentant Arne Nævra.
At kommunen gikk så langt med dette er misbruk av tjenesten.

Viltnemnda og Øystein Saga, Sondre Melås, Kristen Arvesen Nesheim, og mange andre er ikke for mating eller tilsyn av disse endene .
Det er veldig mange av endene igjen. Som du ser i mine email med kommunen så vil de ikke fuglenes beste.

Hvis ikke NRK hadde vært med i møte med kommunen vedrørende Kiwi endene ville ikke kommunen gått med en matstasjon. Matstasjon som var tildelt oss var ikke mulig å bruke den vinteren fordi ingen ville måke og rydde plass til oss. Så vi måtte finne et annet sted.

Kommunen har tatt stilling til at de ikke mater tam ender eller andre fuglearter. De har tatt stilling til at Øra som er faktisk en fuglereservat ikke skal ha tilsyn. De har tatt stilling til at Øra, Lanna og resten av kommunen ikke skal forholdet seg til fugler eller andre dyr.
Øra er nå en plass hvor mange biler stopper, hvor mange kommer for å lufter hundene sine. Noe som skremmer fuglene vekk.
De har ikke hatt tilsyn med Øra på mange år.
De har tatt stilling til at vi er årsaken til at fuglene har blitt tamme,og at vi skal forfølges pga dette.
Ingen kommentar fra ordføreren når jeg snakket med henne. Ingen kommentar utover kiwi ender fra Kirsti Arvesen Nesheim og ingen plan fra Øystein Saga eller andre. Se vedleggene.

Jeg håper at dere kan ta tak i dette.

Oppsummering:

Ender i Nome.

Det er ca 300 stk ringmerkede og tam ender i Eidselva og nede på Øra. Noen er registrert.
Vi følger endene og andre fuglearter tett. Vi samarbeider med andre i NOF telemark for dette.

Vi har gitt beskjed til kommunen at det vil forsatt være et problem til vinteren fordi endene(se vedleggene) trekker forsatt opp til sentrum.

Det har blitt roligere i sommer men de har begynte å trekke tilbake nå.

Vi ønsker en lang brygge fra Øra rasteplass. Der vi forer nå er det kort vei ned til vannet og er egnet til en lang brygge. Dette kan brukes vinter som vår.

Dette vil gi turister, medborgere og andre tilgang til å nytte det flotte

fuglelivet som er på Øra. Det vil også gi de i NOF og andre fugl interesserte mulighet til å ta bilder og observasjon. Det vil gi oss som mater også anledning til å gi mat og føre tilsyn på forsvarlig måte.

Dette har vi presentert til kommunen uten å få medhold.
Dette vil gi kommunen et bedre rykte og vil øke turist tilstrømming.

Vi har mange som stopper hos oss for å låne vår brygge for nettopp dette.
Jeg håper at dere tar tak i dette og at dette kan komme på banen før vinteren.

Med vennlig hilsen

Elizabeth Bjørsland

Elizabeth Bjørsland

Til:
Temark IKS
postboks 4
Helland Tunet
3833 Bø i Telemark
v/ Marianne Lundeberg

Fra:
Elizabeth Bjørsland
Lannavegen 51
3830 Ulefoss

09.08.2019

Innhold:

1. Hovedbrevet ,Vedrørende ande problematikk i Nome Kommunen
2. vedlegg 1, avis artikkel i Kanalen , april 2015
3. vedlegg 2, NOF telemark uttalelsen
4. vedlegg 3 , NRK artikkel på NRK nettsiden, Robert Hansen
5. vedlegg 4, avis artikkel i Varden
6. vedlegg 5, NRK artikkel
7. vedlegg 6, NRK artikkel
8. vedlegg 7, email fra Ole Bjørn Bårnes
9. vedlegg 8, email fra Cappelen
10. vedlegg 9, email fra Kirsti Arvesen Nesheim
11. vedlegg 10, email fra Kirsti Arvesen Nesheim
12. vedlegg 11, email til Kirsti Arvesen Nesheim og fra Øystein Saga
13. vedlegg 12, email fra Øystein Saga
14. vedlegg 13, email til Øystein Saga
15. vedlegg 14, email Nesheim/Saga/ meg
16. vedlegg 15, email til Øystein Saga
17. vedlegg 16, email svar til Øystein Saga
18. vedlegg 17, NOF sentralt uttalelsen.
19. vedlegg 18, NOF uttalelsen om måker
20. vedlegg 19,uttalelsen fra miljødirektoratet

april 2015

Vedlegg 1

ELDRE NYHETER (/ARKIV) 4 years ago

And-erledes skilting på Lanna

Slik Kanalen skrev torsdag, har en flokk ender skapt trafikkproblemer på Lanna de siste ukene. Fuglene oppholder seg gjerne i kjørebanen og sperrer tidvis trafikken på Fylkesveg 359. Nå har noen sørget for en and-erledes skilting i området.

Tor Espen Simonsen (tekst og foto)

I begge kjøreretninger er det hengt opp "fare for and"-skilt.

De "private" skiltene advarer bilførerne om hva som møter dem lenger fremme. Men fortsatt vil det være slik at man må vente på "grønn and" før man kan passere Aaheim brygge.

Kanalen presiserer at det ikke er gruppen som mater ender langs Eidselva som har hengt opp de uautoriserte andeskiltene.

Det var i torsdagens Kanalen at både Viltnemda og kommunens miljørådgiver frarådet mating av endene på Eidselva. Naboer avisa har vært i kontakt med opplyser også at matingen fører med seg rotter og måker som er til sjenanse.

I tillegg er flere ender drept i møte med biltrafikken på stedet.

— denne artikkelen er ikke lengre i arkiven.

— denne artikkelen ble tatt inn til PFU av meg.
jeg anmeldte, journalisten og avisen.

Fra torsdagens Kanalen.

"Landavegen"

Lannavegen (Fylkesveg 359) er en av de mest trafikkerte fylkesveiene i Telemark, og hovedvei til Lunde - et tettsted med nær 3000 innbyggere.

Vegsjef i Telemark, Kjell Solheim, sa til Kanalen denne uka at dette er første gang han hører om et slikt trafikkproblem.
- Umiddelbart må jeg si at det er litt morsomt å bli spurt om en så uvanlig utfordring i forbindelse med trafikksikkerhet, sa han og la til:
- Men jeg ser helt klart at dette kan være et problem. Det er en vanlig reaksjon å bremse opp for å unngå påkjørsel av dyr, og dette kan helt klart skape situasjoner i trafikken. Det er litt vanskelig å se for seg hva vi kan gjøre. Hvis dette handler om fóring av endene, vil jeg ta det opp med andre myndigheter og etater, forklarte Solheim.

Hva Solheim mener om den uautoriserte skiltingen langs samme vei, har lokalavisa ikke tatt rede på.

Saken fortsetter under bildet.

Oppfordrer til å stanse matingen

Leder i Viltnemda i Nome kommune, Hans Arne Vibeto, sier det ikke er noen grunn til å mate endene på Lanna.

- Slik fóring liker jeg ikke i det hele tatt. Ville dyr greier seg selv, uten å få mat, understreker Vibeto. Uten matingen ville endene vært mer spredd og mindre i antall, mener han:

- Endene lærer seg at her er det mat, og det sprer seg til nye generasjoner. Da vil problemet bare eskalere. Dette er sikkert godt ment, men jeg vil oppfordre til å slutte med dette utover sommeren og høsten. Store konsentrasjoner av dyr, kan påvirke økosystemet rundt og gi problemer.

En leser opplyser til Kanalen at det dreier seg om rundt 10 personer som mater endene regelmessig i området.

Vedlegg 2

Norsk Ornitologisk Forening

Kontakt oss

Organisasjonen
Bli medlem
Nyhetsskriv
Kalender
Om NOF
Fylkesavdelinger
Jentegruppa
Sekretariatet
Komiteer
Fuglevennen
Årsmøtet
Sentralstyret
Fond
Fuglevakta

Fuglekunnskap

Prosjekter

Naturforvaltning

Internasjonalt

Storspove
Årets fugl 2019

Stokkender til besvær

Av Lasse Bjørn Nilssen og Runa Kristine Bergby (22.11.2017)

De siste ukene har vi både sett og lest om flere sider rundt utsettingen av oppdrettsender i media. Det store engasjementet i høst startet med Nome Kommunes forbud mot mating av ender. Videre har dette ført til debatter på sosiale medier. NOF avd. Telemark setter pris på engasjementet, men vi har valgt ikke å kommentere diskusjonene da dette ofte kan føre til misforståelser. Det betyr ikke at vi ikke jobber med saken. NOF avd. Telemark har i samarbeid med NOF sentralt (som innehar den faglige kompetansen) i lengre tid engasjert oss i å få stoppet utsettingen av stokkender. I disse dager sender vi også, i samarbeid med NOF sentralt, brev til Politidirektoratet for å stoppe forbudet mot mating av ender. (Se link til skrivet nederst i artikkelen). Kopi av brevet sendes også til Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Telemark, Fylkeskommunen, Mattilsynet og media.

Bakgrunn og fakta

NOF (Norsk Ornitologisk Forening) avd Telemark har bedt om at all import og utsetting av tamme ender for jakt, stoppes. Det er flere uheldige sider ved denne jaktformen.

Stokkanda (Anas platyrhynchos) er en kystbunden overflatebeitende sjøfugl og en våtmarkstilknyttet fugleart som tilhører andefamilien. Levetid i naturen er 5-10 år. Den livskraftige bestanden av ville stokkender i Norge er på mellom 43.000 -75.000 par.

Utsetting av oppdrettsender fra Sverige har pågått i noen år, og i Telemark er godseier Løvenskiold den største importøren, med ca 22.000 ender i perioden 2015-2017. Godseier Cappelen på Ulefoss importerte ca 600 ender.

Det er uvisst hvor mange ender som blir skutt under denne formen for jakt. Noen tall har kommet frem, og det antas at det skytes ca ¼ av disse i løpet av høsten. Dvs. at ca 5500 av de utsatte endene er skutt de siste tre årene.

16.500 oppdrettsender kan ha blandet seg med den norske villbestanden. Av disse har nok en god del sultet i hjel, omkommet av naturlige årsaker, tatt av predatorer, feilernært, blitt skutt av andre jegere, frosset i hjel osv. Høy dødelighet reduserer risikoen for negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet, men det er sannsynlig at endene lider før de dør. Det er ikke mulig å konkludere med hvor mange ender som lever pr. d.d. av de 16.500 som ikke har blitt skutt under plattformjakten.

For første gang i år, ble det innført ringmerking av de 8600 andekyllingene som ble satt ut i Løvenskiold og Cappelens vann. Det vil kunne gi oss informasjon om hvor mange som har overlevd årets jakt, hvor de trekker, og om de etablerer seg med den norske villbestanden. NOF Telemark frykter først og fremst påvirkning/forringing av det genetiske arvematriale til den ville stokkand-bestanden.

Hva skal til for at utsettingen stoppes?

Miljødirektoratet ba om en fyldig rapport som beviser uheldige konsekvenser rundt utsetting av oppdrettsender, før en ny vurdering tas. Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) har i juni 2017 avgitt rapporten om import og utsetting av endene, og har kommet frem til følgende:

"VKM konkluderer at høy tetthet av utsatte ender vil føre til økt tilførsel av næringssalter som kan ha negativ innvirkning på vannkvalitet. Alvorlighetsgraden vil være stedsavhengig og øker med antall fugler som settes ut, og med antall år på rad med utsettingen i ett og samme vann. Import og utsetting av ender fra Sverige gir risiko for å innføre en rekke sykdommer, som fugleinfluensa (HPAI) og Newcastle disease (ND), og introdusering av nye sykdommer øker med antall fugler som importeres". Og videre:
«*Import og utsetting av svenske stokkender til jaktformål kan ha uheldige følger for norsk biologisk mangfold, vannkvalitet og for endenes helse og velferd. Jo flere ender vi setter ut, desto større er sannsynligheten for negative konsekvenser.*»

Med denne konklusjonen fra VKM håper NOF Telemark at importen av ender for utsetting til jakt i Norge stoppes umiddelbart.

Kartlegging av stokkender

NOF Telemark ønsker å kartlegge hvor mange av årets ringmerkede ender som sprer seg til åpent vann utover vinteren. Vi oppfordrer alle til å telle stokkender og registrere funnene i Artsobservasjoner.no. Legg inn i kommentarfeltet hvor mange av disse som er individmerket (ringmerket).

Stokkender på islagt vann... Bildet er tatt ved Fjellvannet i Lukseffjell for noen dager siden. (Opphavsrett: Torbjørn Berg)

Alle stokkendene som ble satt ut av Løvenskiold i år bærer metallring på høyre bein. (Opphavsrett: Runa Kristine Bergby)

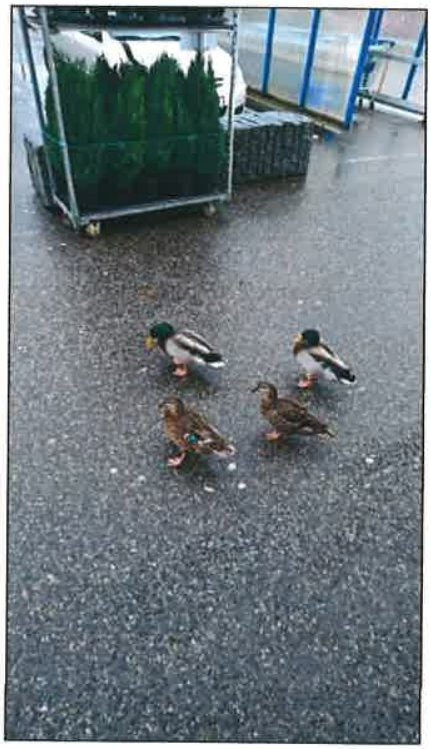

De utsatte oppdrettsendene har metallring på høyre bein. På forhånd takk for hjelpen!

Kontakt oss gjerne på Telemark@birdlife.no hvis dere har spørsmål vedr. saken.

For styret i NOF avd. Telemark

Lasse B. Nilssen, nestleder
Runa K. Bergby, sekretær.

Brev til Politidirektoratet

Fire tamender på vei til Rema 1000 på Herøya for å få mat. (Opphavsrett: Christine Bergby)

De utsatte stokkendene er helt tamme, og frykter ingen. Her geleider undertegnede (Runa Bergby) endene ned til Gunneklevfjorden, men så fort vi hadde reist var de tilbake ved Rema 1000. (Opphavsrett: Christine Bergby)

PS. Rett før denne artikkelen skulle publiseres fikk vi vite at det ble skutt en større prosent av de utsatte endene i år. I dag ble det også observert ringmerka ender (som stammer fra utsettingen) i Sandefjord. Derfor oppfordrer vi fuglekikkere i nabofylkene til å sjekke alle stokkender nøye. DS

Siste nytt

NOF Telemark

- Strandryddedag og dugnad lørdag 23. mars 2019
- Referat årsmøte NOF-Telemark
- Årsmøte NOF-Telemark
- Opprettelsesmøte NOF Grenland lokallag
- Medlemsmøte med foredrag - avlyst
- Referat årsmøte 2017
- Dokumenter til årsmøte NOF Telemark
- Familieturen til Jomfruland 2017
- Foredrag med Bjørn Olav Tvelt
- Høstferietur til Jomfruland

NOF

- Topplunde observert på Svalbard
- Ulovlig punktering av måkeegg
- Rødtoppfuglekonge – ny hekkeart for Norge!
- Slipp karbonet fri – her skal det bygges vindkraft!
- Vindkraftverk på Frøya er et feilgrep
- Begrensninger i hogsten i hekketiden – en seier for fuglelivet
- Legg ned arbeidet ved Sørmarkfjellet vindkraftverk!
- Forvaltningsplaner for naturen - kan det være løsningen?
- Jakten på en helhetlig og klok naturforvaltning
- Fikk ikke Stortinget med på skyting av havørn

Liker 33 Tweet Del 1

Logg inn

Vedlegg 3

Godseierens ender skaper kaos i bygda

I snart tre år har store flokker med rømte tamender skapt konflikter og trafikkaos i Ulefoss. Godseieren lukker nebbet, og vil ikke si et kvekk om saken.

UREDDE ENDER: May-Britt Ingulstad fra Esso-stasjonen på Ulefoss må ut og jage ender på riksvegen. De tamme endene er totalt uredde, selv for store vogntog.

FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

Robert Hansen Journalist

Publisert 11. nov. 2017 kl. 11:37 Oppdatert 30. jan. 2018 kl. 16:30

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Vinteren for snart tre år siden landet en flokk på 600 ender på den isfrie Eidselva ved Ulefoss. Dette var tamme ender som hadde rømt fra den lokale godseieren Cappelens skoger. Fuglene var importert fra Sverige, og satt ut til betalingsjakt.

> BAKGRUNN: Godseiere setter ut tamme ender for jakt

– Da vannene i jaktområdene frøys til is, fløy de hit hvor det er åpent vann på grunn av strømmen i elva, sier en kvinne som kaller seg for «dyrevenn».

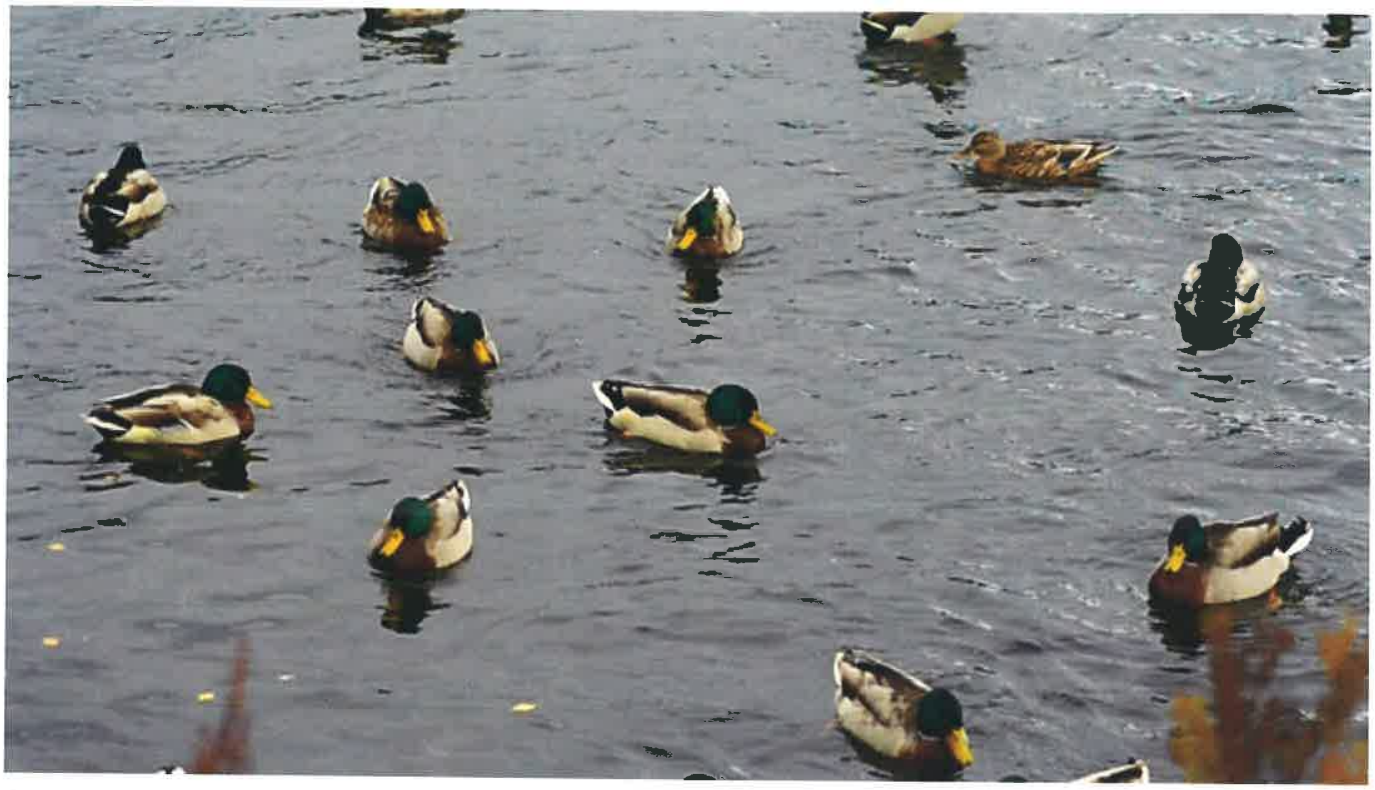

FIKK MAT: Ekteparet begynte å mate endene, da de mente at de tamme fuglene ikke ville overleve på egen hånd.

FOTO: ROBERT HANSEN

Det skulle bli starten på et mareritt hun og mannen neppe hadde sett for seg. For da ekteparet begynte å mate endene, ble det trafikk-kork på fylkesveien som går mellom huset og elva.

De tamme endene la seg rett og slett rett ned på asfalten for å vente på mat, og de ville ikke rikke seg for bilene.

Ekteparet fikk skylda for trafikkaoset, og har siden mottatt en lang rekke med hatbrev, trusler og døde andefugler på eiendommen som ligger rett ved elva.

– Det har vært helt forferdelig. Senest i går puttet noen en død and i postkassa vår. Hvordan kan voksne folk gjøre noe sånt? sier kvinnen oppgitt til NRK.

Hun og mannen mener at de tamme fuglene ikke vil klare seg i naturen på egen hånd. De er nå så slitne av alt bråket at de ikke orker å stå fram med navn.

Irriterte bilister

De store andeflokkene skapte mye venting og irritasjon for bilistene. Uttrykket "å vente på grønn and" ble et begrep på folkemunne. Den daværende taxisjåføren Kai Stoa fra Vrangfoss var blant dem som reagerte sterkest.

– Jeg kjørte forbi området opp til ti ganger om dagen, og til slutt var jeg møkka lei av å vente!

ANDEFARE: Grafikeren, med det passende navnet Ola Kylling, lagde dette humoristiske skiltet for å advare bilistene mot den nye faren i veibanen.
FOTO: OLA KYLLING

Han opprettet en Facebook-gruppe mot matingen. Den har nå 380 følgere.

– Jeg ville sjekke om andre var like irriterte som meg, og det var de tydeligvis, sier Stoa.

Konflikten tilspisset seg raskt, men roet seg noe i sommer da det ble satt opp et gjerde under deler av autovernet. Endene klarer imidlertid å fly over, og dessuten har en del av

flokken flyttet seg ned til den mer trafikkerte riksvegen lenger ned i bygda.

– Kjørte over ender med vilje

Ekteparet som har matet endene har anmeldt en rekke tilfeller av sjikane og trusler til politiet. De har også anmeldt flere sjåfører for å ha kjørt på ender med vilje.

– En gang ble fire ender drept av en bil, en annen gang seks, sier de oppgitt.

Lensmann Rollef Bergan sier til NRK at dette er en spesiell og utfordrende sak som har skapt mye engasjement på Ulefoss.

– Vi har fått inn et titalls anmeldelser, men alle er så langt henlagt, sier lensmannen.

KJØRT PÅ: Flere ganger har ender blitt kjørt på med vilje, hevder ekteparet fra Ulefoss.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

– Plikt til å hjelpe dyr

Mange på Ulefoss mener at den eneste løsningen på problemet er at matingen opphører. Dette er dyrevernsforeningen NOAH helt uenige i. De støtter ekteparet fullt ut:

– De har gjort det eneste riktige. Ifølge Dyrevelferdsloven har man *plikt* til å hjelpe dyr som ikke klarer seg selv. Disse tamme fuglene vil dø en pinefull død av sult og kulde dersom ingen mater dem, sier leder Siri Martinsen.

DYREPLAGERI: – Jakt på tamme ender er helt klart dyreplageri, og bør forbys snarest, mener Siri Martinsen i NOAH.

FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

– Det er forferdelig at folk som prøver å hjelpe endene blir møtt med så mange ubehageligheter. Lokalbefolkningen bør isteden vende sine protester mot godseieren, som har satt ut disse endene for å drive jakt for moro skyld.

Viltforvalter Ronny Sundqvist i S D Cappelen Skoger har fått flere muligheter til å uttale seg om saken. Men alt han ønsker å si er følgende:

– Ingen kommentar. Det er et fritt land. Lykke til videre med reportasjen.

Publisert 11. nov. 2017 kl. 11:37 Oppdatert 30. jan. 2018 kl. 16:30

Opphavsrett NRK © 2019
Ansvarlig redaktør: Thor Gjermund Eriksen
Nettsjef: Hildegunn Soldal

Varden gjør valget lettere! Les de siste artiklene her.

Vedlegg 4

annonse

Anmelder Cappelen og Løvenskiol Fossum

Dyrenes Røst anmelder Cappelen skoger og Løvenskiold-Fossum for utsetting av tamender, og krever kompensasjon for utgifter til fuglemat.

21.11.2017 kl 12:54 (Oppdatert 21.11.2017 kl 13:34)

Elisabeth Hvitsten
Tlf: 975 13 978

IKKE LOV Å MATE: Nei, d disse endene på Lanna ve mate andefugler og måke Dyrevernsorganisasjonen kommunen bryter loven g anmelder de også Løvens utsetting av tamendene. (

Godseierne har satt ut tamme ender for å jakte på dem. Haugevis av ender har imidlertid ikke blitt skutt, og skaper kaos i Ulefoss.

Ifølge NRK fører de overlevende tamendene både til trafikktrøbbel og konflikter i bygda.

Nekter folk å mate ender

Nome kommune har lagt ned forbud mot andemating. Varden har tidligere skrevet om at Dyrevernsorganisasjonen Dyrenes Røst mener kommunen bryter dyrevelferdsloven ved å nekte mating.

offentlig sted er det forbudt å mate måkefugler og andefugler».

– Nome kommune har i nye politivedtekter lagt inn forbud mot mating av ender og måker på offentlige steder. Dette er en reaksjon på mating av overlevende tamender etter godseierjakta, hevder Dyrenes Røst ved Elizabeth Bjørsland og Jenny Rolness i brevs form overfor kommunen.

– Påfører store lidelser

Nå har altså Dyrenes Røst har sett seg lei og anmelder Cappelen og Løvenskiold-Fossum for brudd på dyrevelferdsloven.

– Dyrevelferdsloven setter forbud mot å hensette dyr i hjelpeløs tilstand. Dyreeier plikter å ta vare på egne dyr, uansett art. Man kan ikke importere og sette ut tusenvis av foreldreløse andunger som gjøres avhengige av mat fra mennesker, og så plutselig ta fra dem maten når vinteren og kulden kommer, sier Jenny Rolness i Dyrenes Røst i en pressemelding.

– Det er ikke endene som er problemet, men menneskene som har importert dem og satt dem ut til jaktformål, og deretter har hensatt dem i hjelpeløs tilstand. Det er disse som må få regninga - fra samfunnet og fra frivillige som må ta over ansvaret. Det er uholdbart at eierne skal slippe ansvaret og i verste fall få fortsette å sette ut tamender til forlystelsesjakt. De påfører fuglene store lidelser, både under jakta som har høy skadeskytingsprosent, og etter jakta når de overlevende endene må klare seg selv. Denne uetiske praksisen må opphøre, understreker representantene for organisasjonen.

Krever matkompensasjon

Siden 2015 har Elizabeth Bjørsland og familien matet bygas tamender.

– Da kom det cirka 600 tamender og slo seg ned i Bandak kanalen. I 2017 kom det en ny flokk, og de var ringmerka. Fuglene var forvirra og sultne, og det var tydelig at de ikke klarte seg selv. Vi følte oss forplikta til å hjelpe dem, sier hun.

Representanten for Dyrenes Røst sier at hun ikke vil slutte å mate endene før situasjonen bedrer seg for dyrene.

– Vi mener det er rimelig å kreve kompensasjon for utgiftene vi har hatt. Det har gått med store mengder brød, frukt, grønnsaker, solsikkefrø og hønefôr for å berge endene gjennom vinteren.

Logg inn

Stopper godseierens andejakt

Vedlegg 5

Miljødirektoratet sier nei til videre import og utsetting av stokkender for jakt. Avgjørelsen får betydning for eventuelle fremtidige søknader.

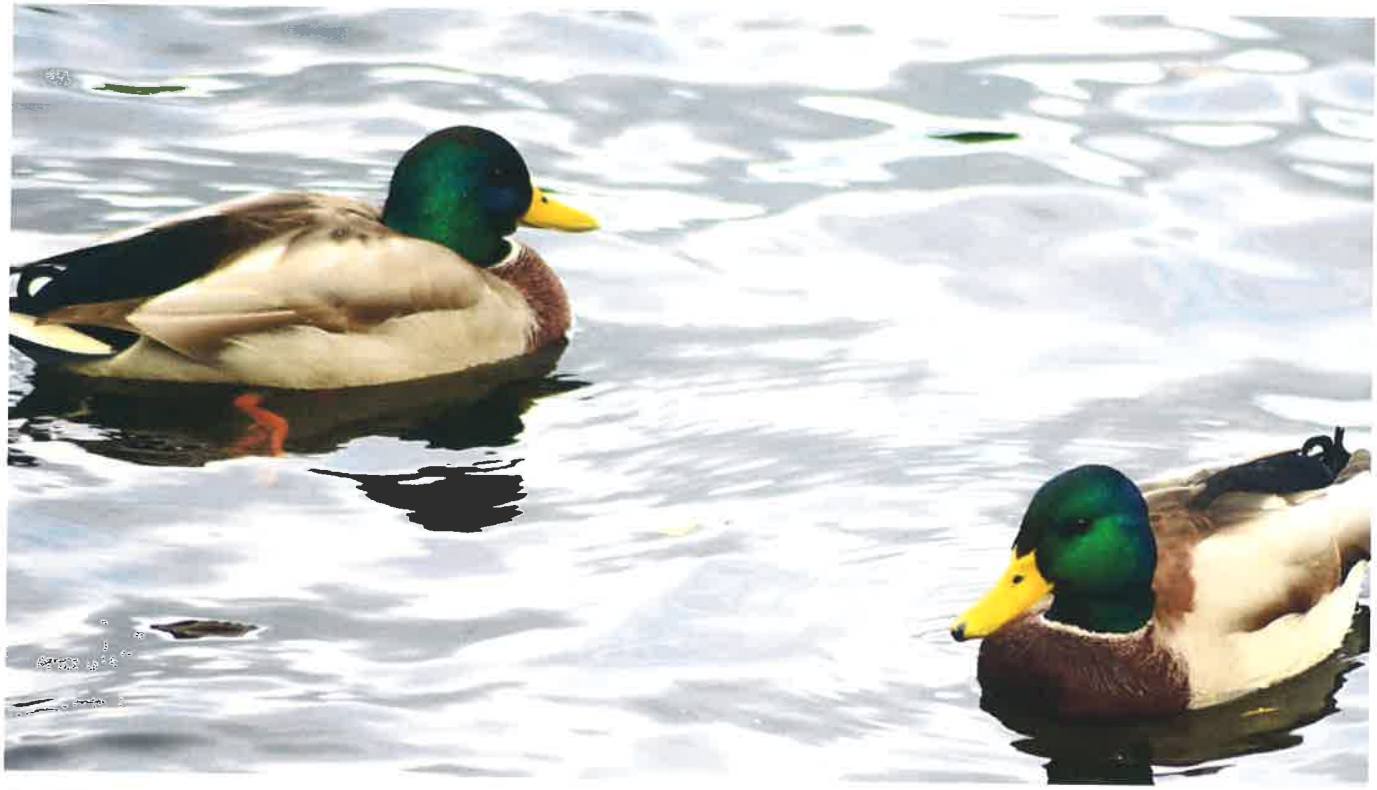

SLUTT: Det blir ikke gitt tillatelse til å sette ut flere tam-ender for jakt.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

Gry Eirin Skjelbred Journalist
Sigmund Bolme Journalist

Publisert 19. des. 2017 kl. 11:57 Oppdatert 19. des. 2017 kl. 15:43

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Miljødirektoratet ga tidligere i år Løvenskiold-Fossum Skog tillatelse til å importere 8000 svenske stokkender for utsetting til kommersiell jakt i Telemark.

Endene fores opp gjennom sommeren, og jaktes på av betalende gjester på høsten. De som overlevde årets jakt har skapt problemer flere steder i Telemark, blant annet på Ulefoss hvor de har skapt trafikkaos og på Herøya hvor de har lagt sin elsk på den lokale Rema butikken.

Utsettingen av ender har blitt kritisert av blant annet Norsk Ornitologisk Forening, NOAH, og stortingsrepresentant og naturfotograf Arne Nævra.

Nå blir det slutt på å sette ut tam-ender for jakt.

ULEFOSS: May-Britt Ingulstad fra Esso-stasjonen på Ulefoss måtte ut og jage ender på riksvegen. De tamme endene er totalt uredde, selv for store vogntog.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

Ingen fremtid i Norge

Direktoratet skriver at avgjørelsen også vil få betydning for eventuelle fremtidige søknader om å sette ut stokkender for jakt.

– Med det kunnskapsgrunnlaget som nå foreligger, og de vurderinger som er gjort i klagesaken, kan ikke Miljødirektoratet se at denne typen arrangert jakt på utsatte ender har noen framtid i Norge, sier direktør Ellen Hambro i Miljødirektoratet.

- › – Rikmannsjakt gir genetisk forurensning
- › Setter ut 8000 tamme ender for jakt – jegerne frykter negativt syn på norsk jakt
- › – De plaffes ned for moro skyld, og kastes i søppelsekker

PORSGRUNN: Rema 1000 på Hærøya ble populær blant noen av tam-endene
FOTO: LARS TORE ENDRESEN / NRK

Trist

Daglig leder i Løvenskiold-Fossum Skog, Leopold Løvenskiold, synes avgjørelsen er trist, og mener dette er et tap for alle som har vært engasjert i saken.

– Vi har forsøkt å være saklige, men konstaterer at de som roper høyest i media får gjennomslag for sine synspunkter, sier han.

Fornøyd med avgjørelsen

Dyrevern organisasjonen NOAH er blant dem som har kritisert jakten på tam-ender sterkt. Leder for NOAH, Siri Martinsen, er svært fornøyd med at utsetting av slike ender nå blir stoppet.

– Dette er en veldig viktig seier for dyrene, og det skulle egentlig bare mangle i og med at alle faglige råd tilsier at utsettelse og jakt på tamme andunger skulle bli forbudt, og det er veldig gledelig at Miljødirektoratet tar konsekvensen av de faglige rådene, sier Martinsen.

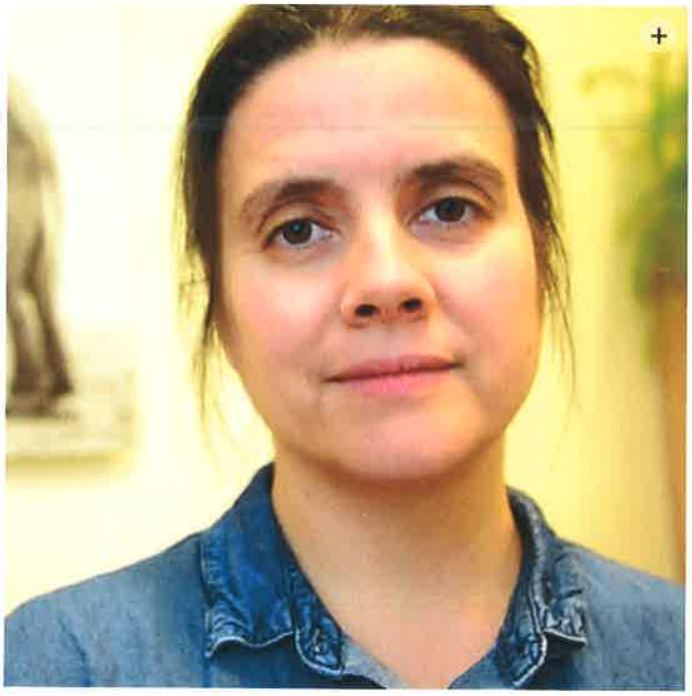

FORNØYD: Siri Martinsen og NOAH er svært fornøyd med Miljødirektoratets avgjørelse.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

Negativt for norsk natur

Foreløpige tall som Miljødirektoratet har hentet inn viser at kun 2200 av de 8000 endene som ble satt ut av Løvenskiold-Fossum Skog ble skutt. De resterende spredte seg i naturen.

Direktoratet lener seg på rapporter fra Vitenskapskomiteen for Mattrygghet, Rådet for dyreetikk og Mattilsynet. Alle tre konkluderer med store utfordringer knyttet til utsetting og jakt på slike ender.

– På bakgrunn av den nye kunnskapen om mulige negative konsekvenser for blant annet biologisk mangfold, vannkvalitet og dyrevelferd konkluderer vi med at negative sider veier vesentlig tyngre enn de positive i denne saken, sier Hambro.

SD Cappelen Skoger, som satt ut 1000 slike ender til jakt, ønsker ikke å kommentere direktoratets avgjørelse.

STOPPER JAKTA: Direktør Ellen Hambro i Miljødirektoratet sier at de negative sidene ved slik jakt er vesentlig større enn de positive.
FOTO: ANDERS ULVOLDEN / NRK

Publisert 19. des. 2017 kl. 11:57 Oppdatert 19. des. 2017 kl. 15:43

Opphavsrett NRK © 2019
Ansvarlig redaktør: Thor Gjermund Eriksen
Nettsjef: Hildegunn Soldal

Logg inn

Vedlegg 6

– De plaffes ned for moro skyld, og kastes i søppelsekker

Dyrevernere og ornitologer er svært kritiske til «snobbejakten» på tamme svenske ender som akkurat nå foregår hos norske godseiere. De vil ha full stopp på det de kaller dyreplageri og galskap.

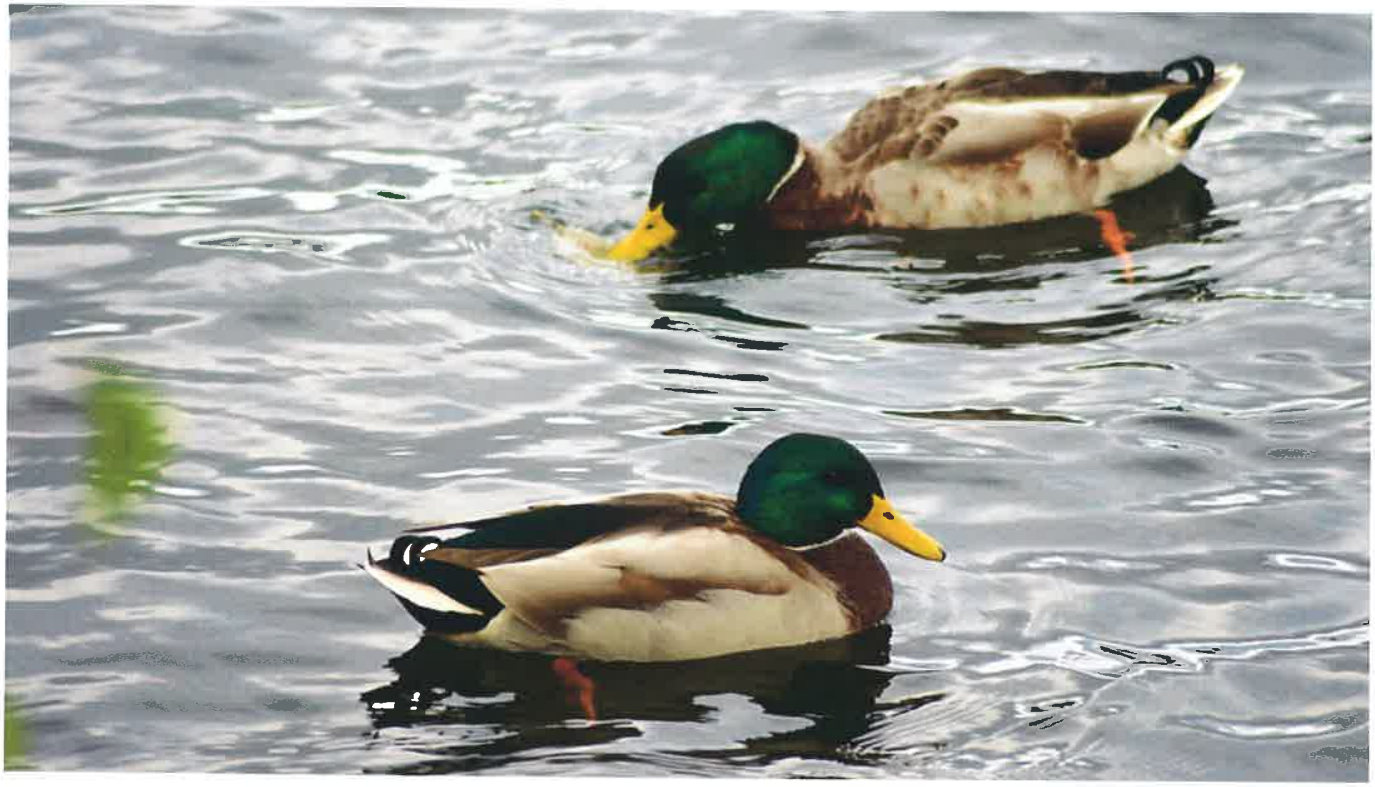

SKYTES FOR PENGER: Nesten alle tamme ender i Norge er satt ut av godseiere i Telemark. Løvenskiold Fossum er størst med 8.000, mens Cappelen Skoger har satt ut rundt 1.000 svenske tamender i året.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

Robert Hansen Journalist

Publisert 12. nov. 2017 kl. 10:45

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Vi er nå midt i andejakta. På private innsjøer kan rikfolk betale for å skyte tamme svenske ender som er satt ut av norske godseiere.

› BAKGRUNN: Godseiere setter ut tamme ender for jakt
› KONFLIKT: Rømte ender skaper hat og kaos i bygda

– Dyreplageri

– Dette er dyreplageri, og bør stanses så fort som mulig, sier leder Siri Martinsen i NOAH, en organisasjon som jobber for dyrs rettigheter.

– Endene klekkes ut i Sverige, og transporteres til Norge i kasser på lastebil der de settes ut om sommeren. De er bare to uker gamle når de overlates til seg selv i naturen, uten sine biologiske foreldre. Når jakten begynner i august er de bare seks uker gamle.

VIL HAR FORBUD: Tamme ender klarer seg ikke alene i naturen. Utsettingen er dyreplageri, mener Siri Martinsen i NOAH.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

Undersøkelser viser at bare en fjerdedel av tamendene blir skutt under jakta, og at skadeskytingsprosenten er på over 50 prosent. Tre fjerdedeler av tamendene må klare seg selv gjennom vinteren.

– De er ikke vant til å fange mat selv, og klarer seg ikke i naturen på egen hånd. Mange dør derfor en pinefull død av sult og kulde. Vi har nå sendt en klage til Miljødirektoratet, og gjør alt for å kunne stanse denne galskapen før neste sesong, sier Martinsen.

› BAKGRUNN: Nå kan det bli forbudt å mate fuglene i Nome

– Skytes for moro skyld

Også Norsk Ornitologisk Forening (NOF) reagerer sterkt på andejakten.

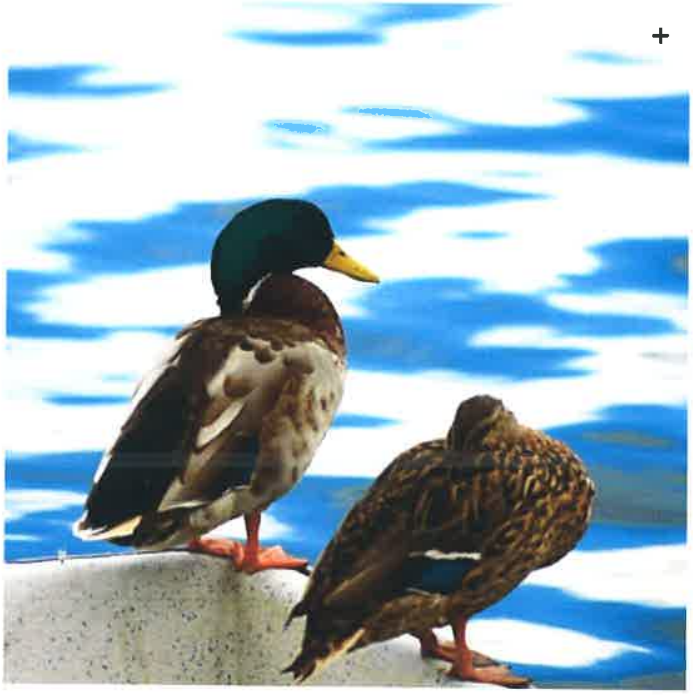

KASTES: Mange av tamendene som skytes brukes ikke til mat, hevder ornitolog Runa Bergby.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

– Dette har overhodet ikke noe med jakt å gjøre. Dette er en rik elite av «jegere» som står på ramper i vannet og plaffer ned andunger, sier Runa Bergby i NOF Telemark.

Hun hevder dessuten at endene som blir skutt ikke blir brukt til mat.

– Vi har fått rapporter på at de bare stappes ned i søppelsekker og destrueres. Dette er helt hårreisende, sier Bergby, som tror at denne jaktformen snart vil bli forbudt.

– Ikke veldig smart

Informasjonssjef i Norges Jeger- og Fiskerforbund, Espen Farstad, liker heller ikke denne formen for jakt.

– Det er ikke så veldig smart, selv om det er lovlig. Dette er det motsatte av vår norske jakttradisjon, der vi har respekt for viltet og jakter for å høste av naturens overskudd. Å skyte dyr bare for moro skyld er veldig fremmed for oss, og vi stiller oss undrende til at man gjør dette.

– Bør denne jakten forbys?

– Vi vil ikke være bastante på det. Men det er lov å bruke huet!

– Ingen kommentar

NRK har gjentatte ganger vært i kontakt med de lokale viltforvalterne. De har ikke vært enkle å få i tale.

Viltforvalter Ronny Sjøqvist i Cappelen Skoger har fått tre muligheter til å kommentere saken, men har hver gang svart med «ingen kommentar».

– Jeg har ingenting å si, svarer Sjøqvist.

– Men vil du ikke svare på de sterke påstandene?

– Nei, jeg har ingen kommentar. Vi lever i et fritt land. Lykke til videre med reportasjen, avslutter viltforvalteren.

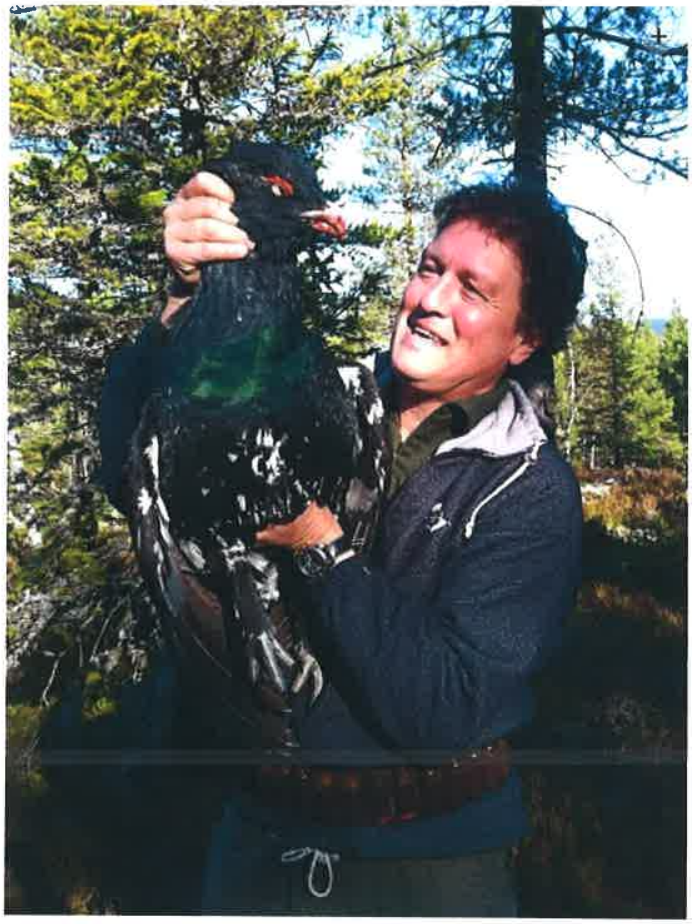

UKLOKT: Jakten på tamme ender spiller hasard med tilliten til norske jegere, sier informasjonssjef Espen Farstad i Norges Jeger- og Fiskerforbund.
FOTO: PRIVAT

INGEN KOMMENTAR: Viltforvalterne på godsene i Telemark vil ikke uttale seg om den omstridte jakta på tamender.
FOTO: ROBERT HANSEN / NRK

Publisert 12. nov. 2017 kl. 10:45

vedlegg 7

Gmail

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>

18/02521-14 - Ender på Kiwi - invitasjon til møte

1 e-post

Ole Bjørn Bårnes <Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no> 22. januar 2018 kl. 08:02
Til: Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no>
Kopi: Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>, Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>, "kiwi.ulefoss@kiwi.no" <kiwi.ulefoss@kiwi.no>, "el@cho.no" <el@cho.no>, Eva Rismo <Eva.Rismo@nome.kommune.no>, "Bjørn G. Andersen" <Bjorn.Andersen@nome.kommune.no>

Hei.

Jeg er opptatt hele denne dagen, og har derfor ikke anledning til å stille på møtet.

Jeg kan likevel forsøke meg på noen kommentarer. I denne saken bør man kanskje forsøke andre tiltak, før man evt. søker direktoratet om skadefelling. Hvem som skal ha ansvaret, og hvordan forebyggende tiltak skal gjennomføres (både praktisk og økonomisk) kan være en utfordring. Det er registrert at det lokalt er krefter som har ytret ønske om å etablere foringsplasser for å lokke endene vekk. Jeg regner med dette er personer med kompetanse og mulighet til å følge opp et slikt arbeid. Skulle imidlertid problemene ved matbutikken vedvare, kan det hende man på nytt må vurdere skadefelling.

Med vennlig hilsen

Ole Bjørn Bårnes
Rådgiver naturessursforvaltning / Team folkehelse, idrett og friluftsliv
T: +4735917209 / M: +4795073043
www.telemark.no (http://www.telemark.no/) / facebook (https://www.facebook.com/telemarkfylke)

TELEMARK fylkeskommune

Fra: Kirsti Arvesen Nesheim [mailto:Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no (mailto:Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no)]
Sendt: 19. januar 2018 15:23
Til: Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com (mailto:elizabeth.bjorsland@gmail.com)>; Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no (mailto:Oystein.Saga@midt-telemark.no)>; kiwi.ulefoss@kiwi.no (mailto:kiwi.ulefoss@kiwi.no); Ole Bjørn Bårnes <Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no (mailto:Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no)>; Else Marie Lindseth (el@cho.no (mailto:el@cho.no)) <el@cho.no (mailto:el@cho.no)>
Kopi: Eva Rismo <Eva.Rismo@nome.kommune.no (mailto:Eva.Rismo@nome.kommune.no)>; Bjørn G. Andersen <Bjorn.Andersen@nome.kommune.no (mailto:Bjorn.Andersen@nome.kommune.no)>
Emne: Ender på Kiwi

Gmail **Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>**

Ender på Kiwi

Vedlegg 8

Else Marie Lindseth <else.marie.lindseth@ulefos.com> 23. januar 2018 kl. 13:15
Til: Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no>
Kopi: Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>, Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>, "kiwi.ulefoss@kiwi.no" <kiwi.ulefoss@kiwi.no>, Ole Bjørn Bårnes <Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no>

Hei

Viser til møteinvitasjon vedrørende «Ender på Kiwi». Beklager litt sen tilbakemelding.

Vi takker for invitasjon, men kan ikke se at vi har noe å tilføre i denne saken. Dette er nok et møte hvor viltfaglige ansvarlige i Nome kommune og i Telemark fylke er de rette til å uttale seg om hvordan man best skal løse problemet.

Vi tror dette problemet vil kunne løse seg av seg selv dersom foring av endene opphører. Så lenge de har tilgang på mat i nærområdet, hjelper det trolig lite å opprette matstasjoner mer perifert.

Vennlig hilsen

Else-Marie Lindseth

Direkte: +47 47 93 43 27 Sentralb.: +47 35 94 94 94, Fax: +47 35 94 94 95
PB 103, 3831 Ulefoss – else.marie.lindseth@ulefos.com (mailto:else.marie.lindseth@ulefos.com) - www.ulefos.com (http://www.ulefos.com)

[Sitert tekst skjult]

Vedlegg 9

Hei,

Nome kommune er kontaktet av Kiwi Ulefoss fordi de har et problem med 6 ender som har slått seg til utenfor butikken. Årsaken er antagelig et altfor stort kull med ender i forhold til hva som er naturlig for stedet, med den følge at endene sliter med å finne mat. Det er flere ender enn normalt på grunn av utsetting tidligere i år.

Kiwi har heller ingen ønske om å skape vanskeligheter for fuglene, og problemet har oppstått uten at Kiwi har noen skyld i dette. Men det er noen enkle grep som kan prøves. Så lenge kundene fortsetter å fore ender, vil det alltid være fristende for dem å komme til Kiwi. Jeg ber derfor Kiwi om å flytte søppeldunker til innsiden av inngangspartiet, slik at de ikke står ute og lukter mat. Jeg ber også om at brødmaskinen tømmes ofte, slik at kundene ikke får tak i brødskalker, og at det ikke deles ut gratis smaksprøver av brød og kaker. Det er også en ide å sette opp enda større plakater om at endene ikke skal mates. Dere kan også forsøke å sette opp en rovfugldrage.

Denne saken er i utgangspunktet ikke noe kommunen skal håndtere, men siden fuglene er til sjenanse for kunder og de er et problem for Kiwi som er en viktig næringsaktør på Ulefoss, så har jeg forsøkt å finne en løsning. Jeg har ansvar for å følge opp ift næringsutvikling i kommunen og det er på det grunnlaget jeg er engasjert i saken.

Jeg har undersøkt med flere, og det er kommet tre mulige løsninger på bordet:

1. Avlivning

2. Flytting

3. Opprette matstasjon et annet sted i kommunen, slik at endene søker dit.

Alle tre løsningene har fordeler og ulemper:

1. Avlivning: Dette er lite hensiktsmessig, og fører til harme hos dyrevernere og andre som helt riktig påpeker at det ikke er endenes feil at de er for mange. Det er ikke åpent for jakt på andefugler på denne tida av året, og det må gis fellingstillatelse fra Miljødirektoratet. Vi er usikre på om det vil komme nye ender til, når de 6 er borte. Dette bør være siste løsning.

2. Flytting: Ender er stedbundne og de vil mest sannsynlig søke tilbake dersom de ikke finner mat dit de blir flyttet. Vi er også usikre på om det kreves tillatelse fra en annen kommune for utsetting et annet sted.

3. Opprette matstasjon et annet sted i kommunen, slik at endene søker dit. Dette er foreslått av flere som en mulig løsning, siden endene da vil trekke til matstasjonen i stedet for til Kiwi. Dette er heller ikke uproblematisk. Hvis en fôrer, hvem gjør det, og hvordan skal man ordne dette i praksis? Det er ikke en kommunal oppgave, og heller ikke ressurser til dette. Blir problemet løst, eller større, ved at en tiltrekker seg flere fugler? Det vil kreve mye fôr, og det er omstridt å fôre kun med brød. Og sist men ikke minst, det er ikke sikkert at endene forsvinner fra Kiwi dersom de mates andre steder.

Jeg inviterer til møte om saken i håp om å finne en løsning: Onsdag 24.januar kl 12 på Nome rådhus på Ulefoss. Jeg håper dere kan komme.

Videre håndtering etter møtet vil bli ved viltforvaltningen ved Midt Telemark Landbrukskontor.

Med vennlig hilsen

Kirsti Arvesen Nesheim
Plan og utviklingsrådgiver
Telefon: 35946321/95306975
E-post: kine@nome.kommune.no (mailto:kine@nome.kommune.no)
Nome kommune
www.nome.kommune.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

Gmail **Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>**

Endene på Kiwi

4 e-poster

Vedlegg 10

Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no> 28. februar 2018 kl. 15:36
Til: "elizabeth.bjorsland@gmail.com" <elizabeth.bjorsland@gmail.com>, Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>, "kiwi.ulefoss@kiwi.no" <kiwi.ulefoss@kiwi.no>, "Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no" <Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no>, "else.marie.lindseth@ulefos.com" <else.marie.lindseth@ulefos.com>
Kopi: Eva Rismo <Eva.Rismo@nome.kommune.no>

Hei, og takk for et konstruktivt og nyttig møte i dag. Her er en kort oppsummering.

Mating på annet sted er gjennomført med hell i andre kommuner, deriblant på Herøya hvor de hadde tilsvarende problem. Vi ble enige om å gjøre et forsøk med å opprette matstasjon et annet sted i nærheten, slik at endene søker dit.

Elizabeth og Trond (ektemannen) har startet å mate på Øra. Stokkender er grassender og spiser snegler, frosk og snegler. Mating kan gis i vinterhalvåret, men må derfor opphøre om sommeren.

Trond fôrer i dag på Søve-bekken sida av Midt-Telemark Energi. Dette ser ut til å hjelpe. Det er 12 frivillige som kan fôre. Fôr blir skaffet ved donasjoner.

Isen kan brukes midlertidig til fôring av frø og pellets. Dette må ikke gis i vann, da det synker til bunns. Vi må derfor finne en plass som er enkelt å komme til. Publikum kan få opplysninger på Kiwi om at fuglene kan fôres på matestasjonen. Kirsti lager en ny plakat til Kiwi med disse opplysningene.

Øystein sjekker med grunneier om tillatelse til å fôre. Hvis dette er i orden, kan fôring fortsette på området bak Midt-Telemark Energi og utover mot odden.

Øystein og jeg sjekket med teknisk om det kreves noen form for tillatelse fra kommunen til å fôre. Det ble gitt klarsignal fra teknisk til midlertidig fôring. Eventuelle permanente løsninger må vi komme tilbake til.

Permanente løsninger vil forhåpentlig ikke bli aktuelt dersom praksisen med å sette ut fugler blir avsluttet. Miljødirektoratet har nå satt en stopper for innførsel av fugl oppdrettet i utlandet. Det er overskuddet av tamfugl som ikke klarer seg selv som er problematisk. Dersom det kommer søknader om oppdrett av fugler, må landbrukskontoret derfor følge opp saken videre.

Forhåpentlig vil vi nå se en slutt på overskudd av tamfugl, slik at dette ikke blir et problem framover.

Jeg regner med at Øystein får en rask avklaring med Midt Telemark Energi, så får vi avsluttet denne saken.

Takk for all hjelp!

Med vennlig hilsen

Kirsti Arvesen Nesheim
Plan og utviklingsrådgiver
Telefon: 35946321/95306975
E-post: kine@nome.kommune.no (mailto:kine@nome.kommune.no)
Nome kommune
www.nome.kommune.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com> 28. februar 2018 kl. 20:26
Til: Madeleine Åleskjær <madeleine@dyrsrettigheter.no>

Dette ble vi enige om... men jeg er ikke helt fortrolig med at foret og mat til de fuglene skal satse på donasjoner... jeg sa vi og en liten gruppe kunne gjøre jobben men at foret kunne dekkes av kommunen eller Cappelen. Det ble avist. Dette var egentlig ikke en kommune problem. Ja ja vi fikk i så fall matings stasjonen der vi ville og at dette var greit. Første nivå. Neste blir å lage en permanent plass for årene videre . En ting adgangen. Mvh ELizabeth
-------- Videresendt e-post --------
Fra: **Kirsti Arvesen Nesheim** <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no (mailto:Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no)>
Dato: 28. februar 2018 kl. 15:36
Emne: Endene på Kiwi
Til: "elizabeth.bjorsland@gmail.com (mailto:elizabeth.bjorsland@gmail.com)" <elizabeth.bjorsland@gmail.com (mailto:elizabeth.bjorsland@gmail.com)>, Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no (mailto:Oystein.Saga@midt-telemark.no)>, "kiwi.ulefoss@kiwi.no (mailto:kiwi.ulefoss@kiwi.no)" <kiwi.ulefoss@kiwi.no (mailto:kiwi.ulefoss@kiwi.no)>, "Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no (mailto:Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no)" <Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no (mailto:Ole.Bjorn.Barnes@t-fk.no)>, "else.marie.lindseth@ulefos.com (mailto:else.marie.lindseth@ulefos.com)" <else.marie.lindseth@ulefos.com (mailto:else.marie.lindseth@ulefos.com)>
Kopi: Eva Rismo <Eva.Rismo@nome.kommune.no (mailto:Eva.Rismo@nome.kommune.no)>
[Sitert tekst skjult]

Madeleine Åleskjær <madeleine@dyrsrettigheter.no> 13. mars 2018 kl. 12:37
Til: Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>

Veldig bra!! Et steg av gangen, og endelig et steg i riktig retning :) Hold oss underettet om hvordan matestasjonen fungerer, og om vi kan være til hjelp med noe :)
[Sitert tekst skjult]
--
Med vennlig hilsen

Madeleine Sofie Nor
Ledersekretær
NOAH-for dyrs rettigheter

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com> 13. mars 2018 kl. 14:40
Til: Madeleine Åleskjær <madeleine@dyrsrettigheter.no>

Takk jeg holder dere informert.

mvh Elizabeth

[Sitert tekst skjult]

Gmail **Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>**

møte mht eventuelt matingsstjon for fulgene i vinter.

Vedlegg 11

4 e-poster

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com> 14. september 2018 kl. 19:10
Til: Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no>

Hei.Jeg ønsker et møte med deg mht endene/fulger i vinteren. Jeg har oppdatert informasjon om fulgene og vil derfor ha et møte for å drøfte eventuelt videre føring av matings stasjon i vinteren.

Det kan være alle dager unntatt 18 til 21 sept.

Jeg skal møte også NOF i de neste ukene med hensyn til hvordan dette går og hvordan etterslepet av endene er etter endt utsetting i år.

Vennligst ta kontakt snarest et tidspunkt som passer deg.

Med vennlig hilsen

ELizabeth Bjørsland

Dyrenes Rett(TidligereDyrenenes Røst)

tlf mitt 40461602

Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no> 17. september 2018 kl. 11:03
Til: Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Kopi: Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>

Hei! Vilt og fugleliv i Nome kommune skal håndteres av Midt Telemark Landbrukskontor, ved Øystein Saga, som du hilste på på møtet vårt i vinter. Jeg har derfor lagt han som kopi på mailen, og ber han om å ta kontakt med deg så fort som mulig.

Med vennlig hilsen

Kirsti Arvesen Nesheim
Plan og utviklingsrådgiver
Telefon: 35946321/95306975
E-post: kine@nome.kommune.no (mailto:kine@nome.kommune.no)
Nome kommune
www.nome.kommune.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

[Sitert tekst skjult]

Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no> 19. september 2018 kl. 11:24
Til: "elizabeth.bjorsland@gmail.com" <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Kopi: "havibeto@online.no" <havibeto@online.no>

Hei.

Viser til din henvendelse angående foring av ender i Ulefoss.

Saken har vært drøftet med leder i fagrådet for vilt og innlandsfisk i Nome Hans Arne Vibeto.

Det er fra kommunens sin side i utgangspunktet ikke ønskelig med foring av ender i kommunen og ved Ulefoss.

Det har i år ikke vært satt ut ender for jakt her i landet da dette har blitt forbudt. Det vil antageligvis ikke bli et like stort problem med halvtamme ender slik som tidligere år.

Ender finner nå maten selv . Ved ikke å fore de, så vil mange ender trekke til åpent vann når vinteren kommer. Dette kan gjerne være ved sjøen. De vil da finne maten sin selv og trenger ikke å bli foret.

Hvis endene blir vant til å bli foret så vil de bli værende og kunne utgjøre problemer nære vei og butikker etc.

Det er på grunnlag av dette at kommunen ikke ønsker foring av ender.

Skulle det i løpet av vinteren bli et betydelig problem med ender i Ulefoss sentrum så får en heller se på saken igjen.

Med vennlig hilsen

Øystein Saga
Rådgiver Vilt og Fiskeforvaltning
Telefon: 35957773/90926137
E-post: oystein.saga@midt-telemark.no (mailto:oystein.saga@midt-telemark.no)
Midt-Telemark Landbrukskontor
www.landbruket.midt-telemark.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

[Sitert tekst skjult]

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com> 19. september 2018 kl. 13:01
Til: Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>

Gmail **Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>**

møte mht eventuelt matingsstjon for fulgene i vinter.

Vedlegg 12

Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no> 19. september 2018 kl. 11:24
Til: "elizabeth.bjorsland@gmail.com" <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Kopi: "havibeto@online.no" <havibeto@online.no>

Hei.

Viser til din henvendelse angående foring av ender i Ulefoss.

Saken har vært drøftet med leder i fagrådet for vilt og innlandsfisk i Nome Hans Arne Vibeto.

Det er fra kommunens sin side i utgangspunktet ikke ønskelig med foring av ender i kommunen og ved Ulefoss.

Det har i år ikke vært satt ut ender for jakt her i landet da dette har blitt forbudt. Det vil antageligvis ikke bli et like stort problem med halvtamme ender slik som tidligere år.

Ender finner nå maten selv . Ved ikke å fore de, så vil mange ender trekke til åpent vann når vinteren kommer. Dette kan gjerne være ved sjøen. De vil da finne maten sin selv og trenger ikke å bli foret.

Hvis endene blir vant til å bli foret så vil de bli værende og kunne utgjøre problemer nære vei og butikker etc.

Det er på grunnlag av dette at kommunen ikke ønsker foring av ender.

Skulle det i løpet av vinteren bli et betydelig problem med ender i Ulefoss sentrum så får en heller se på saken igjen.

Med vennlig hilsen

Øystein Saga
Rådgiver Vilt og Fiskeforvaltning
Telefon: 35957773/90926137
E-post: oystein.saga@midt-telemark.no (mailto:oystein.saga@midt-telemark.no)
Midt-Telemark Landbrukskontor
www.landbrukskontor.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

[Sitert tekst skjult]

Gmail

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>

Ender på ulefoss

1 e-post

Vedlegg 13

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Til: Øystein Saga <oystein.saga@midt-telemark.no>

20. september 2018 kl. 19:43

Som du ser her på et bilde jeg har blitt sendt så har endene allerede begynt å trekk opp til butikkene. Så vennligst sett opp et møte for dette.
Mvh Elizabeth bjørsland, Dyrenes Rett

Resized_20180919_145840_7074.jpg
262K

(?ui=2&ik=8cf1313873&view=att&th=165f814adc951819&attid=0.1&disp=inline&realattid=165f812f3d23fdda16c1&safe=1&zw)

Gmail **Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>**

Møte vedr ender på Ulefoss onsdag

3 e-poster

Vedlegg 14

Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no> 8. oktober 2018 kl. 11:25
Til: Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Kopi: Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>, Per Varøy <Per.Varoy@nome.kommune.no>

Hei, jeg er dessverre blitt sykemeldt en ukes tid, og jeg kan derfor ikke møte deg på onsdag. Men hvis du vil møte vår mann på landbruksavdelingen, som er fagansvarlig for kommunen i denne saken, så kan dere fortsatt bruke møterommet. Jeg sender en kopi av denne eposten til han, så kan dere avtale direkte. Jeg setter også ansvarlig for brøyting på kopilista, så kan dere holde kontakten dere imellom.

Med vennlig hilsen

Kirsti Arvesen Nesheim
Plan og utviklingsrådgiver
Telefon: 35946321/95306975
E-post: kine@nome.kommune.no (mailto:kine@nome.kommune.no)
Nome kommune
www.nome.kommune.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no> 9. oktober 2018 kl. 08:05
Til: Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no>, Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Kopi: Per Varøy <Per.Varoy@nome.kommune.no>

Hei.

Da tenker jeg at møtet som er planlagt utsettes til Kirsti er tilbake.

Dere får ta kontakt for et nytt tidspunkt.

Med vennlig hilsen

Øystein Saga
Rådgiver Vilt og Fiskeforvaltning
Telefon: 35957773/90926137
E-post: oystein.saga@midt-telemark.no (mailto:oystein.saga@midt-telemark.no)
Midt-Telemark Landbrukskontor
www.landbruketshus.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

[Sitert tekst skjult]

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com> 9. oktober 2018 kl. 18:31
Til: Kirsti Arvesen Nesheim <Kirsti.Arvesen.Nesheim@nome.kommune.no>

Ok. Da kontakter du meg snarest. Viktig og få ting på plass. Send meg også sms på tlf 40461602 når du har ny tid.
Mvh Elizabeth bjørsland
[Sitert tekst skjult]

---

image001.jpg
2K
(?ui=2&ik=8cf1313873&view=att&th=16659abbe6feb619&attid=0.1&disp=inline&realattid&safe=1&zw)

Gmail **Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>**

Ringmerkede ender på Ulefoss , ELizabeth Bjørsland

Vedlegg 15

3 e-poster

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Til: Øystein Saga <oystein.saga@midt-telemark.no>

10. mai 2019 kl. 10:08

Hei. Jeg har tatt kontakt med Kirsti Arvesen Nesheim i Nome Kommunen. Ho henviste meg videre til deg. Det er nå slutt for i år med mating men vi ser at en del av de ringmerked ender holder til enda ved rasta plassen. De søker mat enda. Vi ønsker ikke å mate på denne tida av året men ser at det kan bry på noe problemer med turister og besøkende der. Jeg har rådført med med NOAH og min egen organisasjonen Dyrenes Rett og de foreslo å sette opp en enkel plakat som forklart hva som skjer. Dette er på bakgrunn at når disse endene tar kontakt med menneskene på rasta plassen så har vi obsevert mange mennesker som reagere svært aggressive mot endene. Og det er ikke bra. Med info vil de kunne forstå at adferden er ulikt normale ville ender.

Her er forslaget i regi av oss og dere. Jeg kan sette opp disse nede ved rasta plassen hvis det er nå tillat å gjøre dette.

Det ville være logoen til Dyrenes Rett og Nome Kommunen på dette plakat også.

Mvh ELizabeth Bjørsland
V/ Dyrenes Rett

(?ui=2&ik=8cf1313873&view=att&th=16aa0c9462e24e5a&attid=0.1&disp=attd&realattid=f_jvhsset50&safe=1&zw) **tamme ender plakat fra dyrenes rett 2019.odp** 560K

Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>
Til: Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com>
Kopi: Sondre Melås <Sondre.Melas@nome.kommune.no>

10. mai 2019 kl. 15:31

hei.

Saken har vært drøftet med Fagrådet for vilt og innlandsfiske og Sondre Melås på teknisk etat.

Skal det settes opp plakat, så må det tydelig stå at en ikke skal mate ender.

Kommunen eier arealet ved brygga. Skal det henges opp plakat her, så har kommunen mal for plakater som skal brukes.

Kontaktperson i kommunen er Sondre Melås, telefonnummer 359462 Sondre.Melas@nome.kommune.no (mailto:Sondre.Melas@nome.kommune.no)

Han kan også være behjelpelig med utarbeidelse av plakat og mal.

Hvis det skal settes opp plakat på rasteplassen, så er dette statens vegvesen sin eiendom og du må ta kontakt med de.

Med vennlig hilsen

Øystein Saga
Rådgiver Vilt og Fiskeforvaltning
Telefon: 35957773/90926137
E-post: oystein.saga@midt-telemark.no (mailto:oystein.saga@midt-telemark.no)
Midt-Telemark Landbrukskontor
www.landbruket.midt.no

Tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

[Sitert tekst skjult]

Elizabeth Ann Andersen Bjørsland <elizabeth.bjorsland@gmail.com> 10. mai 2019 kl. 16:15
Til: Øystein Saga <Oystein.Saga@midt-telemark.no>

Takk for rask tilbakemeldlingen. Da skal jeg kontakte vedkommende både i kommunen og veivesenet.
Samtidig så må jeg understreke at disse ringmerkede tammender SKAL mates og ikke la de sulte ihjel. Dette går imot dyrevernsloven det du og fagrådet har kommet frem til.
En meldling om dette vil gå nå til NOF sentralt og NOAH for videre behandling samt media.
Mvh ELizabeth Bjørsland
V/ Dyrenes Rett
[Sitert tekst skjult]

Vedlegg 16

Hei. Viser til ditt svar vedrørende matings stasjonen og foring av ender i Ulefoss.

Vi finner dette svaret som du og Nome Vilt ved Hans Arne Vibeto gir om å ikke foret endene i vinteren. Vi har både dokumentert bevis og bilde bevis at det finnes ringmerkede tamme ender i Ulefoss sentrum som søker mat og er veldig sultne og krever tilsyn.

Etter denne sommerens hete og vanskelig gjøreing av å finne nok mat i sommer krever vi at videre oppfølging av de gjenstående tamme fugler ha en matings stasjon som gjør at de IKKE finner veien tilbake til butikkene og at butikkene kan bidra med grovt brød i vinter halvåret nå.

Jeg har nå sendt ditt svar til både NOF sentralt og NOAH for vurdering. Det ser ut som vi må ut i media med saken igjen etter at dere er IKKE i møtekommende med tiltak som gir best resultater for både dyrene og menneskene.

Jeg ønsker forsatt møte med dere og at dere nå gi oss et sted som vi kan mate fast gjennom vinteren og at det er adkomst forsvarlig for både dyrene og menneskene som vil foret igjennom vinteren. Fulgene har blitt fuglt opp av oss igjennom sommeren og frem til nå. Vi ser at de har klart seg nogenlunde igjennom sommmeren men etter flere henvisning og meldinger fra folk som har stoppet på rastaplassen i Ulefoss så har behov for mer mat vært økende problem . Vi har dokumentert dette. Vi nå se et behov for å etablere et fast og trygg plass for både dyr og vi som skal mate de. Vi trenger lett adkomst og rolig omgivelser samt at snøen er ryddet unna for å kunne komme til vannet om vinteren.

Problemene ut på LANNA er nå ikke et problem lengre, fulgene kommer ikke opp i veien og holder seg i vannet. De er foret gjevn igjennom sommeren pga hete som var men det er forsatt overskudd av ringmerkede fulger som er i vannet der så foring vil forsette etter fulgenes behov og mengder i vinteren.

Som det har stått i tilsvar til miljødepartement og til Nome Kommunen vedrørende tamme dyr det er IKKE foring som har skapt problemene med fuglene det er at de er TAMME i utgangspunktet at det blir et problem. Jeg ønsker dere tar dette til etterrettning og bruke sunn fornuft når det gjelder dette spesielle problemet. Så lenge det er ringmerkede fulger i område så trenger de tilsyn og oppfølging.

Så jeg ser frem til et mer kreativt tiltak med et konkret matingsstasjon nede på Ulefoss snarest. Nei til matingsstasjon er ikke akseptabelt.

Jeg ønsker svar snarest.

Mvh ELizabeth Bjørsland, Dyrenes Rett

[Sitert tekst skjult]

Vedlegg 17 Innstilling NOF (sentral)

NOF, offisielle holdning til brødmatforing av svaner og ender vinterstid er Klinkende Klar, vedtak landsmøte 2016; (lagre gjerne dette""" ?Mating av svaner og stokkender er helt OK (denne sak fra 2015 var initiert av en lokal NOF person i Oslo, som utga seg for å tale på vegne av NOF sentraly,, men på landsmøte i 2016, ble dette offisiell holdning, /NOF/Norsk Ornitologisk Forening ?
Vinterforing av svaner og stokkender er helt OK, Ref holdning fra fuglefaglig hold/NOF Norsk ornitologisk Forening,, ?Tema Fugleforing-
så ble dette vedtatt ang foreningens offisielle holdning;
" Prinsippprogrammet NOF 2016 Tema Fugleforing"
Vedtak
"NOF mener foring av ville fugler i sin allminnelighet er en positiv og givende aktivitet, og
som fremmer kjennskapen til naturen rundt oss"
Mao vi har også dette som dokumentasjon fra seriøst fuglefaglig hold , at fugleforing ansees som betydningsfullt for fugler versus mennesker;
I tillegg har også dette tema tidligere vært omtalt i NOF, s medlemsblad "Fugelvennen",
"Fra enkelte hold har det vært hevdet at foring av fugl har lite for seg, og at fuglene selv bør finne maten sin for å overleve.
Dette er påstander som vi tar sterkt avstand fra.
For det første er det ingen tvil om at aktiv fugleforing kan hjelpe mange fugler over vanskelige perioder om vinteren
Bevaring av arter og natur handler om interesse for det som er rundt oss.
Denne interessen begynner i det små med det nære og kjente.
Derfor er fugleforing viktig for både mennesker,fugler og natur"
Sitat slutt fra utdrag fra leder i "Fuglevennen" 2010.
Og ikke minst har det også kommet en tydelig og viktig innspill om tema vinterforing av fugler fra tidligere leder av NOF Alv Ottar Folkestad,
dette ned bakgrunn i et oppstyr i Sandvikselva for et par år siden ifb med uttaler leder av NOF /norsk ornitologisk forening, Alv Ottar Folkestad/;
NOFo8-01-2015

?"Det er viktig å sortere kva som er problem for kven, og kva som er fakta

NOF, offisielle holdning til brødmatforing av svaner og ender vinterstid er Klinkende Klar, vedtak landsmøte 2016; (lagre gjerne dette""" ?Mating av svaner og stokkender er helt OK (denne sak fra 2015 var initiert av en lokal NOF person i Oslo, som utga seg for å tale på vegne av NOF sentraly,, men på landsmøte i 2016, ble dette offisiell holdning, /NOF/Norsk Ornitologisk Forening ?Vinterforing av svaner og stokkender er helt OK, Ref holdning fra fuglefaglig hold/NOF Norsk ornitologisk Forening,, ?Tema Fugleforing-
så ble dette vedtatt ang foreningens offisielle holdning;
" Prinsippprogrammet NOF 2016 Tema Fugleforing"
Vedtak
"NOF mener foring av ville fugler i sin allminnelighet er en positiv og givende aktivitet, og
som fremmer kjennskapen til naturen rundt oss"
Mao vi har også dette som dokumentasjon fra seriøst fuglefaglig hold , at fugleforing ansees som betydningsfullt for fugler versus mennesker;
I tillegg har også dette tema tidligere vært omtalt i NOF, s medlemsblad "Fugelvennen",
"Fra enkelte hold har det vært hevdet at foring av fugl har lite for seg, og at fuglene selv bør finne maten sin for å overleve.
Dette er påstander som vi tar sterkt avstand fra.
For det første er det ingen tvil om at aktiv fugleforing kan hjelpe mange fugler over vanskelige perioder om vinteren
Bevaring av arter og natur handler om interesse for det som er rundt oss.
Denne interessen begynner i det små med det nære og kjente.
Derfor er fugleforing viktig for både mennesker,fugler og natur"
Sitat slutt fra utdrag fra leder i "Fuglevennen" 2010.
Og ikke minst har det også kommet en tydelig og viktig innspill om tema vinterforing av fugler fra tidligere leder av NOF Alv Ottar Folkestad,
dette ned bakgrunn i et oppstyr i Sandvikselva for et par år siden ifb med uttaler leder av NOF /norsk ornitologisk forening, Alv Ottar Folkestad/;
NOFo8-01-2015

?"Det er viktig å sortere kva som er problem for kven, og kva som er fakta

innstilling NOF (sentral) Vedlegg 18

TIPS OG TRIKS TIL ET BEDRE NABOSKAP MED **MÅKER**

MÅKER I NORGE: DET HEKKER SYV MÅKEARTER PÅ FASTLANDET – GRÅMÅKE, SVARTBAK OG SILDEMÅKE TILHØRER STORMÅKENE, MENS HETTEMÅKE, FISKEMÅKE, KRYKKJE OG DVERGMÅKE ER MINDRE ARTER.

Les om bestandene i NOFs rapport fra 2015

Hvorfor konflikt?

Flere utfordrende situasjoner kan oppstå som følge av måkers tilstedeværelse nær folk. Noen av disse skjer pga. støy- eller skittproblemer, men mange skjer også som følge av uvitenhet eller ønsket om å kontrollere naturen. Diskusjoner om hvor måker «hører hjemme» og feilaktige påstander om bestandsutvikling for ulike arter er ofte roten til konflikter. Måker har også fått et rykte som «urenslige», som er ufortjent og galt med tanke på at mange av artene gjør en viktig renovasjonsjobb. Det er også viktig å huske på at mange setter pris på fugle- og dyreliv, uten at disse nødvendigvis får stor oppmerksomhet i media eller i den offentlige debatten.

Måker med familie

Flest konflikter oppstår der måker hekker på bygninger og i tettbygde strøk der mennesker bor eller jobber. Fiskemåka er den mest tallrike og utbredte av «takhekkerne» i Norge. I tillegg hekker både gråmåke, sildemåke, svartbak og krykkje på bygninger i noen norske byer og tettsteder. I de fleste tilfeller er det lydytringer under ruging og ungeperiode, samt foreldrenes

Innhold

- Måker i Norge
- Hvorfor konflikt?
- Måker med familie
- Forebyggende tiltak mot takhekking
- Mer om tildekking av hekkeplasser for måker
- Bedre sameksistens er mulig
- Mat som slenger rundt og utfordringer ved spisesteder
- Skadefelling, jakt og fangst
- Oppsummering

Flere utfordrende situasjoner kan oppstå som følge av måkers tilstedeværelse nær folk. Noen av disse skjer pga. uvitenhet, eller ønsket om å kontrollere naturen.

adferd for å beskytte ungene som oppgis som mest problematisk.

I slutten av mai eller i løpet av juni vil som oftest eggene til fiskemåkene klekkes. Ungene forlater reiret ganske raskt etter klekking. Gradvis finner de mer mat selv, men blir i en periode fôret av foreldrene i tillegg. Dette er en stressende tid for fiskemåkene, og bekymringene er mange. Måkene stuper og skriker mot katter, biler og mennesker som blir oppfattet som trusler mot de små. Denne adferden er først og fremst et uttrykk for foreldreomsorg for de små som springer rundt på bakken, og skyldes ikke at måkene blir «mannevonde» en kortere periode på sommeren. NOF appellerer derfor til bedre forståelse overfor måkeforeldrene. De skal ha nye generasjoner på vingene, og gjør det etter beste evne. Det ligger ikke noen vond vilje bak at de prøver å beskytte de små. Trekker man seg bort fra området måkene oppholder seg, roer de seg raskt ned. Man kan gjerne løfte en hånd eller pinne over hodet mens man trekker seg unna.

Dersom unger holder seg i områder med mange gående, f.eks. foran en butikkinngang, er det også mulig å flytte dem et lite stykke. Dette bør imidlertid aldri gjøres over en lengre distanse enn at foreldrene har kontroll på dem. Husk også at hvert måkepar ofte har flere unger i et område (vanligvis 1–3), og at det kan være en fordel for foreldrene å ha alle disse samlet.

Det er et gjentakende problem at det gjennomføres ulovlige inngrep i hekkekolonier for fiskemåke på hustak. Begrunnelsen er ofte forstyrrelseseffekten fra fiskemåker som skriker, eller måkeforeldre som «angriper» mennesker når det er unger på hustak og på bakken. Fjerning av reir med egg og unger er ulovlig, som følge av

Arter som hettemåke (bildet) og fiskemåke liker åpne områder for koloniene sine, og holmer er spesielt populære.

Foto: Håvar Hveding

NOF appellerer til bedre forståelse overfor måkeforeldrene. De skal ha nye generasjoner på vingene, og gjør det etter beste evne.

naturmangfoldlovens § 15 og dyrevelferdslovens § 3. Tillatelse til skadefelling/fjerning av hekkende måker kan kun gis etter skriftlig søknad til kommunene, og da med begrunnelse av sanitære eller helsemessig karakter.

Forebyggende tiltak mot takhekking

Fjerning av reir med egg og unger er ikke bare ulovlig, det vil også normalt føre til at måkene starter med ny egglegging, og dermed oppholder seg på hekkeplassen over lenger tid. Lar man egg og unger være i fred, er den mest intensive ungeperioden overstått i løpet av noen uker. Vi anbefaler alltid å la måkene hekke i fred, slik at det kan komme nye generasjoner på vingene som kan bidra til å bedre mange av måkeartenes alvorlige bestandssituasjon.

Dersom det er nødvendig anbefaler følgende forebyggende tiltak for å forhindre at måker hekker på hustak:

- Avgrensing av måkenes tilgang til taket ved å spenne opp liner over takflata er prøvd en del steder. Gjør man dette må avstand mellom linene være 50 cm, og høyden over taket bør være minst 30 cm Tiltaket kan være problematisk. Etterhvert kan linene (ofte brukes tykk sene) bli slakke eller de ryker. Disse tvinner fuglene seg inn i og lider en smertefull død. Fuglene kan også seg fast i nett, dette må aldri brukes. Vi har bedre erfaring med plastfugler/drager som svirrer på takene i vinden og skremmer fuglene fra å etablere seg. Dette virker i flere steder, men ikke alltid.
- Ferdsel på taket i etableringsperioden (fra måkene ankommer til eggleggingа starter) kan være effektivt for å holde

Krykkje er kategorisert som «sterkt truet» på den norske rødlista for arter fra 2015. Krykkja hekker i bergvegger og på bygninger, og er en utpreget marin art.

Foto: John Stenersen

Fjerning av egg og unger er ikke bare ulovlig, det vil også normalt føre til at måkene starter med ny egglegging, og dermed oppholder seg på hekkeplassen over lenger tid.

måkene unna dersom ferdselen skjer flere ganger om dagen. Stedet vil da bli vurdert som utrygt og lite egnet som hekkeplass.

- Tilbud av alternative gode hekkeplasser i nærheten kan lokke måkene bort.
- På industriområder kan det settes opp en stor (eller mange små) reirplattform(er) i utkanten av områdene, der fuglene kan hekke uforstyrret.

Mer om tildekking av hekkeplasser for måker

Å dekke til egnede hekkeplasser på bygninger i god tid før hekkesesongen er i utgangspunktet ikke i strid med naturmangfoldlovens § 15. En forutsetning for slik tildekking er at det ikke benyttes fiskegarn eller andre innretninger som fuglene kan sette seg fast i, og dermed bli påført unødig lidelse. Det er også en forutsetning at tildekkingen ikke skjer ved større etablerte forekomster. Les mer om hva som skrives om dette på Økokrims nettsider.

Tildekking av større ynglesteder, som hekkekolonier på holmer, bygninger eller bergvegger, vil normalt være i strid med aktsomhetsplikten i naturmangfoldlovens § 6, og forbudet mot skade på reir i naturmangfoldlovens § 15, også utenom hekketiden. Dette er likevel tiltak som flere ganger er forsøkt ved kolonier av krykkje og hettemåke, ofte uten hell. *Konsekvensen blir ofte at måkene, og særlig krykkjene, i stedet velger å hekke andre steder i nærheten*. Man får en spredning av fuglene, og en uforutsigbar forekomst. Med krykkjas status som «sterkt truet»

En del folk irriterer seg over krykkjekolonier på husvegger, og noen forsøker å fjerne slike ved tildekking av hekkeplassene. Det er imidlertid ulovlig å dekke til store etablerte hekkeforekomster av arten.

Foto: Oddvar Heggøy

på den norske rødlista, vil slike tiltak være særlig alvorlige, også juridisk sett.

Bedre sameksistens er mulig

Måker lager en del lyd, og da først og fremst i hekkesesongen. Der et større antall måker er samlet er lydnivået høyest. For krykkjas vedkommende er det viktig å ikke legge til rette for hekking på rorbuanlegg der man ikke ønsker hekkede krykkjer, men at bygningene utformes og plasseres slik at de ikke blir attraktive hekkeplasser. Ved hettemåkekolonier bør det ikke etableres overnattingssteder eller bebyggelse, slik at man unngår at det oppstår unødvendige konflikter mellom mennesker og fugler. God arealplanlegging er derfor viktig.

Kommunen kan også legge til rette attraktive hekkeplasser for hettemåke og fiskemåke, ved å etablere kunstige hekkeholmer, eller rydde holmer i kommunen for kratt og trær. Man kan også bygge hekkehyller for krykkje på velegnede steder, både på bygninger, på kaianlegg og i fjellvegger. Disse tiltakene er forsøkt flere steder med godt resultat. Slik kan man legge til rette for truede arter og naturmangfold i kommunen på steder der konflikter ikke oppstår. Såkalte «grønne tak», altså vegetasjonskledde tak, vil kunne være et godt virkemiddel for å legge til rette for måker og annet naturmangfold i byene, og dermed de økosystemtjenestene disse artene gir oss.

Tilgrising fra måker ved bryggeanlegg o.l. kan løses ved å gjøre dem mindre aktuelle å sitte på. Måker liker store, åpne flater der de har godt utsyn.

Mat som slenger rundt og utfordringer ved spisesteder

Fiskemåke er til manges overraskelse en art i nedgang nasjonalt, og arten er kategorisert som «nær truet» på den norske rødlista. Tilrettelegging av egnede hekkeplasser for arten kan være et godt tiltak for å unngå at den etablerer seg i på uønskede steder.

Foto: Oddvar Heggøy

Når måker tar mat som er tiltenkt gjester ved spisesteder, eller rester etter gjestene, oppstår det konflikter. Gode rutiner for opprydding og fysisk skjerming av maten er den eneste reelle løsningen på slike utfordringer.

Måker som lever nært mennesker nyttiggjør seg gjerne av matavfall, og kommer også på andre måter lett i kontakt med mennesker. De utnytter det naturen og mennesker har å by på av «restemat». Funksjonen som naturens renholder blir stort sett lite verdsatt, men den er likevel viktig og undervurdert. Mange av måkeartene er altetende, og spiser det meste de kan finne, deriblant matrester som folk kaster på gata. På mange måter kan man si at måkene er flygende renholdsarbeidere. Slik sett bidrar tilstedeværelsen av måker (og kråker) bl.a. til å begrense rottebestandene i mange byer og tettsteder.

Når måker tar mat som er tiltenkt gjester ved spisesteder, eller rester etter gjestene, oppstår det konflikter. Gode rutiner for opprydding og fysisk skjerming av maten er den eneste reelle løsningen på slike utfordringer. Skilt som minner gjestene om at mating av fugler ved bordet er forbudt kan være nødvendig. Alt til sin tid og på rett plass!

Skadefelling, jakt og fangst

Skadefellingsforskriften i Norge ble sist revidert i 1997. Forebyggende tiltak er viet lite plass, og artene man har anledning til å skadefelle er ikke vurdert i forhold til deres nåværende bestandssituasjon. Skadefellingstillatelser er også ofte lite egnede for å redusere en konflikt mellom mennesker og måker, ettersom problemet vanligvis ikke er knyttet til enkeltindivider.

Skadefellingsforskriften inneholder viktige retningslinjer for felling av viltarter som gjør skade:

- Før skadefelling kan tillates må andre løsninger for å redusere skadeproblemet på forhand ha blitt forsøkt.

Flere måkearter hekker i stadig økende grad på hustak og lignende forhøyninger. Tradisjonelle reir på bakken, som på bildet, er utsatte for predatorer, og dermed mindre gunstig i områder med store bestander av f.eks. mink og rødrev.

Foto: Oddvar Heggøy

- Skaden må være av vesentlig økonomisk betydning, eller eventuelt være begrunnet i sanitære eller helsemessige problem.
- Det er ikke forskriftens intensjon å tillate avliving av arter ved ethvert skadenivå. En viss skade må påregnes og tolereres. Tillatelsen gjelder i utgangspunktet bare de individene som har gjort skade.
- Forskriften har ikke til hensikt å åpne for muligheter til generell bestandsdesimering av arter. Den bør tolkes og praktiseres slik at det i størst mulig grad er de individene som faktisk har forårsaket skade som felles.
- Husk alltid å vurdere §§ 8–12 i naturmangfoldloven, jf. § 7 i samme lov.

Merk at forskriften i de generelle retningslinjene sterkt understreker at forebyggende tiltak skal ha stor oppmerksomhet, og at skadefellinger skal være siste utvei. Retningslinjene understreker også prinsippet om fredning i hekketiden. Skadefelling av voksne fugler bør derfor aldri skje i hekketiden, og aldri slik at fugleunger mister en eller begge foreldrene sine.

Det er ikke jakttid på noen måkearter i Norge. Det er den gjeldende forskriften om jakt- og fangsttider, samt sanking av egg og dun, som regulerer dette.

Oppsummering

Måkene er kommet for å bli i byer og tettsteder, og andre steder der folk bor. Det er derfor nødvendig å finne løsninger for bedre sameksistens mellom måker og folk, både der måkene har etablert seg nær mennesker, og der mennesker har etablert seg nær måkenes hekkeplasser. Gjennom forebyggende tiltak,

Skadefelling av arter som fiskemåke (bildet) skal kun skje etter at forebyggende eller alternative løsninger er utprøvd. Det er ikke jakttid på noen måkearter i Norge.

Foto: Oddvar Heggøy

Skadefelling bør aldri skje i hekketiden, og aldri slik at fugleunger mister en eller begge foreldrene sine.

forståelse og kunnskap om måkenes adferd kan konfliktnivået senkes betraktelig.

Det er sjelden tilrådelig med skadefellingstillatelser på måker. Dette fordi det er uforsonlig med deres bestandsutvikling, og fordi forebyggende tiltak som regel er mer effektive. Skyting eller fjerning av måker vil sjelden være gode løsninger, siden problemet vanligvis ikke er knyttet til enkeltindivider. Husk også på at måker er trekk- og streiffugler, som til tross for bestandsnedgang ofte opptrer i store antall. Dersom man ikke fjerner de bakenforliggende årsakene til deres tilstedeværelse, vil det hele tiden kunne dukke opp nye måker. Samtidig må måkenes tilstedeværelse i stor grad aksepteres.

Vi oppfordrer kommunene til å legge til rette for hekkende måker der dette ikke er konfliktskapende, samt beskytte deres naturlige levesteder.

Dette faktaarket er utarbeidet av Norsk Ornitologisk Forening i april 2018. Vær oppmerksom på at status for artene, forskrifter o.l. kan være endret i ettertid

Svartbaken er vår største måkeart, og er de fleste steder tett knyttet til kysten. Arten er sjeldnere involvert i konflikter enn arter som fiskemåke, krykkje og gråmåke.

Foto: Oddvar Heggøy

MILJØ-DIREKTORATET

Vedlegg 19

Omgjør stokkand-tillatelse

Miljødirektoratet tar klage på tillatelse om import og utsetting av stokkender for jaktformål til følge. Avgjørelsen får betydning for eventuelle fremtidige søknader om import og utsetting for jaktformål.

Publisert 19.12.2018

– Med det kunnskapsgrunnlaget som nå foreligger, og de vurderinger som er gjort i klagesaken, kan ikke Miljødirektoratet se at denne typen arrangert jakt på utsatte ender har noen framtid i Norge, sier direktør Ellen Hambro i Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet ga den 4. mai 2017 Løvenskiold-Fossum Skog tillatelse til å importere 8000 stokkender for utsetting til kommersiell jakt i Telemark. Avgjørelsen ble påklaget av Norsk Ornitologisk Forening og NOAH – for dyrs rettigheter. Klagene er hovedsakelig begrunnet med risiko for negative konsekvenser for dyrevelferd og naturmangfoldet.

Miljødirektoratet tar klagene til følge, og gir nå avslag på søknaden. Endene ble i samsvar med direktoratets tillatelse satt ut i sommer, og avgjørelsen får derfor først og fremst betydning for eventuelle fremtidige søknader om import og utsetting for jaktformål.

– På bakgrunn av den nye kunnskapen om mulige negative konsekvenser for blant annet biologisk mangfold, vannkvalitet og dyrevelferd konkluderer vi med at negative sider veier vesentlig tyngre enn de positive i denne saken, sier Hambro.

Mange overlever jakta

Foreløpige tall viser at av årets 8000 utsatte ender er færre enn 2200 skutt i den arrangerte jakten.

Det er innhentet vurderinger fra Vitenskapskomiteen for Mattrygghet, Rådet for dyreetikk og Mattilsynet. Vitenskapskomiteen konkluderer med at innførsel og utsetting av tamme ender i Norge gir risiko for negative konsekvenser for både biologisk mangfold, vannkvalitet, dyrehelse og dyrevelferd, og at risikoen øker med antallet fugl som settes ut.

Mattilsynets konklusjon er at denne aktiviteten ikke er i samsvar med dyrevelferdsloven. Rådet for dyreetikk konkluderer med at denne jaktformen er uetisk, og bør forbys.

Kan pare seg med villender

Ifølge VKM er det en risiko for at tamme og ville stokkender vil pare seg med hverandre, noe som på lengre sikt kan ha negative genetiske konsekvenser. Utslipp av ekskrementer i vann kan påvirke oksygennivået i vannet, og det er risiko for at endene har med seg smittsomme sykdommer, som fugleinfluensa. I tillegg har det vært omtale i mediene av flokker av utsatte stokkender som har skapt trafikale utfordringer lokalt.

Les VKMs rapport her

Fant du det du lette etter?

Takk for tilbakemeldingen!

Om oss

Kontakt oss

Aktuelt

Publikasjoner

Høringer

Arrangementer

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/11704-1
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	19.09.2019

Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for eierskapskontroll 2020-2023 -Nome kommune

Forslag fra sekretariatet:

Nome kontrollutvalg bestiller risiko- og vesentlighetsanalyse av kommunens eierskap i tråd med ny kommunelov § 23-4 fra Telemark kommunerevisjon IKS/ Vestfold og Telemark Revisjon IKS. Analyse forventes levert i løpet av våren 2020. Det forventes at både avtroppende og nytt kontrollutvalg blir involvert i analyseprosessen.

Innspill fra sittende kontrollutvalg:

-

Bakgrunn for saken:

Ny kommunelov, som i hovedsak trer i kraft ved konstituering av nytt bystyre i oktober 2019, sier følgende om eierskapskontroll (§ 23-4)

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

Saksopplysninger:

Vi nærmer oss slutten av inneværende valgperiode, og det er på tide å tenke fremover mot ny valgperiode. For å sikre at kompetansen til det avtroppende kontrollutvalget blir tatt vare på i overgangen til ny periode og nytt utvalg, er det naturlig at revisjonen allerede nå får bestillingen av ny analyse av kommunens eierskap. Sittende kontrollutvalg vil i denne saken i møtet ha mulighet til å gi sine vurderinger av hvilke selskaper som kan være relevante å undersøke nærmere for å vurdere om det kan være behov for eierskapskontroll.

Det er imidlertid viktig å merke seg at det er det nye kontrollutvalget valgt på konstituerende møte i bystyret i oktober 2019 som skal legge frem Plan for eierskapskontroll for det nye kommunestyret. Det er derfor ikke meningen at risiko- og vesentlighetsvurderingen skal ferdigstilles før også det nye kontrollutvalget har vært involvert i analyseprosessen. Det skal skje gjennom vinteren 2019-våren 2020. En grundig analyseprosess er nødvendig for å gjøre de beste prioriteringene av hvilke selskaper kontrollutvalget mener det er viktigst å gjennomføre eierskapskontroller i.

Det er nytt i ny kommunelov at det skal lages en egen plan for eierskapskontroller løsrevet fra behovet for forvaltningsrevisjon i selskap. Det er også nytt at kravet om risiko- og vesentlighetsvurdering fremgår av lovteksten, og ikke som før, i forskrift om kontrollutvalg.

Vurdering fra sekretariatet:

Saken er ment som et startpunkt for arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eierskap. Loven fastsetter at det er revisjonen som skal gjennomføre eierskapskontroller, men den sier ikke noe om hvem som skal gjennomføre den bakenforliggende risiko- og vesentlighetsvurderingen. Denne bestillingen vil dermed være avklarende i forhold til revisjonen når det gjelder dette.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/11706-1
Sakshandsamar Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	19.09.2019

Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023 - Nome kommune

Forslag frå sekretariatet:

Nome kontrollutvalg bestiller risiko- og vesentlighetsanalyse av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper i tråd med ny kommunelov § 23-3 fra Telemark kommunerevisjon IKS/Vestfold og Telemark revisjon IKS. Analysen forventes levert i løpet av våren 2020. Det forventes at både avtroppende og nytt kontrollutvalg blir sterkt involvert i analyseprosessen.

Innspill fra sittende kontrollutvalg:

-

Bakgrunn for saka:

Ny kommunelov, som i hovedsak trer i kraft ved konstituering av nytt kommunestyre i oktober 2019, sier følgende om forvaltningsrevisjon (§ 23-3):

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og virksomheten i kommunens eller fylkeskommunens selskaper. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

Saksopplysningar:

Vi nærmer oss slutten av inneværende valgperiode, og det er på tide å tenke fremover mot ny valgperiode. For å sikre at kompetansen til det avtroppende kontrollutvalget blir tatt vare på i overgangen til ny periode og nytt utvalg, er det naturlig at revisjonen allerede nå får bestillingen av ny analyse av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper. I denne saken kan kontrollutvalget gi sine vurderinger av hvilke områder som kan være relevant å undersøke nærmere, for å vurdere om det kan være behov for forvaltningsrevisjon.

Det er imidlertid viktig å merke seg at det er det nye kontrollutvalget valgt på konstituerende møte i kommunestyret i oktober 2019 som skal legge frem Plan for forvaltningsrevisjon for det nye kommunestyret. Det er derfor ikke meningen at risiko- og vesentlighetsvurderingen skal ferdigstilles før også det nye kontrollutvalget har vært sterkt involvert i analyseprosessen. Det skal skje gjennom vinteren 2019-våren 2020. En grundig analyseprosess er nødvendig for å gjøre de beste prioriteringene av hvilke områder kontrollutvalget mener det er viktigst å gjennomføre forvaltningsrevisjoner på.

Det er nytt i ny kommunelov at det skal lages en felles plan for forvaltningsrevisjoner som gjelder både egen virksomhet og kommunens selskaper. Dette er gjort for at kontrollen av kommunale tjenester skal behandles likt uansett om kommunen løser oppgavene innen egen organisasjon eller gjennom et selskap. Det er også nytt at kravet om risiko- og vesentlighetsanalyse fremgår av lovteksten og ikke som før i forskrift om kontrollutvalg. Risiko- og vesentlighetsanalysen er det som i tidligere forskrift ble kalt overordnet analyse.

Vurdering frå sekretariatet:

Saken er ment som et startpunkt for arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurderingen. Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres av revisjonen, men loven sier ikke noe om hvem som skal gjennomføre analysen. Denne bestillingen vil dermed være avklarende i forhold til revisjonen i forhold til dette.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/14872-1
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	19.09.2019

Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon - Nome kommune

Forslag fra sekretariatet:
Saken tas til orientering.

Bakgrunn for saken:
Kommunerevisor skal følge lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i revisjonsarbeidet. De bestemmelser revisor skal følge er i hovedsak:

- Kommuneloven av 25.09.92 med forskrifter
- Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner m.v. av 15.06.04
- Internasjonale revisjonsstandarder (International Standards on Auditing – ISA)

Revisjon av kommunen utgjør i henhold til forskrift om revisjon to hovedoppgaver; regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon. Telemark kommunerevisjon IKS er valgt som revisor og har avtale om å levere disse tjenestene for kommunen.
Overordnet revisjonsstrategi er det overordnede planleggingsdokumentet for gjennomføring av regnskapsrevisjon. Formålet med overordnet revisjonsstrategi er å dokumentere tilstrekkelige og effektive revisjonshandlinger for regnskapsrevisjon. Revisjonsstandarden ISA 300 "Planlegging av revisjon av et regnskap" ligger til grunn for vedlagt dokument.
Revisjonen mener denne overordnede revisjonsstrategien, sammen med deres øvrige muntlige og skriftlige rapporteringer, dekker kravene som stilles til dokumentasjon av deres prioriteringer innen regnskapsrevisjon. Dette dokumentet er også en hjelp til å oppfylle kontrollutvalgets tilsyns- og påseansvar.

Saksopplysninger:
Oppdragsrevisor Hilde Vatnar legger frem «overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon – Nome kommune.»

Vedlegg:
-overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon - Nome kommune

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

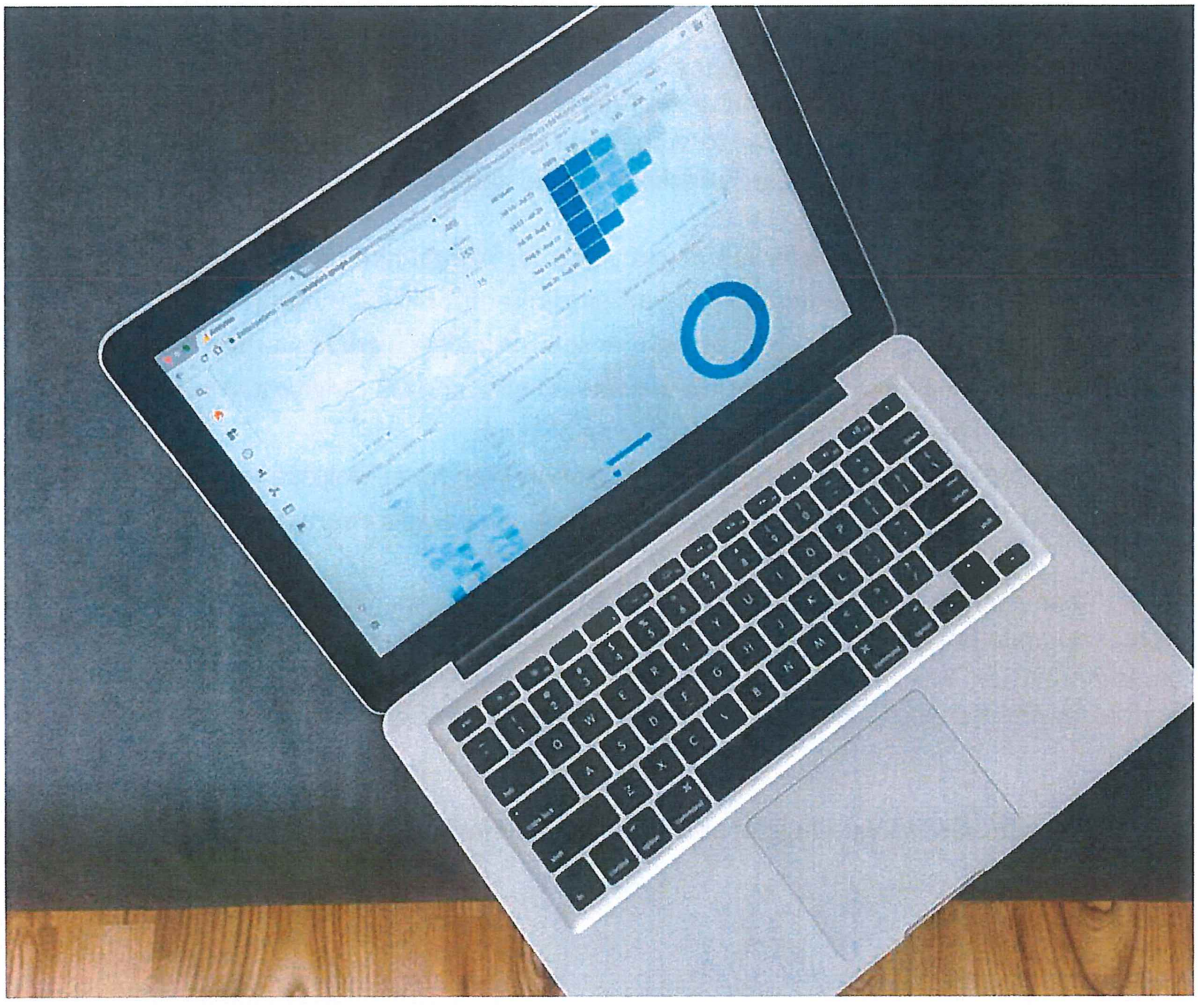

Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon 2019

Nome kommune

Om Telemark kommunerevisjon IKS og overordnet revisjonsstrategi

Telemark kommunerevisjon IKS (TKR) er et av landets største interkommunale revisjonsselskaper. Alle de 18 kommunene i Telemark, Larvik kommune i Vestfold og Telemark fylkeskommune er eiere av selskapet. Vi utfører revisjon og andre tjenester for våre eiere og andre kommunale/fylkeskommunale aktører.

I tillegg til regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon for kommunen *og kommunale foretak* avgir TKR mange ulike uttalelser og attestasjoner for ulike enheter i kommunen. Dette er uttalelser og attestasjoner som tilskuddsgivere krever for tildeling og utbetaling av ulike former for tilskudd. Vi utfører også rådgiving av ulik art og revisor møter i politiske utvalg, slik som KU og k-styret.
Etter særskilt bestilling påtar TKR seg også å utarbeide plan for selskapskontroll og utføre selskapskontroll knyttet til selskap der kommunen har eierinteresser.

Fra 2015 har vi inngått en avtale om faglig og administrativt samarbeid med de interkommunale revisjonsordningene Buskerud kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon. Fra 1.1.2020 er det vedtatt at Telemark kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon blir slått sammen til Vestfold og Telemark Revisjon IKS.

Du kan finne alle våre forvaltningsrapporter og annen informasjon på vårt nettsted www.tekomrev.no.

Innhold

1 Innledning 3
2 Regnskapsrevisjon 4
3 Risikovurdering 5
3.1 Kommunens økonomi 5
3.2 Kommunens økonomiske internkontroll 7
4 Vurdering av vesentlighet 8
5 Revisjonsplan 9
5.1 Generelt: 9
5.2 Drift: 9
5.3 Investering: 9
6 Avslutning 10

1 Innledning

Kommunens revisor skal følge lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i revisjonsarbeidet.[1]

Revisjon av kommunen består av to hovedoppgaver; regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon. Telemark kommunerevisjon IKS (TKR) er valgt som revisor og har avtale om å levere disse tjenestene for kommunen.
Vi omtaler ikke forvaltningsrevisjon i dette dokumentet, med mindre de utførte rapportene har direkte betydning for arbeidet med regnskapsrevisjon.

Overordnet revisjonsstrategi er det overordnede planleggingsdokumentet for gjennomføring av regnskapsrevisjon. Formålet med overordnet revisjonsstrategi er å gi kontrollutvalget informasjon om de overordnede vurderingene og hensynene som revisor har lagt vekt på i planleggingen av revisjonsarbeidet. Revisjonsstandarden "Planlegging av revisjon av et regnskap" ligger til grunn for dette dokumentet som sammen med rapportering gjennom året, være et grunnlag for å oppfylle kontrollutvalgets tilsyns- og påseansvar av revisor.

Ved planlegging av revisjonsoppdraget skal revisor vurdere kontrollmiljøet i kommunen. Det omfatter bl.a. vurdering av den administrative oppbygningen, kompetansen, eventuelle skifte av nøkkelpersonell, omorganisering, sentral/desentral regnskapsføring og endringer av økonomisystem mv. Vurdering av risiko og vesentlighet er også en del av planleggingen. Alt dette totalt har betydning for de ressursene vi planlegger å bruke på revisjon av oppdraget.

Regnskapsrevisjon og attestasjoner gjennomføres løpende. Årsoppgjørsrevisjonen starter når regnskapet er avlagt (frist 15. februar) og varer fram til vi avgir revisjonsberetningen. Denne skal avgis så snart revisor er ferdig med revisjon av årsregnskapet, senest 15. april.

I tillegg til oppgavene nevnt over, reviderer TKR også andre regnskaper med nær tilknytning til kommunen. Dette er for eksempel regnskaper for legater/stiftelser, kirkelig fellesråd og andre regnskaper. For revisjon av disse regnskapene utarbeides det egne revisjonsstrategier og –planer. For disse enhetene gjelder særskilte lover, forskrifter og instrukser. Kontrollutvalget har ingen rolle i revisjon av disse enhetene.

[1] Kommuneloven av 25.9.92, Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner av 15.6.04, Internasjonale revisjonsstandarder (International standards on auditing – ISA)

2 Regnskapsrevisjon

Formålet med regnskapsrevisjonen er å bekrefte at årsregnskapet er avgitt i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk. Vår revisjon er utført i samsvar med god kommunal revisjonsskikk, som bygger på internasjonale revisjonsstandarder. Disse krever at vi etterlever etiske krav og utfører arbeidet på en måte som skal gi betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

Revisors konklusjoner om årsregnskapet kommer fram i revisors beretning, hvor vi uttaler oss om følgende fire temaer:

- årsregnskapet er avgitt i samsvar med lov og forskrifter og god kommunal regnskapsskikk i Norge
- regnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett
- opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter
- registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Ved eventuelle vesentlige mangler ved ett eller flere av disse punktene vil det komme fram som merknader i revisjonsberetningen. Kontrollutvalget vil da få brev med nærmere bakgrunn for merknaden, såkalt nummerert brev fra revisor.

I tillegg til revisors beretning, utarbeider revisor en årlig rapport til kontrollutvalget. Denne er en oppsummering av revisjonsarbeidet for regnskapsåret. Revisor tar her opp ulike forhold vi anser som viktige, men ikke er så alvorlige og vesentlige at de må tas med i revisjonsberetningen. Eventuelle merknader gitt i revisjonsberetningen utdypes også, da revisjonsberetningen er forholdsvis standardisert.

Revisor rapporterer også til KU om revisjonsarbeidet gjennom hele året. Dette gjøres muntlig i hvert kontrollutvalgsmøte. Hvis det er saker av mer alvorlig karakter vil rapporteringen til kontrollutvalget være skriftlig.

Revisor må vurdere om informasjon og opplysninger vi har fått kan tyde på at det foreligger misligheter. Gjennom sitt arbeid skal revisor bidra til å forebygge og til å avdekke misligheter. Begrepet misligheter brukes oftest om tilsiktede handlinger. Det er særlig to typer tilsiktede handlinger som er relevante for revisor; uredelig regnskapsrapportering og underslag av eiendeler. Dersom revisor konstaterer misligheter, skal det straks sendes en skriftlig foreløpig innberetning til kontrollutvalget. Når forholdet er avklart, får kontrollutvalget endelig innberetning. Rådmann skal ha kopi av innberetningene.

3 Risikovurdering

Risiko handler om:

- hva som kan gå galt,
- hvor sannsynlig er det at noe går galt og
- hva er konsekvensen hvis det skulle gå galt.

Revisor utfører risikoanalyser av kommunen for å kartlegge eventuelle områder hvor det kan foreligge risiko som kan medføre vesentlige feil i regnskapet. Gjennom risikoanalysene vurderes risiko på ulike områder, og resultatet av analysene avgjør omfanget og valget av aktuelle revisjonshandlinger.

Kommunene er ganske stabile virksomheter, med faste oppgaver som skal løses innenfor budsjettets rammer. Rammene for kommunens drift er i hovedsak avhengig av statlige overføringer og skatteinntekter. Den kommunale virksomheten må forholde seg til mange lover, forskrifter og rundskriv. Regelverket er omfattende og det vil alltid være en viss risiko for at ikke alle regler etterleves.

3.1 Kommunens økonomi

Prioriteringene som kommunen vedtar i det årlige budsjettet er forankret i kommunens handlingsplan og økonomiplan, som vedtas for en fireårsperiode. Kommunen holder på med ny kommuneplan og samfunnsdelen ble vedtatt i juni 2019. Samfunnsplanen har som visjon: Nome – nært og godt. Planen inneholder 7 strategier som skal hjelpe til på veien mot visjonen.

For å sikre kommunens mål om å opprettholde en bærekraftig økonomi og bedre handlefrihet er det utarbeidet mål for kommunens økonomiske nøkkeltall.

Disse målene er følgende:

- netto driftsresultat på minimum 1,75 % av driftsinntekter
- bygge opp et disposisjonsfond som utgjør 2 % av totale driftsinntekter innen 2021
- begrense netto lånegjelds andel til maksimalt 80 % i forhold til totale driftsinntekter
- begrense det samlede budsjettavviket for driftsområdene til maks 0,6 % av netto driftsbudsjett

Status på disse målene pr 2018 er:

- netto driftsresultat på 0,5 %
- disposisjonsfond inkludert ubundet investeringsfond og andel mindreforbruk 2018 som ble tilført disposisjonsfond i 2019 utgjør 1,5 % av de totale driftsinntektene for 2018

- netto lånegjeld utgjør 84,4 % av totale driftsinntekter
- Samlet budsjettavvik på driftsområdene ble på 0,2 %

Kommunen har tradisjonelt hatt en stram, men ryddig økonomi. Som regel er det pensjonskostnader, skatteinntekter og rammeoverføringer som er usikkerhetsfaktorer når kommunen vedtar sitt budsjett. Kommunen har gjennom flere år vedtatt faste finansielle måltall, i tråd med ny kommunelov. Hensikten med slike finansielle måltall er å se at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Drift:

Kommunen har de 3 siste årene vært gjennom en krevende snuoperasjon. Det har vært tett budsjettoppfølging og større inntekter enn budsjettert noe som bidro til at regnskapet for 2018 viser et mindreforbruk på omlag kr 5 mill. I kommunestyret i mai 2019 ble det besluttet å avsette kr 3,06 mill. til disposisjonsfond. Resterende del ble vedtatt benyttet til kommunal støtte til idrettslag, mobilmast i Helgen, styrking av kulturmidler, asfaltering og avsetning til avskrivninger av kommunale fordringer. Bruk av disposisjonsfondet skal vurderes i forbindelse med økonomirapporteringene tertialvis.

I budsjettet for 2019 er netto driftsresultat negativt og kommunen må bruke litt av disposisjonsfondet for å komme i balanse. Det viser at kommunen er i en økonomisk utfordrende situasjon og er sårbar for uforutsette hendelser og endringer i budsjettforutsetningene. En kommunes netto resultatgrad[2] bør ligge på 1,75 % over tid. Denne anbefalingen om sunt kommuneregnskap kommer fra Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU), som er nedsatt av Kommunal og moderniseringsdepartementet. Anbefalingen gjelder for kommunesektoren samlet, men gir likevel en indikasjon på hva som også er fornuftig i den enkelte kommune. Kommunens årsregnskaper hadde to gode år i 2016 og 2017 med en netto resultatgrad på rundt 2%. 2018 varsla strammere tider med en resultatgrad på 0,5 %.

Investeringer:

Kommunen har 2019 budsjettert med kr 36,6 mill. i investeringer, hvorav kr 29 mill. skal finansieres med låneopptak. Den største budsjettposten er VAR investeringer til kr 18,5 mill.

Gjeld og likviditet:

Kommunen har høy lånegjeld. Netto lånegjeld pr innbygger (langsiktig gjeld korrigert for pensjon, utlån og ubrukte lånemidler) har økt de siste årene på grunn av høy

[2] Netto resultatgrad: netto driftsresultat/sum driftsinntekter i prosent

investeringsaktivitet i kommunen og kommunen har svært liten fri egenkapital. Lånegjelden er noe høyere enn de andre kommunene i Telemark, sammenlignbare kommuner i kommunegruppe 11 og på landsbasis.

Likviditeten anses som tilfredsstillende. Dette skyldes i hovedsak at kommunen har tatt opp mer lån enn det har vært behov for og ubrukte lånemidler øker likviditeten. Ubrukte lånemidler ble redusert med 7,4 mill i 2018.

3.2 Kommunens økonomiske internkontroll

Revisor skal opparbeide seg en forståelse av den økonomiske internkontrollen i kommunen. Ansvaret for internkontrollen er definert i kommuneloven og omtales der som "betryggende kontroll". Det innebærer at kommunen skal ha dokumentert økonomisk internkontroll i form av formaliseringer, dokumenter og rutiner som utarbeides, vedlikeholdes, kontrolleres og følges opp. Formålet er å sikre at kommunen har den ønskede utvikling, at lover og regler overholdes, at det er kvalitet og effektivitet i tjenestene og at kommunens omdømme og legitimitet ikke svekkes (KS).

Den interne kontrollen kan deles i følgende komponenter:

- Kontrollmiljøet
- Kommunens risikovurderingsprosess
- Informasjonssystemet
- Kontrollaktiviteter
- Overvåking av kontroller

Nome kommune har etablert interne kontrollrutiner på en del områder, men ikke alle rutiner er skriftlig dokumentert. Revisor gjennomgår disse løpende i revisjonsarbeidet. Vesentlige rutiner for vårt arbeid er kommunens interne regelverk, regnskaps- og budsjettoppfølging og rutiner rundt attestasjon og anvisning. Kommunen sitt økonomireglement er gammelt og utdatert og kommunen skal gå i gang med å utarbeide nytt økonomireglement. Kommunen har hatt oftere økonomirapportering til politikerne i årene 2017-2018. Det har vært seks rapporteringer i året i tillegg til årsregnskapet. Tre av disse ble rapportert til kommunestyret. I 2019 går kommunen tilbake til tertialrapportering til kommunestyret. Endringen er begrunnet med tilpasning til rapporteringshyppigheten i de samarbeidene tiltakene med Bø og Sauherad.

Kommunen har de siste årene hatt en del endringer i organiseringen. Det har vært noe uro og misnøye innen enkelte avdelinger, men dette ser nå ut til å ha avtatt. Flere innen rådmannens ledergruppe går over i pensjonstilværelse de nærmeste årene. Økonomisjef Roar Lindstrøm slutter høsten 2019. Regnskaps og økonomifunksjonen har vært stabil de siste årene.

Kommunen må selv se til at de har gode og tilfredsstillende rutiner på alle viktige områder og det er ifølge kommuneloven rådmannens ansvar at kommunen har en god og fungerende intern kontroll. Avstemmingsrutinene på lønn har tidligere ikke fungert tilfredsstillende, men dette fungerer nå mye bedre. Det er innført en innskjerping av rutine for kontroll av utbetalt lønn for hver avdeling.

Revisjonen har møte med økonomi og lønn etter hvert årsoppgjør der vi tar opp problemer som kommunen har hatt i forbindelse med årsoppgjørsavstemmingene. Gode rutiner minsker risiko for misligheter. Revisjonen har ikke kjennskap til at det forekommer misligheter innenfor lønns- og økonomiavdelingen.

Nome kommune benytter seg av lønns- og regnskapssystemet Visma Enterprise. Systemet er godt utviklet og gir lederne en god oversikt for å identifisere taktiske valg, identifisere styrker og svakheter ved driften, jobbe smartere og utnytte kommunens ressurser fullt ut.

Nome kommune har ingen kommunale foretak.

4 Vurdering av vesentlighet

Revisor skal utføre arbeidet med sikte på å avdekke eventuelle vesentlige feil eller mangler. Det følger av revisjonsstandardene at revisor ved utarbeidelse av den overordnede revisjonsstrategien skal fastsette en vesentlighetsgrense for regnskapet totalt sett.

Vesentlighetsbegrepet brukes av revisor både ved planlegging og utførelse av revisjon. Begrepet er også sentralt når revisor skal ta stilling til hvordan vi skal håndtere identifisert feilinformasjon. Vesentlighetsgrensen brukes når revisor skal konkludere på de ulike avsnittene i revisjonsberetningen. I tilfeller hvor vi finner vesentlige feil får det konsekvenser i form av ulike typer kommentarer i selve revisjonsberetningen, jf. avsnitt 2.

> I en *normal* (ren) revisjonsberetning rapporterer revisor at: *årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til ABC kommune per 31. desember 20X1, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.*

Vesentlighetsgrensen for regnskapet totalt sett fastsettes med bakgrunn i risikoanalysen, revisors profesjonelle skjønn og den generelle kunnskapen revisor har om kommunen. Vi vurderer blant annet følgende momenter:

- Kommunens investeringsaktivitet
- Bemanningssituasjonen og kompetansen innenfor økonomiavdelingen
- Økonomistyringen i kommunen
- Kommunens regnskaps- og budsjettoppfølging og økonomirapportering

- Størrelsen på de kommunale virksomhetene
- Politikernes og medias oppmerksomhet om kommunens økonomiske disposisjoner
- Kommunens økonomi- og lønnssystem
- Oppfølging innenfor delegasjon og desentraliserte økonomiløsninger
- Skifte av nøkkelpersonell
- Kommunens interne regelverk

5 Revisjonsplan

Med basis i risiko- og vesentlighetsvurderingene utarbeider revisor planer for hvert enkelt revisjonsoppdrag. Revisjonsplanene angir de enkelte revisjonshandlinger som revisor skal utføre. Revisjonsplanene er revisjonens interne arbeidspapirer og skal ikke behandles politisk. Vi gjengir likevel hovedområdene av det vi har bestemt å se på i 2019 med bakgrunn i risikovurderingen.

5.1 Generelt:

- Merverdiavgift og momskompensasjon er områder som medfører høy risiko. Revisor bruker mye tid til å følge opp dette, blant annet ved pålegg om attestasjon av terminoppgaver for momskompensasjon. Revisor deltar også i møter og bidrar med forskjellige vurderinger om momsspørsmål, særlig innenfor investeringer, hvor det er et komplisert regelverk.
- Noe av kommunens drift kan være i konkurranse med andre aktører i et marked. I så fall kan kommunen miste fradraget for momskompensasjon. Kommunen bør derfor ha rutiner som fanger opp når kommunen eventuelt kommer i en konkurransesituasjon.
- Rapportering og budsjettoppfølging
- Offentlige anskaffelser
- Besøk på utvalgte enheter, med fokus på observasjon av innkjøp og kartlegging av eventuelle andre rutiner og systemer

5.2 Drift:

- Rutinekontroller innen salg, innkjøp og lønn
- Gjennomgang av kommunens aktivering av utbyggingsavtaler
- Få kommunen til å ha bedre fokus på beregning av selvkostområdene

5.3 Investering:

- Oppfølging av investeringsbudsjettet – se til at rapportering av investeringsbudsjettet blir fulgt opp i den ordinære økonomirapporteringen
- Kontroll av skillet mellom drift og investering, særlig på grunn av stram økonomi i kommunen.

6 Avslutning

Den overordnede revisjonsstrategiens risiko- og vesentlighetsvurderinger bygger på en foreløpig vurdering av bl.a. erfaring, historisk regnskapsmateriell og den interne kontroll som foreligger i kommunen.

Det videre arbeidet med regnskapsrevisjon kan avdekke forhold som kan medføre endringer i revisjonsstrategien. Vesentlige endringer skal dokumenteres og kontrollutvalget skal informeres om disse.

Bø, 6. september 2019
Telemark kommunerevisjon IKS

Kjell Ekman
statsautorisert revisor/
oppdragsansvarlig revisor

Hilde Vatnar
statsautorisert revisor/
oppdragsrevisor

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/11795-1
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	19.09.2019

Uavhengighetserklæring oppdragsrevisor og oppdragsansvarlig revisor - Nome kommune

Forslag fra sekretariatet:
Saken tas til orientering.

Bakgrunn for saken:
I henhold til forskrift om revisjon (revisjonsforskriften) § 12 skal oppdragsansvarlig revisor for kommuner ha ført en hederlig vandel. Oppfølging av dette kravet tilligger kontrollutvalget, jamfør merknader til overnevnte bestemmelse. Vi velger samtidig å ta med vurdering av oppdragsrevisors uavhengighet.
I følge revisjonsforskriften §15 skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Krav til uavhengighet og objektivitet gjelder også for revisors medarbeidere, men det er kun oppdragsansvarlige revisorer som plikter å legge fram en skriftlig vurdering for kontrollutvalget.

Saksopplysninger:
Dokumentet «Vurdering av oppdragsansvarlig revisor og oppdragsrevisors uavhengighet i forhold til Nome kommune» legges fram.

Vedlegg:
Uavhengighetserklæring KE og HV

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktskontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Kontrollutvalget i Nome kommune
v/Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS
Postboks 4
3833 Bø i Telemark

Vår ref.: 19/1234/hva
Deres ref.:
Arkivkode: 819200

Vurdering av oppdragsansvarlig revisors og oppdragsrevisors uavhengighet i forhold til Nome kommune

Kommuneloven § 79 og forskrift om revisjon (revisjonsforskriften) § 12 stiller krav til at revisor skal ha god vandel, være uavhengig og objektiv.

I henhold til revisjonsforskriften § 15 skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Vi velger samtidig å ta med vurdering av oppdragsrevisors uavhengighet.

Vandelsattest er dokumentert ved tilsetting i Telemark kommunerevisjon IKS.

Oppdragsansvarlig revisors vurdering av uavhengighet

Pkt. 1: Ansettelsesforhold	*Undertegnede er ikke ansatt hos andre arbeidsgivere enn i Telemark kommunerevisjon IKS*
Pkt. 2: Medlem i styrende organer	*Undertegnede er ikke medlem av styrende organ i noen virksomhet som Nome kommune deltar i.*
Pkt. 3: Delta eller inneha funksjoner i annen virksomhet, som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit	*Undertegnede deltar ikke i eller innehar funksjoner i annen virksomhet som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit til rollen som revisor.*
Pkt. 4: Nærstående	*Undertegnede har ikke nærstående som har tilknytning til Nome kommune som har betydning for uavhengighet og objektivitet.*
Pkt. 5: Rådgivnings- eller andre tjenester som er egnet til å påvirke revisors habilitet	*Undertegnede har ikke utført rådgivnings- eller andre tjenester overfor Nome kommune som kommer i konflikt med denne bestemmelsen.*

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Pkt. 6: Tjenester under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver	*Undertegnede har ikke ytet tjenester overfor Nome kommune som hører inn under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver.*
Pkt. 7: Opptre som fullmektig for den revisjonspliktige	*Undertegnede opptrer ikke som fullmektig for Nome kommune.*
Pkt. 8: Andre særegne forhold	*Undertegnede kjenner ikke til andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til uavhengighet og objektivitet.*

Skien, 8. august 2019
Telemark kommunerevisjon IKS

Kjell Ekman
oppdragsansvarlig revisor

Hilde Vatnar
oppdragsrevisor

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/10296-1
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	12.09.2019

Budsjett for kontroll, tilsyn og revisjon 2020 - Nome kommune

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget innstiller følgende til kommunestyret:

Kommunestyret vedtar forslag til budsjett for 2020 for kontroll, tilsyn og revisjon i Nome kommune med en ramme på kr 1 192 000,-

.

Kontrollutvalget sitt budsjettforslag skal følge budsjettsaken til kommunestyret via formannskapet.

Bakgrunn for saken:

Forskrift om kontrollutvalg § 18 sier følgende om budsjettbehandlingen:
«*Kontrollutvalget utarbeider forslag til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen eller fylkeskommunen. Kontrollutvalgets forslag til budsjettramme for kontroll- og revisjonsarbeidet skal følge formannskapets/kommunerådets eller fylkesutvalgets/fylkesrådets innstilling til kommunestyret eller fylkestinget.»*
Kontrollutvalget fremmer med dette en sak til kommunestyret (via formannskapet) om budsjett for kontrollutvalget sin virksomhet og kjøp av revisjons- og sekretariattjenester for 2020 i Nome kommune.

Saksopplysninger:

Sekretariatet har utarbeidet et forslag til budsjett for kontroll, tilsyn og revisjon i Nome kommune, kostnadene til sekretariattjenester for kontrollutvalget og kjøp av revisjonstjenester. Budsjettet er basert på tidligere budsjett- og regnskapstall og noe på anslag.
Det å sørge for god kontroll og nødvendig tilsyn med driften av den kommunale virksomheten er høyaktuelt. Kontrollutvalget er kommunestyrets eget verktøy for gjennomføring av egenkontroll i virksomheten. Kommunestyret har ansvar for å sørge for at det blir bevilget tilstrekkelige ressurser til dette.

Sekretariatet vil knytte noen kommentarer til enkelte av postene:

1. Opplæring av kontrollutvalget

Det er viktig med tilstrekkelig ressurser til at medlemmene får delta på ulike kurs og seminar for å holde seg oppdatert og få påfyll faglig sett. Det er viktig med god kontakt og erfaringsutveksling mellom kontrollutvalgsmedlemmer. Deltakelse på nasjonale, fylkesvise og regionale samlinger er viktig i denne sammenhengen. Det må være rom for dette på kontrollutvalgets budsjett.
Temark arrangerer to årlige konferanser i egenregi. I tillegg har spesielt NKRFs årlige konferanse i februar blitt en «institusjon» for de som driver med kontroll og tilsyn. Denne er noe kostbar å delta på, men er en svært viktig faglig arena og nettverksskaper. I tillegg arrangerer også Forum for kontroll og tilsyn gode og nyttige fagkonferanser.

2. Kjøp av tjenester

Nome kommune har valgt å delta i to interkommunale selskap for å utføre kontroll- og tilsynsoppgavene. Dette er Telemark Kommunerevisjon IKS (TKR)/ Vestfold og Telemark revisjon IKS for revisjonsoppgaver og Agder og Telemark Kontrollutvalgssekretariat IKS (Temark) for sekretariatsoppgaver.

2.1. Sekretariatstjenester

Nome kommune er medeier i Agder og Telemark Kontrollutvalgssekretariat IKS (Temark). Kostnader i selskapet blir fordelt etter eierbrøk/ kommunestørrelse.. For Nome er nivået omtrent som før. Budsjettet for Temark fastlegges endelig av representantskapet i Temark i november, og budsjettallene er derfor anslag.

2.2 Revisjonstjenester

Nome kommune er medeier i Telemark Kommunerevisjon IKS (TKR)/ Vestfold og Telemark revisjon IKS. Kostnader i selskapet fordeles etter eierbrøk/kommunestørrelse, og budsjett for virksomheten fastlegges av representantskapet. Det faste driftstilskuddet omfatter ordinær regnskapsrevisjon og en gitt mengde med forvaltningsrevisjon, selskapskontroll skal trolig inn i driftstilskuddet i 2020. Skulle det oppstå behov for mer forvaltningsrevisjon i løpet av 4-års perioden enn det som er avtalt må kommunen enten omprioritere prosjekter, eller kjøpe flere timer i tillegg.

3 Selskapskontroll og andre tjenester

Kjøp av tjenester omfatter også kostnader knyttet til gjennomføring av selskapskontroll og evt. andre tjenester det skulle bli behov for. Selskapskontroll har hittil blitt bestilt fra TKR, og fakturert i tillegg til det faste driftstilskuddet., det skal trolig inn i driftstilskuddet i 2020. Kostnadene for selskapskontroll vil variere med kompleksitet, tema som er valgt osb. Med andre tjenester menes f.eks. kjøp av tjenester fra andre revisjonsselskap, advokattjenester, andre eksterne. Budsjett for TKR IKS/VTR IKS blir fastlagt høsten 2020.

4. Tapt arbeidsfortjeneste/godtgjøring

Denne posten påvirkes blant annet av aktiviteten i utvalget, hvilke godtgjørelser kommunen har, og om medlemmene har krav på/trenger å få dekt tapt arbeidsfortjeneste for å delta i det politiske arbeidet. Det er tatt høyde for 5 kontrollutvalgsmøter i året og deltakelse på andre kurs/møter.

Fremlegg til budsjett for Kontroll, tilsyn og revisjonsarbeidet i Nome kommune for 2020:
Kontrollutvalget iht kommuneloven § 77, nr 1

	Buds(end)	regnskap	Buds,forslag
	2019	2018	2020
1110 Revisjon og kontrollutvalg			
1 Lønn			
Godtgjørelse andre utvalg	21 000	29 600	
Arbeidsgiveravgift	2 000	3 138	
Sum artsgruppe: 1 Lønn	23 000	32 738	35 000
2 Varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon			
Abonnement		4 450	
Bevertning	5 000	304	
Opplæring, kurs	30 000	20 636	
Medlemskontingenter	3 000	12 500	
Sum artsgruppe: 2 Varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	38 000	37890	40 000
3 Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon Temark			181 000
Kjøp fra IKS (komm er deltaker) TKR IKS			935 000
Sum artsgruppe: 3 Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon	1 153 000	1078 316	1 116 000
4 Overføringsutgifter			
Mva-kompensasjon	55		
Sum artsgruppe: 4 Overføringsutgifter	55		
6 Salgsinntekter			
Interne utgifter	26 000	25 000	
Sum artsgruppe: 6 Salgsinntekter	26 000	25 000	25 000
7 Refusjoner			
Mva-kompensasjon driftsregnskap	-55		
Sum artsgruppe: 7 Refusjoner	-55		
Selskapskontroll ……..			
Sum ansvar: 1110 Revisjon og kontrollutvalg	1 188 000	1 123 943	1 192 000

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet foreslår en budsjettramme på kr 1 192 000. (avrundet) for kontrollutvalget i 2020, inkl. kjøp av revisjons- og sekretariattjenester. Vi mener dette gir et realistisk bilde av forventede utgifter for kontrollutvalgets virksomhet i det kommende året. Det er foreslått godtgjørelse etter regnskap for 2018. Skulle det oppstå situasjoner som nevnt over der det blir behov for ekstraordinære granskinger/rapporter, og det er nødvendig å hente inn ekstern kompetanse/kjøpe ekstra tid fra Telemark kommunerevisjon IKS, kan behovet for tilleggsbevilgninger til kontroll- og tilsynsvirksomheten oppstå. Dette er i så tilfelle en sak for kommunestyret.

Inntreden av nye kommuner i Temark ble enstemmig vedtatt av repskapet i november 2018. Det har tatt litt tid å behandle saken i de nye kommunene, derfor er vi forsinket med noen måneder. I budsjettet som vi skal legge frem tar vi noen forutsetninger om at inntreden går som planlagt. Dette vil påvirke alle til en viss grad. Når det gjelder kommunene som slår seg sammen, vil det også påvirke de andre i modellen. Vi har derfor tatt grep og lagt inn antall møter for den nye kommunen likt antall møter dersom man slår sammen møtene i de gamle kommunene for å øke kostnadsbelastningene på de sammenslåtte kommunene.
Budsjettet for sekretariatet 2020 skal behandler i styret 6 september og i representantskapet i november/desember 2019. Vi lager budsjett for 2020 med forutsetning av at inntreden av nye kommuner går i orden. Vi rekker ikke noe annet. Dersom det ikke går i orden, vil jo det komme et revidert budsjett, men kostnadene vil da trolig ligge på det samme.
Men generelt på ramma er det lønnsøkning på 3,5 % eller er det ikke særlig endring på drift. Om styret tar andre grep, ser vi an, men dette er altså det taller vi gar foreløpig.

Etter avtale er det oversendt oversikt over budsjettert driftstilskudd til nye Vestfold og Telemark revisjon IKS. TKR gjør oppmerksom på at budsjettet ennå ikke er behandlet i det nye selskapets representantskap. For tidligere TKR kommuner er nå kirkelige fellesråd og kommunale foretak ikke lenger en del av tilskuddet. Disse vil heretter bli fakturert direkte. Det vil derfor fremkomme en reduksjon for disse kommunene sammenlignet med 2019.

Vedlegg:
- Budsjett 2019 og regnskap 2018 ansvar 1110

		Regnskap	Buds(end)
		2018	2019
Ansvar:	**1110 Revisjon og kontrollutvalg**		
Artsgruppe:	1 Lønn		
10813	Godtgjørelse andre utvalg	29 600	21 000
10990	Arbeidsgiveravgift	3 138	2 000
	Sum artsgruppe: 1 Lønn	32 738	23 000
Artsgruppe:	2 Varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon		
11010	Abonnement aviser og tidsskrifter	4 450	-
11160	Bevertning	304	5 000
11500	Opplæring, kurs	20 636	30 000
11960	Medlemskontingenter	12 500	3 000
	Sum artsgruppe: 2 Varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	37 890	38 000
Artsgruppe:	3 Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon		
13755	Kjøp fra IKS (komm er deltaker)	1 078 316	1 153 000
	Sum artsgruppe: 3 Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon	1 078 316	1 153 000
Artsgruppe:	4 Overføringsutgifter		
14290	Mva-kompensasjon	55	-
	Sum artsgruppe: 4 Overføringsutgifter	55	-
Artsgruppe:	6 Salgsinntekter		
16900	Interne utgifter	- 25 000	- 26 000
	Sum artsgruppe: 6 Salgsinntekter	- 25 000	- 26 000
Artsgruppe:	7 Refusjoner		
17290	Mva-kompensasjon driftsregnskap	- 55	-
	Sum artsgruppe: 7 Refusjoner	- 55	-
	Sum ansvar: 1110 Revisjon og kontrollutvalg	**1 123 943**	**1 188 000**

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00030-5
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	12.09.2019

Referatsaker 19.09.2019 - Nome kontrollutvalg

Forslag fra sekretariatet:

Sakene tas til orientering.

Saksopplysninger:

- Muntlig orientering om: Henvendelse til kontrollutvalget ang. rusk og rask aksjonen, utsatt til et senere møte.
- Muntlig orientering om, Henvendelse ang. unntak fra offentlighet i saksbehandlingssystemet i Nome kommune, sekretariatets svar på henvendelsen. Henvendelsen legges frem fram unntatt offentlighet ihht.Offl. 15 saka vurderes lukket i møtet ihht. KL §31 jmf. FVL § 13.1
- Opplæring av nytt kontrollutvalg 20.11.2019 Bø hotell
- Møtet 21.11 utgår og sekretariatet avtaler neste møtedato med nyvalgt leder.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00038-7
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	12.09.2019

Eventuelt 19.09.2019 - Nome kontrollutvalg

Forslag fra sekretariatet:

Saksopplysninger: